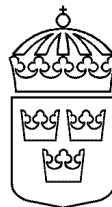

Riksdagens protokoll 1995/96:19

Onsdagen den 8 november

Protokoll
1995/96:19

Kl. 9.00 – 18.00

1 § Val till Nordiska rådets svenska delegation

Företogs val av 20 ledamöter och 20 suppleanter till Nordiska rådets svenska delegation. Valberedningen hade enhälligt godkänt gemensamma listor för valen av ledamöter och suppleanter till Nordiska rådets svenska delegation.

Sedan de gemensamma listorna upplästs av talmannen och godkänkts av kammaren befanns följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på respektive listor, valda för 1995/96 års riksmöte:

ledamöter

Per Olof Håkansson (s)
Anita Johansson (s)
Carl Bildt (m)
Berit Oscarsson (s)
Nils T Svensson (s)
Sten Svensson (m)
Birthe Sörestedt (s)
Olof Johansson (c)
Yvonne Sandberg-Fries (s)
Arne Andersson (m)
Elver Jonsson (fp)
Kaj Larsson (s)
Maggi Mikaelsson (v)
Margareta Israelsson (s)
Inger Koch (m)
Marianne Samuelsson (mp)
Berit Löfstedt (s)
Widar Andersson (s)
Chris Heister (m)
Alf Svensson (kds)

Prot. 1995/96:19
8 november

***Fel! Okänt
växelargument.***

suppleanter

Sven Hulterström (s)
Sinikka Bohlin (s)
Henrik Landerholm (m)
Håkan Strömberg (s)
Marianne Carlström (s)
Göthe Knutson (m)
Eva Johansson (s)
Marianne Andersson (c)
Björn Kaaling (s)
Göte Jonsson (m)
Anne Wibble (fp)
Carin Lundberg (s)
Gudrun Schyman (v)
Per Erik Granström (s)
Christel Anderberg (m)
Barbro Johansson (mp)
Eva Persson Sellin (s)
Björn von Sydow (s)
Göran Lennmarker (m)
Inger Davidson (kds)

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1995/96:107 till jordbruksutskottet

Förslag
1995/96:RFK3 till konstitutionsutskottet
1995/96:RR2 till finansutskottet

Redogörelse
1995/96:RFK1 till konstitutionsutskottet

Motioner
1995/96:L20–L22 till lagutskottet

Meddelande om samlad votering

Tredje vice talmannen meddelade att arbetsmarknadsutskottets betänkanden AU1 och AU3 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

3 § Jämställdhet

Föredrogs
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1995/96:AU1
Jämställdhet

Prot. 1995/96:19
8 november

Jämställdhet

Anf. 1 CHRISTEL ANDERBERG (m)

Herr talman! När jag år 1987 besvarade mig till regeringen över tillsättningen av chefsåklagartjänsten i Borlänge – riksåklagaren hade tillsatt tjänsten med en man – skrev jag att jag inte ville ha några som helst jämställdhetsaspekter invägda i ärendet, utan att jag ville bli bedömd strikt efter mina egna meriter. Jag fick jobbet på de premisserna.

Detta har betytt mycket för mitt självförtroende under utövningen av ämbetet. I alla de kontakter jag under åren har haft med företrädare för andra myndigheter och med allmänheten har det stått klart att jag fick jobbet på grund av mina kvalifikationer – inte ”bara” därför att jag råkade vara kvinna i en då starkt mansdominerad värld. Jag är övertygad om att detta har varit till fördel inte bara för mig personligen utan också för åklagarväsendet.

Samma sak gäller här i riksdagen. Vi moderata kvinnor är mycket stolta över att vi har tagit oss hit av egen kraft. Vi har konkurrerat med manliga politiker på lika villkor. Vi har lyckats utan att någon man har behövt diskrimineras på grund av sitt kön. Den moderata riksdagsgruppen består för närvarande av drygt 25 % kvinnor. Det fnyser de socialdemokratiska kvinnorna åt, de med sitt ”varannan damernas”. Skillnaden är emellertid att i vårt parti sysslar vi med reell jämställdhet, som förutsätter en långsiktig påverkan på människors attityder, en påverkan som sakta men säkert växer fram genom att enskilda individer tar ett personligt, praktiskt och moraliskt ansvar.

Vi gör skillnad mellan reell jämställdhet och den formella jämställdhet som utskottsmajoriteten ställt sig bakom, och som i mångt och mycket går ut på att genom politiska beslut kommendera fram en matematisk utjämning i olika sammanhang. All erfarenhet och all forskning visar emellertid att den sistnämnda typen av projekt tenderar att avklinga när projekttiden och projektpengarna har tagit slut. I realiteten blir effekterna därför oftast både kortvariga och ytliga.

Vi moderater tar alltså avstånd från alla former av kvotering av kvinnor på manligt dominerade områden. Vi är övertygade om att det inte gynnar jämställdheten långsiktigt. Vi tror att de kvinnor som ställer upp på en positiv särbehandling av kvinnor gör sig själva och sina medsystrar en björntjänst. Kvoteringsänkandet bygger på en bristande tilltro till kvinnors förmåga samt en övertro på politisk styrning och regleringar.

Vi moderater välkomnar därför den dom från EU-domstolen den 17 oktober 1995 som klargör att nationella regler, som föreskriver att kvinnor som har meriter som är likvärdiga med de manliga konkurrenterna automatiskt skall ha företräde inom de områden där de är underrepresenterade, medför en diskriminering på grund av kön och därför står i strid med EEG-direktivet om lika behandling av kvinnor och män

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

i fråga om anställning och befordran m.m. Verkligheten kommer att tvinga Socialdemokraterna till en omprövning även på det här området.

Hur är det, Berit Andnor, har Socialdemokraterna någon jämställdhetspolitik för den nya tiden, eller skall ni fortsätta att hanka er fram med kulisser och bländande utanpåverk? Finns det något övergripande politiskt perspektiv, eller tänker ni även i fortsättningen nöja er med mer eller mindre spektakulära projekt?

Jag sade inledningsvis att det fortsatta jämställdhetsarbetet inte i första hand skall ske genom politiska beslut, men visst behövs också sådana. En del av den bristande jämställdheten är nämligen ett problem som det socialistiska samhället har skapat. Ett system som ser kvinnor och män endast som delar av ett kollektiv, underordnade den traditionella produktionens krav, binder människorna och hindrar dem från att utveckla sina idéer. Ett sådant system är i grunden omänskligt.

Ser man till kvinnors arbetsmarknad blir detta tydligt. Sverige har den högsta kvinnliga förvärvsfrekvensen bland alla OECD-länderna. Men eftersom traditionellt kvinnliga arbetsuppgifter inom vård, omsorg och undervisning i vårt land nästan uteslutande tillhandahålls av den offentliga sektorn har kvinnornas arbetsmarknad kommit att bli mycket begränsad. Den är dessutom starkt könssegregerad. Den offentliga sektorns monopolställning har bl.a. lett till att kvinnor ofta får en blygsam utdelning på sina investeringar i högre utbildning. Det är oacceptabelt.

När Berit Andnor och jag senast debatterade jämställdhet utropade hon – närmast triumfatoriskt – att svenska kvinnor är friast i världen. Men det är ju inte sant. Sanningen är ju att svenska kvinnor i ovanligt hög utsträckning har bytt ut en frihet mot en annan. De är mer oberoende av sina män, sina familjer och andra människor, men 57 % av dem är i stället helt beroende av den offentliga sektorn för sin försörjning – den enda arbetsgivare som står till buds, grundbulten i den socialistiska arbetsmarknadsmodellen för kvinnor. Det är ett system som håller på att kollapsa. Detta är inte frihet. Och mest ofria är de kvinnor som förlorat jobbet när kommunerna och landstingen har tvingats att dra ner på personalen. De kan inte heller se en chans att få ett nytt jobb i det nuvarande systemet.

De 100 000 personer, mestadels kvinnor, som sannolikt kommer att friställas inom den offentliga sektorn fram till sekelskiftet känner definitivt inget av den grundtrygghet som Ingvar Carlsson berömde sig av i en brännpunktsartikel i Svenska Dagbladet i söndags.

Vi moderater säger i stället: Bryt upp de offentliga monopolen! Tillåt mångfald och valfrihet! Låt enskilda personers kreativitet flöda! Kvinnor har faktiskt samma rätt som män att finna alternativa arbetsgivare. Det fåtal kvinnor som hittills har fått möjlighet att bedriva privat hemvård i Sverige vittnar bl.a. om större inflytande över den egna arbetssituationen, en ny yrkesstolthet och en högre arbetsmoral jämfört med när de utförde precis samma arbetsuppgifter som anställda i den kommunala hemtjänsten.

I det nuvarande samhällsekonomiska läget kan det ju te sig som om förutsättningarna för arbete och försörjning skulle vara hotade för alla

som jobbar inom vården och omsorgen. I själva verket finns all anledning att anta att behovet av sådana tjänster tvärtom växer. Uppgiften blir alltså att finna nya former för organisationen och finansieringen av arbetet.

Sveriges problem är inte att det saknas arbetsuppgifter. Sveriges problem är att det finns en massa arbete som inte utförs, eller som utförs svart. Detta beror på att arbete är så högt beskattat. I normalfallet måste man betala ungefär fyra gånger så mycket för att få en tjänst utförd som den som utför tjänsten får behålla efter skatt. Det finns inte så särskilt många hushåll som har råd med det.

Vi moderater anser därför att det är nödvändigt att i ett första steg genomföra selektiva åtgärder så att skattekillen på arbete minskas kraftigt för sådana tjänster med stort arbetsinnehåll som kan efterfrågas av hushållen. Det kan exempelvis gälla reparationer och underhåll av egna bostäder, barnomsorg och andra tjänster som underlättar förvärvsarbetet samt hemtjänst för de äldre. På sikt vill vi naturligtvis genomföra sänkt beskattning av allt arbete, men det får ske i den takt som budgetsaneringen medger.

Om vi nu öppnar hemmen för en privat tjänstesektor kan det skapas väldigt många nya jobb på kort tid. Skattebortfallet blir obetydligt eftersom de nya jobben består av tjänster som inte utförs i dag eller som nu utförs svart.

Det är glädjande att den socialdemokratiska partisekreteraren också börjar lansera sådana moderata tankegångar inför den socialdemokratiska kongressen i vår. Även finansminister Göran Persson talar i den s.k. tillväxtpropositionen om en privat tjänstesektor som en av förutsättningarna för ekonomisk tillväxt. Men frågan är om de har de socialdemokratiska kvinnorna med sig. Eller är ni splittrade i den här frågan också, Berit Andnor?

Herr talman! Jag yrkar bifall till de moderata reservationerna 1 och 5 och avslag på utskottets hemställan i motsvarande delar.

Anf. 2 OLA STRÖM (fp)

Herr talman! Man kan ibland fråga sig hur långt jämställdheten egentligen har kommit i vårt land. Anledningen till att jag ställer mig denna fråga är i första hand hur tidningsjournalister har behandlat dels vår partiledare Maria Leissner, dels partiledarkandidaten och tillika statsrådet Mona Sahlin.

Maria Leissners ögon har analyserats. Var de inte litet kalla kanske? Hennes lockiga hår har kommenterats. Kan en partiledare verkligen ha en sådan frisyra?

Mona Sahlins klädval har analyserats. Varför hade hon vit klädsel på presskonferensen måntro? Hennes dialekt har kommenterats. Kommer socialdemokratiska gräsrotter att acceptera en partiledare med Stockholmsdialekt?

Herr talman! Tillåt mig att föra fram en liten undran. Hur kan det komma sig att Maria Leissners frisyra kommenteras och anses intressantare än Carl Bildts? Hur kan det komma sig att Maria Leissners ögon analyseras men inte Birger Schlaugs? Och hur kan det komma sig att

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mona Sahlins klädval är intressantare än Ingvar Carlssons? Hur kan det komma sig att just Mona Sahlins dialekt kommenteras men inte Anders Sundströms?

Jag är tyvärr ganska övertygad om att statsrådet Mats Hellström har helt rätt i att kvinnliga ledare ifrågasätts och analyseras på ett helt annat sätt än manliga ledare. Det sker tyvärr alltför ofta utifrån helt irrelevanta utgångspunkter. Detta är kanske också ett tydligt bevis på att det finns oerhört mycket kvar att göra i Sverige innan verklig jämställdhet uppnåtts mellan kvinnor och män.

Nu för tiden är jämställdhetsdebatter i riksdagen föga kontroversiella. Det är politiskt korrekt att tala för jämställdheten. Det är bra. Men det kan ibland vara viktigt att påminna sig att det tog hela 73 år från det att de första kvinnorna tog plats i den svenska riksdagen till det att vi uppnådde en rimlig könsfördelning. Jag vet inte om Christel Anderberg skulle kalla detta den moderata modellen, dvs. att jämställdheten skall tillåtas att växa fram sakta men säkert utan regleringar.

Jag kan försäkra Christel Anderberg att jag tycker precis lika illa om socialism som hon gör. Man kan tillskriva socialdemokraterna mycket elände på grund av den ideologin, men just i detta fall tycker jag nog att det är att dra litet väl långtgående slutsatser att hävda att ett land som har nått väldigt långt i jämställdhetsarbetet skulle ha drabbats särskilt hårt bara för att det har haft socialdemokrater i regeringen under lång tid. Om man jämför med andra länder där det inte finns någon socialdemokratisk politik kan man väl knappast påstå att jämställdheten har nått mycket längre där. Vi kan gärna förenas i hur illa det är med socialism, men på detta område tror jag tyvärr att det finns lika goda kålsupare inom alla ideologier.

Det kvarstår fortfarande många ojämlikheter i vårt land. Jag tänker i första hand på de oförklarliga och oacceptabla löneskillnaderna mellan kvinnor och män och att ansvaret för hem och familj till största delen fortfarande vilar på kvinnorna. Men det finns ändå anledning till optimism. Under de år som gått har bristerna i jämställdhet faktiskt hamnat på dagordningen igen, inte bara i politiken utan på arbetsplatserna, vid köksborden och vid diskbänkarna.

Jag är övertygad om att utan en stabil liberal ideologisk grund riskerar brister i jämställdhet och andra typer av diskriminering att reduceras till frågor som bara hamnar på dagordningen då det anses politiskt korrekt eller då tidsandan tillåter detta.

Så får det aldrig bli - att det politiska kuraget och engagemanget inte finns då det blåser snålt. Det kan ju finnas anledning att i denna stund, när partier och andra opinionsbildare nästan tävlar om att framstå som de mest angelägna om att förbättra jämställdheten, påpeka att det inte alltid varit så. Ett exempel är tillkomsten av jämställdhetslagen 1979 under den dåvarande mittenregeringen med starka folkpartiinslag. Då gick Socialdemokraterna kraftfullt emot en sådan förbättrad lagstiftning, i en ohelig allians med såväl LO som SAF.

Det finns i dag inga samhällsförhållanden som i högre grad negativt påverkar en så stor del av befolkningen som bristerna i jämställdhet. Därför får inte jämställdhetspolitiken enbart bli en kvinnofråga, lika

litet som kampen mot rasism endast skall föras av invandrare. Jämställdhetspolitik är för viktigt för att reduceras till ett gruppintresse.

Alla människors lika rättigheter och skyldigheter är ett grundfundament som måste garanteras i en demokratisk rättsstat. Det är från denna utgångspunkt som Folkpartiet och den liberala ideologin hämtar sin kraft. Det ligger i allas intresse att vi gemensamt arbetar mot diskriminering i alla dess former. Diskriminering har sin utgångspunkt i generaliseringar om en viss grupps påstådda kollektiva egenskaper och behov, generaliseringar oftast uppbyggda på fördomar och kulturhistoriskt förankrade uppfattningar. Det är också detta som gör den så motbjudande. Det finns ingen egenskap, inget behov, inget karaktärsdrag, inget kön och ingen rastillhörighet som på något sätt kan bli viktigare än det förhållandet att vi alla i första hand är människor, med unika och individuella behov och individuella rättigheter.

Det kan tyckas vara självklart att ha den uppfattningen, men det finns representanter i denna kammare som i andra sammanhang gärna delar in människor i klasser eller på den andra kanten är blinda för de olika förutsättningar och villkor som människor alltså lever under i dagens Sverige.

Folkpartiet liberalerna har länge varit pådrivande i arbetet med att förändra samhället i riktning mot att kvinnor och män skall ges mer likvärdiga förutsättningar till individuell utveckling och valfrihet samt likvärdiga rättigheter och skyldigheter såväl i arbetsliv som i omsorgen om hem och familj.

Trots att bristerna i jämställdhet mellan kvinnor och män åter hamnat i fokus i den offentliga debatten och i det politiska beslutsfattandet kvarstår fortfarande orättvisor, oftast till kvinnornas nackdel.

Det är tyvärr sällan så att fagra ord förändrar världen, och det är på den här punkten som det finns all anledning att kritisera regeringen för den förda politiken. Det är inte svårt att räkna upp många beslut som fattats i denna kammare av socialdemokrater i kombination med jourhavande politiska kompisar som varit direkt fientliga mot jämställdheten, detta trots att jämställdhetsminister Mona Sahlin i vackra tal har framhållit vikten av att jämställdhetsaspekter skall beaktas vid varje politiskt beslutsfattande.

Vi har i Folkpartiet valt att inte reservera oss på varenda punkt där vi i detta betänkande i och för sig har invändningar, men den del där vi verkligen vill göra en markering gäller borttagandet av barntillägget i svux och svuxa. Det är nämligen ett av de tydligaste missgreppen mot jämställdheten som socialdemokraterna har åstadkommit.

Varje gång som vi tar upp detta anförs alltid som försvar: Men man måste ju spara i rådande statsfinansiella läge. Detta har vi full förståelse för – inte heller vårt parti lovar yvigare utgifter – men det finns faktiskt ett val när man sparar. Om man har förpliktat sig att jämställdhetsaspekter måste beaktas i varje beslut, har man faktiskt en moralisk skyldighet att leva upp till det. Socialdemokraterna har därvidlag faktiskt inte följt vad de har sagt, utan de har på ett dramatiskt sätt försämrat villkoren för just den grupp som de ofta talar så varmt för.

Prot. 1995/96:19
8 november

Jämställdhet

Prot. 1995/96:19
8 november

Jämställdhet

Vilka är det då som går på t.ex. komvux med svux och svuxa? En stor del av dem är faktiskt de kvinnor som kanske på grund av att de tidigt har fått barn inte har haft tillfälle att skaffa sig utbildning. Det är alltså just den grupp som har det kanske största behovet av att få bra villkor för att studera vidare. Barntillägget berör 33 000 kvinnor i vårt land – många ensamstående – med 88 000 barn. Jag tycker därför att det är väldigt hårt när man säger att barntillägg och familjepolitik inte hör hemma i studiefinansieringssystemet utan skall skötas via barnbidrag osv. Detta gör man samtidigt som man sänker barnbidragen. Vilka förutsättningar ger man då dessa kvinnor med barn att studera vidare?

Det finns all anledning att vara kritisk mot just detta. Det kommer nu rapporter från olika delar av Sverige om hur det antal människor som anser sig ha ekonomisk möjlighet att studera när barntillägget har försvunnit har minskat radikalt. Hur skall det sedan bli när man också sänker ersättningsnivån i a-kassan, som påverkar svuxa? Jag är oerhört rädd för att effekterna av detta kan bli förödande, dels för hela gruppen av människor som har en utbildning som skulle behöva kompletteras för att de skall få riktiga jobb, dels och framför allt för gruppen lågutbildade kvinnor med barn. Vi i Folkpartiet har motsatt oss denna utveckling. Det vore intressant att få höra en socialdemokratisk företrädare försvara detta och leda i bevis att man trots allt har beaktat jämställdhetsaspekten när man har tagit bort det här barntillägget.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 3 HANS ANDERSSON (v)

Herr talman! Jämställdhet handlar egentligen om jämlikhet mellan alla människor. Det är en maktfråga och en fråga om fördelning av resurser och möjligheter.

Vi kan när det gäller makt, resurser och möjligheter se att vi har skillnader i vårt samhälle där kön ofta är en utslagsgivande faktor. Klass, som någon åberopade, är en annan. Det är därför inte konstigt att ett parti som sätter jämlikheten främst, som Vänsterpartiet, finner anledning att ständigt uppmärksamma och driva kampen för jämställdhet mellan könen.

När jag ser på ekonomiska resurser, löner, förmögenheter och ställning i arbetslivet och när jag ser på tillgången till resurser av samhällets medel, finner jag ständigt att kvinnor hamnar längst ned. Och de kvinnor som tillhör arbetarklassen finns allra längst ned.

Jag tror att det här är ett perspektiv som Christel Anderberg från Moderaterna över huvud taget inte har klart för sig. Det är inte fråga om individers fria val att klara sig på marknaden. Det handlar om samhällsbestämda strukturella förhållanden, som håller ned kvinnor i en underordnad position. Moderaterna är emot politiska beslut som leder ut ur den här situationen, och vi är för sådana.

Vi har varit för en politik som har skapat en generell välfärd. Det handlar inte bara om en formell jämställdhet utan om en reell. Den generella välfärden har inneburit stödsystem som kvinnor har kunnat dra nytta av och har skapat en grund för ekonomisk självständighet i stället för slaviskt beroende av en man och hans ekonomi. Kvinnors

arbete och möjlighet till egen försörjning har haft som förutsättning utbyggnad av den generella välfärden och utbyggnad av den offentliga sektorn, vilket till så stor del handlar om omsorg om och välfärd för våra barn, våra äldre och våra sjuka.

Familjepolitiken med barnbidrag, bidragsförskott och mycket annat har blivit en del av den generella välfärdspolitik. Vänsterpartiet för-svarar detta med kraft. Men vi är också, i och för sig som Christel An-derberg, oroade över den könssegregerade arbetsmarknaden. Den gör att i tider av strukturomvandling ställs horder av kvinnor utanför ar-betsmarknaden. Kvinnor får sämre löner, delvis beroende på den köns-segregerade arbetsmarknaden men också beroende på den direkta lö-nediskriminering som förekommer, den låga värderingen av kvinnors arbete.

De neddragningar som sker i välfärdssystemet – 75-procentpaketet, neddragningen av a-kassan, de deltidsarbetslösas minskade möjligheter till trygghet, neddragningen av barntillägget på svuxasidan, vilket togs upp här tidigare – har vi med kraft protesterat emot, bl.a. därför att det försämrar förhållandena för kvinnor och ökar klyftorna, ojämställdheten och ojämlikheten i samhället. På samma sätt är det faktiskt med stora delar av reformerna i pensionssystemet, ned-dragningarna när det gäller kommunerna osv. Jag skall inte göra listan alltför lång.

Det är därför inte så konstigt att utskottsmajoriteten trots allt noterar att utskottet instämmer med motionärerna i att utvecklingen mot en faktisk jämställdhet är oroväckande långsam. Den irritation som finns över att de praktiska resultaten inte når upp till målen för jämställdhets-arbetet måste tas på allvar.

Ja, men det beror ju på att en serie beslut i den del av politiken som inte anses handla om jämställdhet leder till ökade klyftor och till för-sämrade villkor för kvinnorna. Varje gång vi påtalar detta svarar rege-ringen med en utredning. Utredningar är bra. Vi behöver öka kunskap-en om ojämlikheten och ojämställdheten, men det räcker inte. Det har funnits goda möjligheter att föra en politik som skulle ha varit väsent-ligt mer till gagn för kvinnor.

Ett av de senaste exemplen är Vänsterpartiets förslag till kraftfull satsning på kompetensutveckling dels för de kvinnor som delvis i onö-dan har fått gå från offentlig sektor, dels för de kvinnor som har struk-turrationaliserats bort från kontorsadministration. Ingen satsning på det området föreligger.

Jag menar att arbetsmarknadspolitiken i högre grad måste ställas om för att gynna kvinnorna.

Det jag och många andra säger är mycket klart dokumenterat i LO:s rapport Klass och kön. Det är en hemsk läsning för den som är intresse-rad av att förbättra villkoren för dem som har det sämst i samhället och för dem som är intresserade av att förbättra villkoren för den klass som står längst ned och för den kön som är underordnat ur maktsynpunkt.

Vänsterpartiet har i motion 1994/95:A803 kraftigt strukit under denna allmänna utveckling när det gäller jämställdhetspolitiken och också behovet av att inte bara i utredningar utan i den ekonomiska

Prot. 1995/96:19
8 november

Jämställdhet

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

politiken – i lagförslagen och propositionerna som läggs på riksdagens bord – väga in jämställdhetsaspekter i varje läge och betrakta det som någonting mycket viktigt.

Moderaten Christel Anderberg tog i sitt anförande upp arbetsmarknaden och hänsyftade på den privata tjänstesektorn. Den växer. Det är bra. Men den skall växa med högkvalificerade jobb och inte på det sätt som Christel Anderberg antydde, nämligen genom att människor arbetar som tjänare i andras hushåll. Det cementerar klassklyftor. Det kommer att cementera kvinnans underordnade position, för det kommer att vara kvinnor som arbetar i andras hushåll.

Jämställdhet är ingen lyx som skall finnas i goda tider. Det är ett grundläggande välfärdskrav som vi driver från Vänsterpartiets sida.

Man kunde märka att avtalsrörelsen i den offentliga sektorn till stor del handlade om lika möjligheter för kvinnor och män. Det handlar om möjligheten till likartad löneutveckling för dem som har välfärdsarbete i kommunen som för dem som arbetar i industrin. Men försvaret var inte särskilt stort för den lönekamp som till mycket stor del var en kamp mot lönediskriminering och en kamp för kvinnans rättigheter.

Frågan om arbetstider tror jag är central när det gäller jämställdheten. Alla undersökningar visar att kvinnan arbetar i väsentlig grad i obetalt arbete. Alla undersökningar visar att kvinnan lönearbetar i väldigt liten utsträckning i förhållande till vad hon vill. 350 000 kvinnor skulle vilja öka sin arbetstid. 150 000 är deltidslöslösa – en siffra som ofta inte nämns när man pratar om arbetslösheten.

Det är klart att en förändring av den könssegregerade arbetsmarknaden är grunden för att komma åt orättvisor. En orättvisa som många påtalar och som detta betänkande delvis kretsar kring är lönediskrimineringen. Det är fullständigt oacceptabelt att vi har könsdiskriminering när det gäller löner. Vi har en lagstiftning emot det. Vi arbetar emot det. Vi har en myndighet och en ombudsman emot det. Det står i nästan varje program, på varje delarbetsmarknad, i varje fackförening och i arbetsgivarorganisationer att det är oacceptabelt. Men ändå har vi lönediskriminering.

Därför har Vänsterpartiet under en följd av år kraftfullt drivit kravet att dessa målsättningar inte räcker, och vi upprepar det här. Vi måste få ett system som verkligen ger upphov till lika lön för lika och likvärdigt arbete.

Vi har föreslagit den kanadensiska Ontariomodellen. Den måste naturligtvis anpassas till en svensk verklighet. Man kan tycka att den är litet för sträng. Den innebär att problemet *skall* åtgärdas. Var god avsätt lönepotter som ser till att vi får en jämställd lönebild! Vi har i Sverige en kollektivavtalsmetod och fria fackföreningar som skall ta ansvaret och träffa avtal om åtgärder som ger rimliga lönevillkor. Men jag är övertygad om att fler tvingande regler vore en stor hjälp för fackföreningarna när det gäller att driva rättvisefrågorna vad beträffar löner och att åstadkomma jämställda löner.

Utskottet noterar att denna metod har haft framgång i Kanada. Man vågar inte föreslå den, men säger ändå att den är intressant. Man skulle kunna anpassa den till vårt kollektivavtalssystem.

Det behövs väsentligt skarpare sanktionsmöjligheter för att komma åt lönediskrimineringen. Det krävs andra regler för att man skall kunna komma åt information om löner. Man måste kunna jämföra sig med andra och få skriftlig information av den typen. Det är inte garanterat i dag utanför ens egen arbetsplats. Det måste finnas jämställdhetsplaner även i företag med färre än tio anställda – alltså även i mindre företag. Det finns även andra frågor, t.ex. frågan om sexuella trakasserier, som är otillräckligt reglerade i lagstiftningen. Vi har lagt fram förslag om det, och vi har också gjort en serie reservationer.

För att spara kammarens tid skall jag yrka bifall till res. 3 om jämställdhetspolitikens inriktning, res. 6 om själva modellen för att komma åt lönediskriminering enligt Ontariomodellen, res. 7 om skarpare sanktioner i förhållande till brott mot jämställdhet på löneområdet och res. 12 om ett bättre sätt att komma åt sexuella trakasserier i arbetslivet.

Anf. 4 BARBRO JOHANSSON (mp)

Herr talman! I utskottets betänkande om jämställdhet ingår flera aspekter vad gäller jämviktsförhållanden mellan kvinnor och män. Flera av dessa aspekter är viktiga för att uppnå ett jämlikt förhållande.

Svenska kvinnor arbetar mest i världen. Samtidigt som de har lång arbetstid och stora arbetsbördor föder svenska kvinnor i genomsnitt fler än två barn. Kvinnorna i vårt land lägger ned lika mycket tid på hushållsarbetet som de gjorde på 30-talet. Samtidigt med att kvinnorna arbetar så intensivt har männen minskat sitt lönearbete med åtta timmar i veckan, vilket innebär tio arbetsveckor per år.

Herr talman! Vi i Miljöpartiet förordar sänkt arbetstid. Medan kvinnornas icke betalda arbete ägnas åt barn och hushåll ägnas männens ökade fritid i huvudsak till egna fritidsaktiviteter och inte till hem och barn, visar undersökningar.

Under 80-talet ökade ohälsotalet för kvinnor, medan det minskade för män. Långstidsfrånvaron och förtidspensioneringarna ökade. Speciellt drabbade är unga kvinnor inom LO-kollektivet.

Den vetenskapliga forskningen, speciellt den medicinska, är helt inriktad på män. Det är unga män som är norm för alla standardvärden. Förklaringen ligger i att forskare tycker att kvinnor är svårare att pröva på grund av sina hormencykler och annorlunda livscyklar. Att kvinnor kan få barn är också en orsak till att det är lättare att fastställa medicinska värden efter manskroppen. Forskningen bedrivs av män, för män och på män.

Det är viktigt att både kvinnor och män utgör grunden för normering främst inom den medicinska forskningen. Detta kommer att bidra till att minska ohälsotalet och medverka till en bättre helhetsbild av kvinnan med skillnaden i biologi som är av betydelse för både arbete och fritid.

Med ovan sagda kommer Miljöpartiet att stödja kds-reservation 14. Vi har själva en liknande motion, men den har remitterats vidare till ett annat utskott.

Herr talman! Kvinnors totala arbetsbelastning är större än männens. En italiensk forskare, Laura Balbo, har delat upp kvinnors arbete i fyra

Prot. 1995/96:19
8 november

Jämställdhet

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

områden: relationsarbete, konsumtionsarbete, hushållsarbete och lönearbete. Tre av dessa arbeten är oavlönade, pågår oavbrutet och syns först när de inte blir gjorda.

Kvinnor har alltid haft flera ansvarsområden, men det som skiljer oss nu från det tidigare bondesamhället är att vi är geografiskt så splittade. Hemmet finns på en plats, dagis på en plats, skolan på en plats och lönearbete på ytterligare en plats. Dessutom tenderar kvinnor också att sprida ut sitt lönearbete geografiskt. Att vi är geografiskt så splittade bidrar också till att upplevelsen av stress, som är lika för män och kvinnor under dagen på arbetsplatsen, minskar för män under sista arbetstimmen då de börjar tänka på den väntande fritiden och vilan men ökar för kvinnor med tanke på alla andra arbetsuppgifter som finns kvar med barn och hem.

Kvinnor är trots alla ansträngningar inte jämställda med män vad gäller lönearbetet. Löneskillnaderna mellan män och kvinnor måste minska. Ewa Larsson kommer att tala mer om löneskillnader och sexuell trakasserier litet senare i debatten.

Herr talman! Arbete med kvinnors hälsa och en helhetssyn på kvinnors situation är nödvändiga. Kvinnor har stort ansvar men litet makt över sina liv. Kvinnors kropp måste vara norm för kvinnor. Att kvinnors löner måste vara lika med männens är en självklarhet.

Globalt sett består världens befolkning till 57 % av kvinnor. Kvinnorna står för 66 % av det totala antalet arbetade timmar. Kvinnor tjänar mindre än 10 % av de samlade globala inkomsterna och äger endast 1 % av arealen.

Herr talman! Mäns arbetslöshet minskar nu så sakteliga, medan kvinnors ökar dramatiskt. Inom vården, med de tyngsta arbetena vad gäller lyft, arbetar mest kvinnor. De förlorar nu sina jobb när landstingen varslar. Näst i raden är alla postkassörskor som får gå när postkontor i glesbygd läggs ner och ersätts med post i butik. Detta drabbar naturligtvis i hög grad postkassörskorna.

Dessa kvinnoyrken är lägst betalda. LO har i dag lagt fram en rapport om vilka löneskillnader som finns.

Herr talman! Jag vill att regeringen tar hänsyn till det ovan sagda i sitt utredningsarbete och beredningsarbete inför den i betänkandet nämnda planerade vårpropositionen om jämställdhetspolitiken. Jag avslutar med att yrka bifall till reservationerna 7, 12 och 14 i betänkandet.

Anf. 5 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)

Herr talman! På frågan hur det står till med jämställdheten i Sverige kan man ge vitt skilda svar. Det beror helt enkelt på vad man ställer det i förhållande till, vad man jämför det med. Vi kan jämföra förhållandena i Sverige med hur kvinnorna som globalt kollektiv har det. Jag tror att väldigt många av oss har hört den här välkända sekvensen: Kvinnorna i världen utgör drygt hälften av befolkningen, utför två tredjedelar av allt arbete, får för det en tiondel av inkomsterna och äger en hundradel av all egendom i världen. Skall man jämföra svenska förhållanden med det kan man kanske karakterisera våra förhållanden

t.o.m. som rent paradisiska. Det enda som stämmer med den globala bilden är detta med drygt hälften av befolkningen. Arbetet då? Utför vi svenska kvinnor inte mer arbete än svenska män? Som jag har uppfattat de undersökningar som har gjorts arbetar vi ungefär lika mycket, men skillnaden ligger i att vi kvinnor utför mer obetalt arbete. Männens arbetsinsatser är till större del betalda.

När det gäller inkomsterna finns det visst skillnader, men inte på långa vägar som det är globalt. Det finns osakliga löneskillnader. Kvinnodominerade arbeten är ofta lågt värderade. När det gäller hur mycket vi äger av egendomen har jag inga siffror, men det är mycket mer än vad det är globalt. Det blir allt vanligare att de som lever tillsammans delar den fasta egendom som de har. Tidigare var det oftast mannen som ägde den.

Vi kan jämföra situationen i Sverige med situationen i enskilda länder, land för land. Då kan vi naturligtvis upptäcka att det finns länder som har kommit längre på något område när det gäller jämställdhet. Men ser man på kvinnors totala situation har ändå svenska kvinnor det troligtvis bäst i världen. Vi kan framstå litet grand som ett föredöme i dessa sammanhang. Men vi kan också jämföra med målet i den svenska jämställdhetspolitiken, som uttryckts så här: Kvinnor och män skall ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga områden i livet. Om man lägger till att detta skall gälla både formellt och reellt inser de flesta av oss att vi har långt kvar.

Själv vill jag helst jämföra det med mina visioner av det jämställda samhället, när jag skall försöka komma fram till hur det står till med jämställdheten i Sverige. Mina visioner av det jämställda samhället visar på ett varmare och mjukare samhälle där barnen, kvinnorna och männen alla är vinnare.

Herr talman! I den visionen tar mannen och kvinnan gemensamt ansvar för hem och familj. Båda har möjlighet, frihet, att kombinera eller välja mellan hemarbete, förvärvsarbete och studier under olika skeden i livet utan påverkan av fördomar och negativa konsekvenser. I den visionen är kvinnors och mäns villkor i arbetslivet lika. Lika lön för likvärdigt arbete är en självklarhet. En kvinna på en hög position är lika naturligt och vanligt som en man på en hög position. Segregationen på arbetsmarknaden har upphört. Dagis och skola är inte längre kvinno- världar. Alla barn har både kvinnliga och manliga förebilder, och ungdomar väljer framtid fria från fördomar. I visionen är inte mannen längre norm och kvinnan avvikande. Kvinnan och mannen gäller båda som norm. I den visionen finns män och kvinnor tillsammans inom alla samhällsområden och på alla beslutsnivåer. När jag jämför min vision med verkligheten undrar jag allt om jag kommer att få se visionen förverkligad.

Herr talman! Jag begrundar också arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 1, som vi behandlar just nu här i riksdagen. Kommer detta betänkande att bidra på något sätt till att öka jämställdheten i Sverige? Bakom detta betänkande finns 23 motioner och ännu fler kvinnor och män. Det är kvinnor och män med förhoppningar som vill mycket och

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

som vill väl. Bakom de ord som är präntade i betänkandet finns visioner och drömmar.

Men kommer detta på något sätt att bidra till framsteg? Jag ställer mig frågan: Vad förmår världens mest jämställda parlament att göra av dessa visioner, drömmar, förhoppningar och den goda vilja som finns hos alla män och kvinnor bakom de här visionerna? Vad förmår man göra av det? Det mycket korta och enkla svar som jag kommer fram till är att man förmår att göra en sammanställning.

Det är nämligen tänkt att riksdagen praktiskt taget skall lägga detta betänkande till handlingarna. Inte ett enda egentligt beslut skall tas. Inte en enda position skall flyttas framåt ett enda steg. Projekt bedrivs, utredningar pågår och en proposition skall komma nästa år. Det är tydligen ett prestigefyllt förhållande mellan den första och den andra statsmakten. Den första kan inte ta ställning till något 1995 för att inte trampa den andra på tårna, eftersom den i sin tur skall komma med förslag 1996.

Uppriktigt sagt, herr talman, är jag besviken över att världens mest jämställda parlament inte kan samla sig till några ställningstaganden. Själv kan jag inte avstå från att säga att jag tycker att beslut skall fattas.

Därför yrkar jag bifall till den kristdemokratiska reservationen nr 4 och reservation nr 14, och naturligtvis också till den gemensamma folkpartistiska och kristdemokratiska reservation som Ola Ström har yrkat bifall till. Det gäller arbetsvärdering och det gäller kvinnors hälsa och kvinnor som norm.

Anf. 6 BERIT ANDNOR (s)

Herr talman! Det finns en bred politisk enighet om det övergripande målet i jämställdhetspolitiken, nämligen att kvinnor och män skall ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga områden i livet. Det finns också i det stora hela en bred samsyn över partigränserna om hur detta mål skall uppnås.

Men det finns ett undantag, som blev väldigt tydligt i början av denna debatt. Det finns ett parti som ställer sig vid sidan om. Moderaterna väljer i väsentliga stycken en väg som är helt främmande för utskottet i övrigt.

Moderaterna avvisar i sin kommittémotion politiska lösningar som ett medel för att uppnå jämställdhet. Enligt Moderaterna kräver ett framgångsrikt jämställdhetsarbete i framtiden enbart ett individuellt ansvar. Förändringar kan bara uppnås, skriver de, genom att enskilda individer tar ett personligt, praktiskt och moraliskt ansvar. Och den viktigaste jämställdhetsfrågan för Moderaterna är att bryta upp de offentliga monopolerna inom vård och omsorg. Detta är en traditionell moderat omskrivning för att det även inom jämställdhetspolitiken är marknadslösningar som förespråkas. Receptet är som vanligt inga politiska beslut utan individuella lösningar och marknadslösningar.

Vi i de övriga partierna i utskottet anser att det är lagstiftning, politiska beslut och attitydförändrande åtgärder, långsiktighet och uthållighet som är grunden för ett framgångsrikt jämställdhetsarbete.

Det som är intressant i en sådan här debatt – jag vill lyfta fram det tydligt – är att se hur det är i de länder som har valt den väg som Moderaterna nu förespråkar i sin motion. De exempel som finns visar att det där har skapats lågavlönade servicejobb som man inte kan försörja sig på trots att man jobbar heltid. De jobb som erbjuds är tillfälliga. Avtalen och villkoren är individuella och därmed inte särskilt bra. Man har skapat en arbetsmarknad där arbetsgivaren ensidigt bestämmer villkoren och där det finns ett A- och ett B-lag, vilket ökar och permanentar klyftorna i samhället. Framför allt: Jämställdheten mellan könen är inte särskilt utvecklad.

Detta är en utveckling som vi socialdemokrater helt avvisar. Vi tycker dessutom att det är helt fel tänkt. Det är inte med ökade löneskillnader och vidgade klassklyftor vi får ett samhälle i utveckling och tillväxt. Det är heller inte med minskade utan med ökade insatser för jämställdheten mellan kvinnor och män som vi kan nå bra resultat.

Det perspektiv som genomsyrar den moderata kommittémotionen är enligt min uppfattning helt befängt. Moderaterna menar tydligen på fullt allvar att kvinnor som inte är jämställda mannen får skylla sig själva eftersom de inte tar ansvar för sin egen situation. Det resonemanget skulle innebära att kvinnlig underrepresentation i samhällets olika organ beror på brister hos kvinnorna själva. Det är deras egen brist på kompetens och vilja som är anledningen till att de har lägre löner, mindre ekonomisk makt och till att de i liten utsträckning är arbetsledare och chefer. Det är deras eget fel att de har sämre arbetsmiljöer och fler arbetsskador.

Innebär detta då, Christel Anderberg, att de kvinnliga partimedlemmarna i Moderata samlingspartiet är inkompetenta och okunniga, eftersom de i sådan liten utsträckning är representerade i denna riksdag?

Den beskrivning som Christel Anderberg gav av det svenska samhället och de svenska kvinnorna är häpnadsväckande. Det är ett klarspråk som vi inte hört i denna riksdag sedan den förra mandatperioden, då vi hade nydemokraterna representerade i denna kammare.

Kvinnorna är ofria. De är slavar under det socialistiska kollektivistiska oket, säger Christel Anderberg. Detta är en förolämpning mot alla de kvinnor – 60 % av de förvärvsarbetande kvinnorna – som finns i den offentliga sektorn. Menar Christel Anderberg att dessa kvinnor icke gör ett riktigt jobb och ett värdefullt arbete?

Den väg som vi i Sverige har valt under mycket stor politisk enighet har varit en helt annan väg. Den har byggt på politiska beslut, samarbete och brett förankrat attitydförändrande arbete. Vår modell, där parterna på arbetsmarknaden kommer överens i kollektivavtal, har tillsammans med låglönesatser gynnat kvinnorna och stärkt deras ställning på arbetsmarknaden. Likaså har en stor offentlig sektor givit jobb men också skapat förutsättningar för kvinnor och män att förvärvsarbeta.

Detta, i kombination med en lagstiftning som stöder och stärker jämställdheten mellan könen, har lett till att Sverige är det mest jämställda landet i världen. Detta är något att vara stolt över och slå vakt

Prot. 1995/96:19
8 november

Jämställdhet

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

om. Därför avvisar vi helt den moderata politiken, som bara kommer att innebära ökade klyftor, motsättningar och i sin förlängning ett otryggt och försvagat samhälle, där vi alla skulle vara förlorare.

Det finns en annan skiljelinje i debatten i dag, och det är de krav som finns på mer resurser till den offentliga sektorn och mer lagstiftning för att förbättra jämställdheten mellan kvinnor och män.

Tänk om det vore så enkelt, men det är det inte. Skälen till detta är flera, men jag skall senare utveckla dem litet närmare.

Det finns också anledning att titta på hur situationen ser ut i dag. Jag kan konstatera att de svenska kvinnorna har en jämförelsevis unikt stark ställning i samhället. Detta beror ju på den höga förvärvsfrekvensen och den därmed fria och oberoende ställning som svenska kvinnor har. Arbetslösheten är fortfarande lägre för kvinnor än för män. Det är ett förhållande som skiljer sig i förhållande till situationen i Europa i övrigt. De rent diskriminerande löneskillnaderna mellan kvinnor och män är jämförelsevis små, även om de finns. Men det finns saker som hotar denna situation.

För det första: Kvinnorna drabbas särskilt hårt av den offentliga sektorns försämrade ekonomi. Det beror delvis på att vi har en ekonomisk situation som är ett elände, ett moras, som den borgerliga regeringen lämnade efter sig med den enorma statsskulden och det stora budgetunderskottet. Men det beror också på de nedskärningar och förändringar som skett under de tre gångna åren i kommuner och lands-ting, där man har haft borgerligt styre och där nedskärningarna har genomförts av ideologiska skäl.

För det andra: Vi har en starkt könssegregerad arbetsmarknad. Det könsmissiga valet av utbildning och yrke kvarstår och det som hänger samman med det, nämligen att lönerna inom kvinnodominerade yrkesområden är lägre. Detta är ett stort och omfattande problem som vi inte kan lösa enbart med lagstiftning. Att komma till rätta med detta förhållande är enligt min uppfattning en fördelningspolitisk fråga för hela samhället, som kommer att kräva ett omfattande och långsiktigt arbete.

För det tredje: Det finns könsdiskriminerande löneskillnader inom yrkesområden och yrkesgrupper.

För det fjärde: Det råder en betydande brist på jämställdhet i hemmen. Det oavlönade hemarbetet utförs till övervägande del av kvinnor, och det är kvinnorna som fortfarande har huvudansvaret för barn och familj.

För det femte: Det ofrivilliga deltidsarbetandet är grunden för könsmissiga skillnader som kvarstår hela livet. Detta hänger till viss del också ihop med den föregående punkten. Många kvinnor tvingas till deltidsarbete beroende på den bristande jämställdheten i hemmen. Men det finns också andra orsaker som står att finna i organisationen av arbetet inom vård, omsorg och service.

För det sjätte: Kvinnors makt i samhället är för liten i förhållande till deras andel av befolkningen. Det är tydligt när det gäller fördelningen av de ekonomiska resurserna, inflytandet i näringslivet, osv.

Hur skall vi då gå vidare? Vad kan vi göra för att förändra denna situation?

Vi socialdemokrater har under detta år arbetat för att skapa tillväxt, sanera statsfinanserna och skapa fler jobb. Vi ser nu att utvecklingen har vänt. Investeringarna ökar, vi har fått 80 000–100 000 fler arbeten under det senaste året, tillväxten beräknas bli 3,5 % i år, räntorna är på väg ner och kronan stärks. Vi får grepp på ekonomin, och stabiliseringen går snabbare än vad vi hade trott var möjligt.

Detta är viktigt, därför att en ekonomi i balans är en förutsättning för utveckling i samhället. En ekonomi i balans betyder allra mest för kvinnorna. Det är de som har mest att vinna på detta. Vi har inte utrymme nu för ökade satsningar i kommuner och landsting. Trots vår prioritering av den offentliga sektorn finns inte det utrymmet. Det är den ökade tillväxten och de ökade intäkterna som kommer att ge kommuner och landsting ett bättre läge.

Vi måste även fortsättningsvis betona parternas ansvar för utvecklingen på arbetsmarknaden. Vi kan inte och skall inte lagreglera allt. Det är parterna som måste ta sitt ansvar för att t.ex. utveckla könsneutral arbetsvärdering. Från samhällets sida kan vi stötta projekt, ge resurser för utveckling av metoder och mallar och för spridning av goda exempel osv. Detta sker också. Det är parternas ansvar att avsätta utrymme för låglönesatsningar och särskilda kvinnopotter. Exempelvis Kommunal har i sitt avtal fått in rätten till mertid för de deltidsarbetande och har också avsatt särskilda kvinnopotter, och Metall har fört in arbetstidsförkortningen i avtalsförhandlingarna.

Men jag utesluter ju därmed inte alls att det också kan behövas en skärpning av jämställdhetslagen. Vi överväger nu t.ex. remissvaren och utredningen när det gäller grupptalan. Det finns också andra konkreta frågor som bör övervägas i en total översyn av jämställdhetslagen. Det gäller t.ex. definitionen av begreppet likvärdigt arbete, arbetsgivarnas ansvar för att inte bara kartlägga utan också åtgärda lönediskriminering, arbetsgivarnas ansvar för att förhindra sexuella trakasserier och de små arbetsplatsernas ansvar för att upprätta jämställdhetsplaner. Men förändringar i den omfattning som jag nu skisserar kräver underlag och analyser innan det kan bli dags att skärpa jämställdhetslagen. Detta arbete pågår nu och kommer att resultera i en proposition under hösten 1996.

Men det kommer också att krävas andra insatser än lagstiftningsarbete för att utvecklingen skall gå åt rätt håll när det gäller jämställdheten. Den satsning på kompetensutveckling och utbildning som regeringen nu aviserar i tillväxtpropositionen är särskilt viktig ur ett jämställdhetsperspektiv.

Andra utredningar som är på gång och som har betydelse för jämställdheten är Arbetstidsutredningen, Studiestödsutredningen och Utredningen om kvinnors arbetsmarknad nu och i framtiden, Utredningen om fördelningen av den ekonomiska makten och Arbetsrättskommissionens uppdrag att behandla frågan om rätt till mertid för deltidsarbetande.

Det är viktigt att dessa utredningar görs. Vi behöver dem för att kunna fatta bra beslut. Tanken är att även detta skall vävas in i den proposition som läggs fram under hösten 1996.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Ett annat viktigt inslag för att driva på utvecklingen mot ett mer jämställt samhälle är det attitydförändrande arbetet. Det är ett arbete som måste ske på olika plan och mycket brett i hela samhället. Ett litet exempel som ändå har mycket stor betydelse, där vi själva i denna kammare skulle kunna vara med och påverka, förändra och vara föredömen, är möjligheten att faktiskt genomföra varannan damernas.

Vi är stolta, Christel Anderberg, därför att vi har såväl kompetenta kvinnor som kompetenta män i vårt parti. Vi har genomfört varannan damernas i regeringen, i riksdagsgruppen och på våra listor till kommuner och landsting. Frågan är: Vad gör ni i de andra partierna? Ni skulle kunna bidra till att bilda ett föredöme för ett jämställt samhälle.

Herr talman! Slutligen och sammanfattningsvis har vi i Sverige kommit mycket långt när det gäller jämställdheten mellan kvinnor och män. Vi ser flera hot mot en fortsatt positiv utveckling, och vi har ett parti i denna riksdag som avviker i sin uppfattning från den i övrigt mycket breda enighet som finns om att driva på ett fortsatt jämställdhetsarbete inom samhällets alla områden.

Det finns mycket kvar att göra. Jag har i mitt inlägg visat på några områden som kan utvecklas vidare och där vi kan föra frågorna framåt. Men vi ser nu att vi har en politik som börjar få genomslag och som också visar att det kommer att finnas förutsättningar för att även i framtiden ta fortsatta steg mot en förbättrad jämställdhet och jämlikhet i vårt samhälle.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 7 OLA STRÖM (fp) replik

Herr talman! När man hör moderater och socialdemokrater debattera får man ibland känslan av att deras ideologiska utgångspunkt bara är att vara varandras motsats.

När Berit Andnor ger en kort politisk historik över hur det har gått till sedan vi började spara i Sverige, säger hon att de borgerliga sparade av ideologiska skäl men att Socialdemokraterna, när de nu har kommit till makten och sparar ännu mer, gör det för att de är tvungna. Detta är ju en löjeväckande förenkling av historiken. Man blir ju verkligen bekymrad om den socialdemokratiska gruppens analys av problemen i samhället är så förenklad. Då kan man verkligen undra vilken förmåga de har att ta Sverige ur krisen.

Det var dock inte det som jag i första hand tänkte fråga om. Berit Andnor undvek att tala om det som jag tycker är ett viktigt exempel på att Socialdemokraterna har svikit sitt löfte om att jämställdhetsaspekter skall beaktas i varje politiskt fattat beslut. Det gäller då just barntilläggen i svux och svuxa.

Jag kan se framför mig två modeller där Berit Andnor gärna kan få hjälpa mig, så att jag förstår vilken modell Socialdemokraterna använt för att komma fram till det här beslutet. Antingen har man, precis som Mona Sahlin lovat, tagit jämställdhetsaspekterna på allvar. Ändå har man fattat beslutet att detta inte var så viktigt, så barntillägget kunde tas bort. Eller också har man i just denna fråga glömt att tänka på jämställdhetsaspekterna.

Det skulle vara väldigt intressant för mig och andra att få höra Berit Andnor förklara vilken modell Socialdemokraterna i detta fall har använt sig av.

Anf. 8 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Om Ola Ström hade lyssnat litet noggrannare på vad jag sade, skulle det ha framgått att jag sade två saker.

För det första är den ekonomiska situationen i detta land så pass allvarlig att vi tvingas till mycket omfattande besparingar och nedskärningar. Därom torde vi vara överens.

För det andra var det under de tre gångna åren en kraftig borgerlig majoritet i många kommuner och landsting. Där pågick ett arbete med att av ideologiska skäl skära ner i den gemensamma sektorn. Detta och ingenting annat sade jag.

Det hade kanske varit på sin plats om Folkpartiet, som i regeringsställning hade chansen, hade drivit en annorlunda ekonomisk politik som kunde ha gjort att vi slapp den situation som vi i dag befinner oss i.

Sedan bara en liten kommentar till de svårigheter som ändå måste ha funnits i den borgerliga regeringen under förra perioden. Det framstår nämligen med all tydlighet hur diametralt olika uppfattningar det finns mellan Folkpartiet och Moderata samlingspartiet i en så central fråga som jämställdhetsfrågan. Jag förstår att Folkpartiet i regeringsställning måste ha haft svårigheter när det gällt att bedriva en vettig jämställdhetspolitik.

Barntilläggen i svux och svuxa tittar vi för närvarande på. Detta har anknytning också till den tillsatta studiestödsutredning vars arbete vi enligt min uppfattning måste avvakta.

När det gäller barntilläggen är vi helt överens, Ola Ström, om att den besparingen inte var bra ur ett jämställdhetspolitiskt perspektiv. Jag för min del hoppas mycket på den översyn som pågår i regeringskansliet beträffande just denna specifika fråga.

Anf. 9 OLA STRÖM (fp) replik

Herr talman! Jag vill verkligen tacka Berit Andnor för att hon erkänner att Socialdemokraterna fattade ett felaktigt beslut på detta område. Det förlåter vi gärna. Dessutom medverkar vi gärna till att man ändrar uppfattning i denna fråga, om man nu har den åsikten att ett felaktigt beslut fattats – vilket jag tycker att man har gjort.

Berit Andnor återkommer till det som jag fortfarande tycker är en löjeväckande förenkling av de problem som vi i Sverige hittills under 90-talet stått inför. Hon säger att borgerliga kommunpolitiker runt om i Sverige gjorde besparingar av ideologiska skäl. Det är ett helt sanslöst påstående.

I den förra debatten om jämställdhet var det andra socialdemokratiska företrädare, och de tillbakavisade verkligen ett sådant påstående. Nu kommer det upp igen, och fortfarande är det lika sanslöst. Jag var själv kommunalråd och erinrar mig att många kolleger, även moderata, tyckte att det var väldigt svårt att göra detta. Det var dock nödvändigt.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

**Fel! Okänt
växelargument.**

Det är precis samma situation nu för Socialdemokraterna, så försök inte att göra detta till en ideologisk fråga!

Anf. 10 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Det är mycket möjligt att Ola Ström som förutvarande kommunalråd inte gav sig in på sådana här äventyrligheter. Ändå är det ett faktum, Ola Ström, att det under borgerligt styre av ideologiska skäl har skett förändringar av verksamheterna i den gemensamma sektorn.

Anledningen till den mycket dåliga ekonomiska situationen för oss i dag kan vi inte bortse från. Den borgerliga regeringen kan nämligen inte helt friskriva sig från allt ansvar för det som hände under de tre år då man verkligen hade makten och även möjlighet att driva den politik som man ville föra. Då hamnade Sverige i en situation som medfört att vi nu har en enorm statsskuld och ett stort budgetunderskott. Dessutom tvingas vi nu till omfattande besparingar för att vi även på sikt skall kunna leva i ett samhälle där det finns *fungerande* välfärdssystem. Det är situationen i dag.

Barn tilläggen är en liten del här. Jag tycker att det kan betecknas som ett misstag. De stora nedskärningarna inom den gemensamma sektorn däremot beror på att vi befinner oss i en ekonomiskt mycket allvarlig situation. Där kan varken Folkpartiet eller de andra borgerliga partierna friskriva sig från det ansvar man ändå har för den politik som man förde under sina tre år vid makten.

Anf. 11 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik

Herr talman! Jag är glad att Berit Andnor beträffande mitt anförande talade om klarspråk. *Klarspråk* är för mig ett positivt värdeord, och det behövs kanske någon som vågar framföra litet andra tankar och funderingar i stället för att bara kasta sig in i den breda strömmen i vårt land och besjunga det som för närvarande anses vara politiskt korrekt.

Om Berit Andnor har läst vår kommittémotion har hon funnit att vi inledningsvis uppehåller oss vid målen för jämställdhetsarbetet. Där är vi helt överens. Däremot anser inte vi att de medel som Socialdemokraterna har anvisat, och som man tydligen även i fortsättningen avser att anvisa, kommer att leda mot eftersträfvade mål.

Berit Andnor talar föraktfullt om marknadslösningar på jämställdhetsproblemen. Vad är det för fel på det? Män har ju i tusentals år sålt sina tjänster och sitt arbete på en fri och öppen marknad. Inte har det lett till att männen blivit förslavade! Varför skulle då kvinnor behöva stöttas och hjälpas samt hänvisas endast till en offentlig sektor där Berit Andnor och hennes meningsfränder styr och ställer? Där sker en politisk styrning av enskilda människors liv.

Vidare talar Berit Andnor föraktfullt om de lågavlönade servicejobben i andra länder. Men vad har vi i vårt land lyckats åstadkomma? Vad är det som mera obarmhärtigt delar in människor i A- och B-lag än just en stor arbetslöshet? Vad är det som mera obarmhärtigt styr människor in i ett B-lag, nämligen den lågavlönade offentliga sektorn, än det

faktum att det för 60 % av Sveriges kvinnor inte finns någon annan arbetsgivare att tillgå?

Prot. 1995/96:19
8 november

Anf. 12 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Också jag tycker att *klarspråk* är ett positivt laddat ord. Jag tycker att det är mycket bra att vi verkligen får se var Moderaterna står i denna mycket centrala fråga. Det är länge sedan en moderat debattör var så tydlig när det gäller jämställdheten som Christel Anderberg är. Det är mycket bra. Nu får vi klart för oss var Moderaterna verkligen står i dessa frågor.

Vi är överens om målen men inte om medlen, säger Christel Anderberg. Men problemet med Moderaterna är att det inte finns några medel. Det finns ju ingen politik. Politiska beslut skall vi inte ägna oss åt i denna kammare; detta enligt Christel Anderberg och Moderaterna. Vad ni säger är: Det är fel med lagstiftning. Vi skall lita till kvinnorna själva. Om de inte är jämställda, beror det enbart på att de själva är inkompetenta och okunniga och inte själva har vett att ta ansvar för sin situation.

När det gäller den offentliga sektorn och den enligt Christel Anderberg mycket svåra situationen för kvinnor som arbetar inom denna borde det viktigaste väl ändå vara att koncentrera krafterna på att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden. Det blir ju inte fler jobb genom att delar av den offentliga sektorn läggs ut på entreprenad. Syftet med det hela är inte att skapa jobb för kvinnor. Det blir inte bättre arbetsvillkor, och det blir inte heller bättre lön.

Syftet är ju enbart att man vill skapa verksamheter som är billigare. Det är det som är syftet. Det blir inte fler jobb.

Syftet är också att skapa ett annat samhälle. Den moderata politiken går ju ut på att återskapa klyftor i samhället och på att skapa skillnader mellan människor. Pigjobben och hela den debatten är det yttersta uttrycket för detta.

Anf. 13 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik

Herr talman! Det är helt rätt att vi vill skapa ett helt annat samhälle. Jag har aldrig sagt, aldrig tänkt och aldrig menat att det skulle vara kvinnornas eget fel i den mån de inte är jämställda, tvärtom. Jag har sagt och vi har skrivit i vår kommittémotion att det är organisationen av kvinnornas arbete som har gjort dem förslavade. Genom skatte- och avgiftssystemet har man medvetet tvingat ut nästan alla kvinnor på arbetsmarknaden, vare sig de har velat eller inte. Genom politiska beslut har man styrt in dem i en offentlig sektor där det inte finns någon valfrihet och där lönediskrimineringen är som mest utbredd.

Vem är det som, när ni får till stånd er grupptalan, kommer att sitta på svarandebänken i nästan alla mål? Jo, företrädare för kommuner och landsting. Det är ett mycket dåligt betyg för den socialdemokratiska politiken.

Vi vill ha ett samhälle där politikerna inte styr och ställer och avgör allting. Vi vill att den politiska makten skall dra sig tillbaka och att det skall bli ett ökat utrymme för enskilda personer att själva organisera sitt

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

eget och sina familjers liv på det sätt som i olika skeden i livet passar dem bäst.

Anf. 14 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Det som är unikt med de nordiska länderna och med Sverige är den mycket starka ställning som kvinnorna har. Detta har varit möjligt genom att kvinnor har kunnat skapa sig frihet och oberoende genom förvärvsarbete. Vi har förvandlat oavlönat arbete till avlönat arbete. Vi har skapat ett samhälle som i våra egna och de flestas ögon i detta land, men också internationellt sett, betraktas som det mest jämställda i världen.

En mycket viktig orsak till detta har varit uppbyggnaden av den offentliga sektorn. Det blir inte fler jobb om vi lägger ut verksamhet inom den offentliga sektorn på entreprenad. Det blir inte fler jobb om vi privatiserar den offentliga sektorn, utan det blir färre jobb.

Syftet från Moderaternas sida är ingenting annat än att skära ned i det gemensamma, i det som har stor betydelse för den fördelningspolitiska situationen i vårt land, nämligen i den offentliga sektorn. Ja, ni vill skapa ett annat samhälle, Christel Anderberg! Detta är genomgående inom alla politikområden. Ni vill skapa ett samhälle där allting skall bygga på individuella lösningar och på marknadslösningar. I kölvattnet kommer vi att få ett samhälle med stora klyftor mellan människor. Det kommer att bli ett ojämnt samhälle och ett samhälle som är kraftigt försvagat. Det blir ett samhälle med stora motsättningar och stora sociala klyftor. I ett sådant samhälle kommer vi inte heller att kunna skapa förutsättningar för tillväxt och utveckling.

Där skiljer vi oss åt, Christel Anderberg! Jag och socialdemokratin står för en helt annan linje. Det har blivit mycket tydligt i dag, och jag tackar för det.

Anf. 15 HANS ANDERSSON (v) replik

Herr talman! Jag är överens med Berit Andnor när det gäller karaktistiken av Moderaterna. Det är tydligt i dag och det har varit tydligt i utskottet: Det går en djup klyfta gentemot högerpolitiken på det här området.

Vi har motionerat om detta och i debatter sagt att det inte bara är Moderaternas position som är ett hot mot jämställdheten. Detsamma gäller faktiskt också den utveckling som pågår nu i Sverige och som har förstärkts av den ekonomiska politiken – det grepp som saneringspolitiken fick i våras tycker jag fortsätter.

Berit Andnor säger att svuxabarntillägget var ett misstag. Jag är tacksam för det; det finns med i vår reservation också. Jag vill fråga Berit Andnor om hon är beredd att erkänna att det finns andra inslag som föll dåligt ut ur jämställdhetssynpunkt.

Jag vill fråga Berit Andnor om hon är beredd att tala för en skärpt lagstiftning när det gäller möjligheten att få upp deltiderna till mer arbetstid. Detta har man talat mycket om från Socialdemokraternas sida, men i praktiken har man hittills aldrig velat göra något åt det.

Jag vill också fråga Berit Andnor om den diskussion som har uppkommit omkring tjänster i privata hushåll och om att skattesubventionera dessa, alltså den s.k. pigdebatten. Det har visats stor förståelse från ledande socialdemokrater för att införa ett sådant system. Har Berit Andnor någon särskild synpunkt på detta?

Detta var några allmänna frågor. Jag har också speciella frågor som gäller det vi ändå måste göra, alltså att skärpa lagstiftningen. Vi har lagt fram flera förslag här i kammaren: grupptalan, skärpta skadestånd, möjlighet att få löneinformation, jämställdhetsplaner i företag med under tio anställda osv. Utskottsmajoriteten visar en viss förståelse. Det sägs att detta är något som man kanske måste tänka på och att vi kommer tillbaka till det 1996. Men kunde vi få någon mer konkret synpunkt, Berit Andnor, på behovet av lagskärpningar i det fallet?

Anf. 16 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Jag förutsätter att Hans Andersson är medveten om den mycket svåra ekonomiska situation som vi i detta land befinner oss i. Denna situation är resultatet av att vi hade en borgerlig regering som inte fullt ut var mäktig sin uppgift. Vi har i dag en skuld som är enorm. Vi har enorma budgetunderskott, och vi måste spara. Detta är ofrånkomligt. Vi måste spara och vi måste höja skatterna.

Detta arbete har vi med kraft försökt att genomföra under det år som gått, och vi ser att utvecklingen nu har vänt. Det ser positivt ut. Kan vi hålla i det här så finns det förutsättningar för att inom en inte alltför avlägsen framtid börja diskutera hur vi skall utnyttja det utrymme som bildas. Det är grunden för de åtgärder som vi har tvingats vidta.

Jag håller med Hans Andersson om att det är viktigt att ha ett jämställdhetsperspektiv på den politik som förs. Regeringen har på den punkten varit mycket tydlig i sina direktiv till alla de kommittéer och utredningar som har tillsatts. Detsamma gäller de olika budgetförslagen.

Det finns en del svårigheter när det gäller att göra detta på ett riktigt och bra sätt. Därför har jämställdhetsministern en egen utredare som under det här året har ägnat sig åt att gå in på två olika departementsområden för att hitta olika modeller för hur man skall kunna väga in jämställdhetskONSEKVENSerna i sitt arbete. Det tycker jag är oerhört viktigt. Vi måste ta till oss detta och utveckla det vidare.

Jag kanske också hinner med en konkret fråga innan talartiden tar slut. Det gäller deltiderna. Arbetsrättskommissionen har ett uppdrag och skall arbeta med förtur när det gäller denna fråga. Jag förutsätter att de snart återkommer till oss med förslag.

Anf. 17 HANS ANDERSSON (v) replik

Herr talman! Det är sant att vi måste spara eller åtminstone sanera statsfinanserna. Det är grunden för all tänkbar välfärd. Men jag skulle fortfarande vilja höra en kommentar t.ex. till LO:s rapport Klass och kön. Den visar att många kvinnor har passerat fattigdomsstrecket. Den visar också att kvinnors arbetsskadesituation är dramatisk, bl.a. till

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

följd av det ändrade arbetsskadebegreppet. Vi har lagt förslag om hur vi skall försöka komma till rätta med detta, men jag möter passivitet från regeringspartiets sida.

Arbetslösheten blir inte mindre på samma sätt för kvinnor som den blir det för män. AMS säger att arbetslösheten i början av 1996 kommer att vara större för kvinnor än för män. Det är inte så konstigt; nu varslas ju tiotusentals människor i kommuner och landsting. Det måste till politiska åtgärder för att möta detta.

Återigen: förutom de konkreta frågorna om lagstiftningsskärpning, vill jag göra en kommentar kring den s.k. piglösningen, den privata tjänstelösningen. Förslag om att s.k. pigor skall arbeta i välbestäddas hem har framförts. Hur ser Berit Andnor på det rent principiellt?

Anf. 18 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Vi är uppenbarligen helt överens om att det är nödvändigt att sanera statsfinanserna. Det är en förutsättning för att vi över huvud taget skall kunna diskutera omfattningen av välfärden i kommuner och landsting. Om detta är vi överens, Hans Andersson. Vi börjar nu se att det går åt rätt håll och att utvecklingen har vänt. Det är förutsättningen för en stabilitet inom den kommunala och landstingskommunala sektorn.

Jag skulle vilja svara på Hans Anderssons konkreta frågor. Den ena gällde Vänsterpartiets reservationer om lagstiftningsfrågorna till detta betänkande. Som jag sade i mitt anförande finns det anledning att se över de frågor som Hans Andersson har lyft fram. Det har vi socialdemokrater tidigare också gjort, och det står vi fast vid. Men det finns, enligt min uppfattning, ytterligare delar i jämställdhetslagen som behöver ses över i det sammanhanget. Detta bör göras i ett sammanhang, och det bör också finnas ett vettigt underlag för att man skall kunna ta ställning när det gäller de olika lagstiftningsförslagen. Detta arbete pågår nu i regeringskansliet, och vi kommer att återkomma under hösten 1996 med förslag när det gäller dessa delar.

Vi socialdemokrater ställer oss helt avvisande till tanken på att skattesubventionera hemarbete i de välbestäddas hem. Leif Linde blev tolkad på ett felaktigt sätt i samband med en presskonferens. Detta fick ett oerhört genomslag i medierna. Alla vi i denna kammare känner till hur medierna arbetar. Men jag vill lugna Hans Andersson genom att säga att vi socialdemokrater inte har ändrat inställning till detta.

Anf. 19 BARBRO JOHANSSON (mp) replik

Herr talman! Jag vill bara fråga Berit Andnor om Socialdemokraterna kommer att understödja en arbetstidsförkortning. Berit Andnor nämnde nedskärningarna inom landstingen. Vi vet att varslen inom landstingen har fördubblats sedan förra året – 6 800. Men man skulle kunna rädda jobben. Bl.a. har vi pekat på att man skulle kunna rädda 10 000 jobb inom den offentliga sektorn.

Miljöpartiet har också lagt fram en rapport om kvinnorna och jobben. I den förordar vi att en skatteväxling skulle komma kommuner och landsting till godo. Vi talar om en storleksordning på 30 000 jobb.

Detta rör sig om kvinnojobb, och det har naturligtvis med jämställdheten att göra. Vi vet, som Hans Andersson nämnde, att arbetslösheten för kvinnor kommer att öka dramatiskt. Det blir så.

Berit Andnor nämnde också de sexuella trakasserierna. Jag skulle vilja att Socialdemokraterna bifaller de reservationer som Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom och som Ewa Larsson senare kommer att ta upp.

I mitt anförande nämnde jag också nedläggningen av de små postkontoren i landet. I huvudsak är det kvinnor som arbetar på dessa kontor. Av trettio anställda kan det vara en man. Det utgör också en jämställdhetsfråga.

Anf. 20 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Jag skall först ta upp arbetstidsfrågan. Det är oerhört viktigt att lyfta fram den frågan, kanske framför allt ur litet andra aspekter än Barbro Johansson gjorde. Vi har ett omfattande deltidarbete och ett omfattande övertidsarbete. Vi vet att hemarbetet är ojämnt fördelat. Det obetalda arbetet utförs till övervägande del av kvinnor.

För min del handlar det emellertid om att ta ut en arbetstidsförkortning ur det produktivitetsutrymme som kan uppstå i framtiden. Det finns inte några pengar, Barbro Johansson, till att förkorta arbetstiden. Att säga någonting annat och att lägga fram sådana förslag som Miljöpartiet har lagt fram är ekonomiskt oansvarigt. Detta är något som måste tas ut på sikt, det måste tas ut flexibelt, och det måste tas ur det kommande produktivitetsutrymme. Det skall också ställas mot alla andra krav till förbättringar i välfärdssamhället eller när det gäller löner som vi kan möta framöver. Att säga någonting annat tycker jag ändå tyder på att man är ekonomiskt oansvarig.

Jag har tidigare försökt förklara varför vi inte kan bifalla de förslag till förändringar av lagar som både Miljöpartiet och Vänsterpartiet har framställt, t.ex. när det gäller sexuella trakasserier. Frågan om en skärpning av jämställdhetslagen måste, enligt min uppfattning, avgöras i ett sammanhang. Den är komplicerad. Det innebär att om man skall göra en sådan förändring som Miljöpartiet och Vänsterpartiet föreslår, måste man kanske bygga in andra delar i lagstiftningen, så att detta blir lätt att hantera och möjligt att hantera på ett sådant sätt som både Barbro Johansson och jag är intresserade av att göra.

Anf. 21 BARBRO JOHANSSON (mp) replik

Herr talman! Jag är glad över att de socialdemokratiska kvinnorna litet grand stöder arbetstidsförkortningen. Förra året när jag tog upp denna fråga fanns det ett stort motstånd. Men jag vet att socialdemokratiska kvinnor har talat mycket om arbetstidsförkortning, och jag tror att det finns en öppning.

Att man skulle vänta på produktivitetsökningar stämmer inte. Tvärtom leder arbetstidsförkortning till bl.a. produktivitetsökningar. IG-Metall i Tyskland har visat oss det när vi var där. Arbetssskador och sjukfrånvaro minskar så pass mycket vid en arbetstidsförkortning att

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

det blir samhällsekoniskt försvarbart att införa arbetstidsförkortning bara på grund av detta. Det innebär dessutom fler arbetstillfällen. Även det är samhällsekoniskt försvarbart.

Anf. 22 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Frågan om arbetstidsförkortning har de socialdemokratiska kvinnorna faktiskt drivit i mer än 20 år. Vi kan därför fråga vem som stöder vem i detta sammanhang. Vi började diskutera dessa frågor innan Miljöpartiet var påtänkt som parti. Det visar också hur svårt det är att gå fram med arbetstidsfrågorna. Jag tror att situationen för att diskutera dessa frågor är en annan i dag än för 20 år sedan. Men det är viktigt att poängtera att en eventuell arbetstidsförkortning måste tas av det framtida produktivitetsutrymme som vi alla gemensamt åstadkommer. Det skall dessutom ställas mot andra mycket viktiga åtgärder som vi skulle vilja vidta inom andra områden i samhället. Det är nämligen inte gratis att förkorta arbetstiden.

Det är också viktigt att poängtera att en förkortning av arbetstiden inte innebär att vi skall dela på jobben eller dela på arbetslösheten. Detta är ett felaktigt resonemang. Det är viktigt att klara ut den skiljelinjen. Det går inte att med samhällets pengar subventionera en arbetstidsförkortning på det sätt som Miljöpartiet föreslår. Det är en lösning som är ekonomiskt oansvarig. Det finns ingen grund för att kunna genomföra ett sådant förslag.

Jag tycker att Miljöpartiet skall fundera litet till när det gäller just frågan om arbetstidsförkortning Barbro Johansson.

Anf. 23 ROSE-MARIE FREBRAN (kds) replik

Herr talman! Min fråga till Berit Andnor är om hon är nöjd med arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 1. Jag skulle gärna vilja veta på vilket sätt det kommer att bidra till att minska klyftan mellan den vision om det jämställda samhället som vi har och den verklighet som vi ser.

Det förvånar mig att Socialdemokraterna på två år varken har sett behovet av eller möjligheten att göra något konkret på det här området. Man tillträdde regeringsmakten hösten 1994, och hösten 1996 kommer det en proposition. Det kan väl inte vara så att varje fråga inom hela detta viktiga område måste utredas?

Jag skall bara framhålla en fråga – den om könsneutral arbetsvärdering. Jag vill inte ha lagstiftningsmodellen som Vänsterpartiet, utan jag delar uppfattningen att parterna måste få ytterligare en tid där de får chansen. Däremot vill jag ha ett tydligt politiskt ställningstagande för det enda verktyg som vi känner till och vet verkligen kan vässas i kampen mot de osakliga löneskillnaderna och den undervärdering som vi ser av vård, omsorg, service och kultur. I betänkandet pekas det på att man i allt större utsträckning prövar denna metod. Det finns olika system och olika modeller, och utskottet konstaterar att det är svårt att få en bild av de samlade erfarenheterna. Det är där statens ansvar måste komma in, anser jag. Det är där vi borde få ett tydligt och klart ställningstagande i dag som kan finnas i ryggen och vara till hjälp för dem som jobbar med de här frågorna på fältet.

Anf. 24 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Jag har i dag faktiskt ägnat en ganska lång tid åt att hålla mitt inledningsanförande, vilket jag själv tycker genomgående var väldigt omfattande. Jag pekade ut en del områden som jag finner angelägna att ytterligare utreda och analysera för att kunna förelägga riksdagen för eventuella beslut. Så jag är väl inte helt nöjd, Rose-Marie Frebran, men å andra sidan är detta betänkande ett resultat av de motioner som har väckts i riksdagen.

Kds ingick ju i den borgerliga fyrtipartiregeringen, som styrde detta land i tre år. Våren 1994 behandlade riksdagen förändringar i jämställdhetslagen, och då var även Rose-Marie Frebran med. Om kds då hade förslag till förändringar och förbättringar i jämställdhetslagen hade det varit läge att ta upp dessa i samband med den diskussionen.

När det gäller handlingskraften och besluten kan jag bara konstatera att kds reservationer väl inte direkt visar på någon större handlingskraft. Tvärtom är de mycket allmänt hållna och till intet förpliktande.

Vi är överens om att arbetsvärderingen är ett viktigt instrument och komplement i samband med löneförhandlingar. Därför har vi också från samhällets sida satsat extra resurser på JämO och på Arbetslivsinstitutet för att plocka fram handböcker, modeller och metoder för hur man skall kunna implementera arbetsvärderingsinstrumentet ute på arbetsplatserna. Men det måste vara ett gemensamt ansvar för parterna, och det måste finnas ett intresse av att genomdriva detta. Från samhällets sida kan vi ge instrumenten, driva på och bilda opinion. Det gör vi också så gott vi kan, Rose-Marie Frebran.

Anf. 25 ROSE-MARIE FREBRAN (kds) replik

Herr talman! Blanda inte bort korten, Berit Andnor. Jag har inte sagt ett ord om jämställdhetslagen, vilket jag enligt Berit Andnor borde ha gjort våren 1994. Jag har inte gjort det nu, men jag har tagit upp frågan om arbetsvärdering. Jag undrar hur Berit Andnor anser att vi skall få en bild av de samlade erfarenheterna på området om vi inte skall besluta och bestämma oss för att göra någonting.

I debatten har det kommit fram någonting som jag verkligen tycker är bra och som jag skall ta med mig till socialförsäkringsutskottet, nämligen frågan om barntilläggen i svux och svuxa. På mitt initiativ kunde vi ha klarat detta redan i våras, men då var inte utskottet berett till ett initiativ för att få fram övergångslösningar. Det är på mitt och andras initiativ som utskottet kommer att ha en hearing i slutet av denna månad för att ta upp dessa frågor, och inte för att Socialdemokraterna har kommit och sagt att de har begått ett misstag och att vi nu måste se vad vi kan göra åt det. Men det är bra för oss i utskottet att kunna ta med oss uttalandet från talesmannen i arbetsmarknadsutskottet, att Socialdemokraterna säger att detta var ett misstag.

Anf. 26 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! För tydlighetens skull, Rose-Marie Frebran, vill jag säga att kds reservation innebär att man skulle samla in de erfarenheter av arbetsvärderingsarbete som finns ute i landet. Detta är ju en själv-

Prot. 1995/96:19

8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

klarhet och en del av det uppdrag som både JämO och Arbetslivsinstitutet har. Jag förstår inte poängen med kds reservation. Den handlar om att samla in information, vilket brukar vara ett naturligt sätt att arbeta på när man sysslar med frågor där rådgivning och ytterligare spridning av goda idéer ingår i uppdraget. Det är precis detta uppdrag som JämO och Arbetslivsinstitutet har. De skall se till att stimulera parterna på arbetsmarknaden att använda en könsneutral arbetsvärdering. I detta ingår också att sprida erfarenheter, kunskaper, metoder och mallar för detta arbete. Då är det väl naturligt att man tar vara på de erfarenheter som finns. Kds reservation är helt obehövlig, som jag ser det.

Anf. 27 MARGARETA ANDERSSON (c)

Herr talman! Alla partier motionerar och tycker att dessa frågor är viktiga. Det får inte bara bli ord, och det får inte gå mode i jämställdhetsarbetet. Det måste bli tungt vägande frågor som betraktas i allt samhällsarbete. Det är inte bara i riksdagen detta gäller. Vi har också ett tungt pedagogiskt ansvar som ledamöter att även tala med våra kolleger i kommuner och landsting.

Jämställdheten mellan kvinnor och män är grunden för ett samhälle i balans. Vi kan inte ha stora löneskillnader mellan kvinnor och män. Vi kan inte ha det ojämlika föräldraskapet med ensamma mammor och obefintliga pappor. Det innebär att vi får våld och andra svårigheter bland våra unga och att ytterligare en generation drabbas av de här problemen.

Problemen på lönesidan har tagits upp tidigare i debatten. Problemet är bara att om vi fortsätter att ha dessa ojämlika löner kommer det att drabba oss även i framtiden. Vi måste hitta lösningar så att kvinnor får pensioner de kan leva på.

I går satt vi, några centerkvinnor, och pratade och funderade över inflytande. Vem får de arvoderade uppdragen, som gör att 87 % av de 100 000 högst betalda personerna är män? Även här ingår en jämställdhetsaspekt, och vi har i de politiska partierna och i övriga sammanhang ett ansvar att se till att både kvinnor och män föreslås till dessa uppdrag.

Sjukvården, där mannen är norm och kvinnan avvikande, är en annan del av detta. 30 timmars arbetsvecka, och möjligheten att välja en utbildning som är lämplig för en själv och som leder till ett arbete man vill fortsätta med är viktiga frågor. Uppvärderingen av kvinnors arbete är viktig – inte bara lönearbetet, där det som har tagits upp i den senaste debatten är väldigt viktigt. Vi skall också ha ett könsneutralt lönevärderingssystem. Vi måste också värdera det arbete som försiggår i hemmen och det ideella arbetet ute i föreningar och andra organisationer. Över huvud taget måste detta arbete fungera på ett mycket bättre sätt, och vi måste värdera det så att alla får lika möjligheter.

I utskottet har det gjorts en positiv skrivning om de här frågorna, och flera av de förslag som har kommit från Centern är tillgodosedda. Det pågår utredningar där man framför allt tar upp kvinnors framtida arbetsmarknad. Det datum då vi kommer att få ett förslag är satt till den internationella kvinnodagen den 3 mars. Man kommer också att lägga

fram en proposition om jämställdhet under hösten. Då kommer vi från Centerns sida att återkomma i de här diskussionerna.

Om det inte blir förändringar och förbättringar kommer vi inte att lämna fältet fritt. Vi kommer att driva de här frågorna tillsammans med övriga som anser att detta är viktigt. När vi når målet någon gång i framtiden förutsätter jag att vi har ett jämställt samhälle, där kvinnor och män fungerar på lika villkor men med olika förutsättningar.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 28 HANS HJORTZBERG-NORDLUND (m)

Herr talman! Dagens diskussion omfattar en mängd komplexa frågor med större eller mindre relevans för jämställdhetsarbetet.

Den moderata grundsynen är att vi alla är olika, men att vi har samma människovärde. En stor del av jämställdhetsdebatten går ut på att korrigera orättvisor som har förekommit i ett tidigare historiskt skede. Men det hindrar inte att vi fortfarande har många problem som måste diskuteras. Framför allt ligger dessa på den ekonomiska sidan med olikheter i lönebildning.

Orsakerna ligger redan i valet av utbildning och yrkesval. Det är i dag självklart för var och en att det skall vara lika lön för arbeten som betraktas som likvärdiga. Ett av problemen är emellertid att man inte har lika arbete. Kvinnor väljer oftare än män yrken med kortare utbildning eller i arbetslivet kortare arbetsvecka. I dessa fall är det inte orealistiskt att en lägre lön är rätt.

Dessutom håller dessa yrken på att försvinna. Under de senaste åren har det försvunnit tre kvarts miljon jobb, och de allra flesta har varit arbeten för lågutbildade. Det har kommit till kanske ett par hundra tusen arbeten. Nästan alla har ställt krav på hög utbildning.

Men det finns också yrken med längre utbildning som har en mycket stor andel kvinnor, men som inte värderas lika högt av marknaden som en del manliga yrken med motsvarande utbildning. Hit hör yrken som sjuksköterska, socialsekreterare, bibliotekarie och många lärararbeten. Gemensamt för dem är att alla ligger inom den offentliga sektorn.

Utbildning måste löna sig, vare sig man är man eller kvinna. Vi moderater anser att lönebildningen skall styra vilket yrke folk skall välja. Om kvinnor i alltför stor omfattning samlas inom vissa yrken som är dåligt betalda, så att det dessutom blir ett stort överskott i samhället på vissa yrkeskategorier, följer automatiskt att det ekonomiska utfallet blir i relation härtill.

Den stela lönebildningen inom den offentliga sektorn konserverar de orättvisor som finns. Om man kunde bryta upp de offentliga monopolerna så att det blev en större andel entreprenörskap och privatiseringar skulle man komma ifrån den rigida lönebildning som nu håller hela yrkeskategorier fångna. En yrkesspridning har också påbörjats och måste uppmuntras även i framtiden.

De informella hindren för kvinnor i arbetet måste påverkas så att t.ex. ansvaret för hem och barn blir ännu mer likställt än vad det är,

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

även om vi internationellt redan ligger i världstopp. Men jämställdhet i hemmet är fortfarande en viktig fråga.

Nationella regler som ger kvinnor absolut och ovillkorlig företrädesrätt vid tjänstetillsättningar eller befordran strider mot EU-direktiv om likabehandling av kvinnor och män. Det här är en klok bestämmelse. Om kvinnor fortfarande, när de är i minoritet, har företräde vid lika meriter är det bra. Så långt är det också rättvist mot männen. Om inte, kan vi hamna i absurda situationer, där män inte längre vill vara kvar i eller måste avbryta vissa karriärer för att de inte har en rättvis chans att få tjänster.

För oss moderater är den enskildes kompetens helt avgörande. Det gäller också chefstillsättningar. Vad det gäller är att ge kvinnorna en höjd kompetens. Men den debatten ligger kanske mer på utbildningsområdet och får tas upp en annan gång.

Hittills har kvinnoproblem och kvinnoforskning dominerat debatten. Vi har matats med uppgifter om kvinnornas dåliga situation. Det är onödigt att diskutera vilken kategori, män eller kvinnor, som är lyckligast. Självmoden är dubbelt så många bland män som bland kvinnor. Män är offer i fyra av fem mord. Kvinnor lever fem år längre, men deras pensioner i det hittillsvarande pensionssystemet är lika, trots att kostnaden är mycket större för kvinnor. Nio av tio fängelsekunder är män. Tyder detta på att män skulle vara i en lyckligare situation än kvinnor? Jag tror att det behövs mycket forskning inte bara vad gäller kvinnoroller utan också om männens roller.

Jag vill avsluta med att säga att jag har samma yrkande som Christel Anderberg.

Anf. 29 EWA LARSSON (mp)

Herr talman! Språk är också makt. Vad förmår man göra i världens mest jämställda parlament? Undrar Rose-Marie Frebran. Vad förmår vi, kvinnor och män, göra tillsammans? tycker jag är en bättre frågeställning. Har Rose-Marie Frebran sina "kds-gubbs" med sig i jämställdhetsarbetet? Om hon inte har det tycker jag att vi hjälps åt.

Motion 810 ligger till grund för vår första reservation. Den heter Lika lön på större allvar. Vi måste tyvärr konstatera att de omotiverade löneskillnaderna mellan kvinnor och män består. 1982 tjänade kvinnor i Sverige 82 % av vad männen tjänade, och 1992 är siffran kvar vid 82 %. Det senaste året har vi märkt en svag tillbakagång. Totalt sett ligger männens löner 10–30 % högre än kvinnors. Detta beror ju på att yrkena inom de manliga branscherna har ett högre löneläge.

Hans Hjortzberg-Nordlunds resonemang när det gäller löner tycker jag är litet märkligt. Jag kanske missförstod det. Det lät faktiskt som om Hans Hjortzberg-Nordlund menade att välutbildade kvinnor inom den offentliga sektorn får skylla sig själva för att de valt arbete just inom den offentliga sektorn. Det kanske inte var menat riktigt så.

Motion 812 ligger till grund för vår andra reservation. Motionen tar upp sexuella trakasserier och konsekvenser av sexuella trakasserier. Vi har fått fram flera utredningar som visar att många kvinnor blir utsatta

för sexuella trakasserier på arbetsplatser och läroanstalter. Av de utsatta är 90 % kvinnor och av förövarna är 97 % män.

De flesta som utsatts för sexuella trakasserier tiger, bl.a. för att de tror att det inte hjälper att tala om detta för någon. Själv mordstankar förekommer också.

Jag och Miljöpartiet anser att det är nödvändigt både att informera och att tala öppet om sexuella trakasserier. Både kvinnor och män måste förstå trakasseriernas effekter och möjligheter att agera mot dem. En starkare lagstiftning mot sexuella trakasserier är nödvändig. Den som utsätts för sexuella trakasserier får i dag inte stöd i jämställdhetslagen utan måste göra en polisanmälan. Det tycker vi är olyckligt.

I dag finns inte heller sanktioner mot en studerande som sexuellt trakasserar en annan studerande eller en lärare. Däremot kan man hindra störande beteende i undervisningen. Där kan man sätta in sanktioner. Om nu sexuella trakasserier inte betraktas som störande beteende undrar vi vad de då betraktas som. Vi tycker att detta är absurt och att det måste rättas till så att lagstiftningen stämmer överens med verkligheten.

I en annan motion tar vi upp kvinnors ekonomiska inflytande. Här vill jag att regeringen tillsätter en parlamentarisk utredning som belyser hur kvinnor och män gynnas av statliga medel. Utskottets svar är bra. Man säger att man arbetar med frågan. Men hur kommer det sig då att NT-bidraget till naturvetenskaplig och teknisk utbildning konsekvent missgynnar kvinnor? Hur kan heltidsarbete i fem år vara kriteriet för stöd när vi vet att kvinnor i större utsträckning än män arbetar deltid? Trots att NT-bidragen hade ett uttalat syfte att vända sig till just kvinnor är det knappt en tredjedel som utnyttjar dem. Nu måste regeringen snabbt ändra kravet på arbetstid så att också deltidsarbete under längre tid räknas in i underlaget.

Regeringen skall nu också utreda hur de offentliga medlen inom fritidssektorn fördelas. Visst, jättebra! Men vi vet redan i dag att flickor och kvinnor diskrimineras. Trots ett fantastiskt bra jämställdhetsprogram sitter det i Riksidrottsförbundets styrelse 11 män och 3 kvinnor. Och trots att ca 800 000 av ca 2 miljoner aktiva idrottsutövare är kvinnor är endast mindre än hälften av alla ledare kvinnor.

Jämställdhetsarbetet inom den svenska idrotten har pågått sedan 1989. Suck, kan man säga. Det är hög tid att utmana hela systemet inom idrotten. Den blir aldrig jämställd så länge de maskulina värdena får råda.

Jag har i en motion särskilt pekat på behovet av positiv särbehandling inom kyrkans område. Vi vill att JämO ges tillräckligt med resurser för att kunna följa upp hur kyrkan efterlever jämställdhetslagen. Det finns i dag en uppenbart snedvriden könsfördelning inom många stift. Det gäller både vid chefstillsättningar och vid tillsättning av präster. Särbehandling av kvinnliga präster måste ses som diskriminering utifrån aspekten att diskriminering innebär att inte alla behandlas lika. Det här gäller oavsett vilka motiv som ligger bakom särbehandlingen.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Utskottets svar på motionen är tillfredsställande, och det arbete som redan gjorts inom kyrkans område, via civilministerns ingripande i ett visst, speciellt fall, ger gott hopp inför framtiden.

På FN:s fjärde kvinnokonferens i Beijing i september fattade man beslut om flera konkreta förslag till åtgärder om hur kvinnor skall kunna uppnå ekonomisk jämställdhet och komma in i beslutande församlingar. Bl.a. skall regeringarna lagstifta om garanterad lika lön för lika och likvärdigt arbete – garanterad alltså! Det skall vi naturligtvis alla hjälpa till med.

Regeringarna skall stödja kvinnligt företagande och se över lönesystem så att löneskillnader elimineras. Det skall vi naturligtvis alla tillsammans följa upp.

Regeringar och arbetsmarknadens parter fick också en lång rad uppdrag tillsammans. Det gällde frågor om lönediskriminering, arbetsvärdering, den könsuppdelade arbetsmarknaden, rätten att sluta kollektivavtal och en ökad andel fackliga företrädare. Det skall vi naturligtvis följa upp, tillsammans.

Regeringarna skall också se över möjligheterna till regionala utvecklingsbanker och särskilda kvinnobanker som skall rikta sig direkt till lågavlönade kvinnor på landsbygden. Det skall vi följa upp.

Numera skall ansvaret för jämställdhet integreras i hela den politiska dagordningen. Det skall vi följa upp. Jag hoppas att alla politiska partier kan ansluta sig till det, och jag beklagar att Moderata samlingspartiet enligt sin syn på jämställdhet har så litet kvinnlig kompetens i sitt parti att man endast har 25 % kvinnor i den moderata riksdagsgruppen. Jag önskar dem lycka till med sin målsättning.

Jag vill säga att jag är imponerad av det arbete som pågår på regeringskansliet när det gäller tillsättning av kommittéer och styrelser. Jag uppmanar alla partier, inklusive Miljöpartiet, att bättre jobba för att vi skall få jämnare könsfördelning i kommittéer och styrelser.

Jag tycker faktiskt att det är märkligt att Socialdemokraterna på 20 år inte har kunnat jobba för förändringar i arbetstidsfrågan. Vi riskerar igen att sacka efter i Europa – vi sackar redan efter. T.o.m. i Kina, där Berit Andnor var, arbetar man med att solidariskt dela på jobben. Men vi i Miljöpartiet hjälper gärna till att driva frågan.

Anf. 30 HANS HJORTZBERG-NORDLUND (m) replik

Herr talman! Ewa Larsson frågade mig om de välutbildade, lågavlönade kvinnorna får skylla sig själva. Ja, det får de i viss utsträckning göra. De väljer ju faktiskt att studera på områden där de på förhand vet att lönenivån är väldigt låg.

De kan naturligtvis i alla fall inte skylla sig själva. Här måste man göra något annat. Det gäller att bryta det offentliga monopolet så att de får en utvidgad arbetsmarknad.

Jag tycker inte heller att det skulle vara fel med en större lönespridning i samhället. I dag lönar sig inte utbildning i Sverige. Det lönar sig i andra länder i stor omfattning, men här är det tyvärr så att man egentligen inte skulle utbilda sig alls. Livslönen blir mycket högre om man är lågutbildad, om man kan få jobb. Det kommer att bli svårt i framtiden.

Ewa Larsson förvånas över att det finns så litet kvinnlig kompetens i vårt moderata parti. Det är naturligtvis precis tvärtom. Vi kan lita på att varenda kvinnlig medlem i vårt parti är höggradigt kompetent. De kommer in på sin kompetens och inte på kvoterings. Det är vi väldigt glada för. Det är kanske inte likadant i alla andra partier.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 31 EWA LARSSON (mp) replik

Herr talman! Jag hoppas att kompetensen är hög även bland männen i Moderata samlingspartiet. Jag beklagar att ni inte har en större andel att ta er kompetens ifrån och att så få kompetenta kvinnor söker sig till Moderata samlingspartiet utan i stället väljer Miljöpartiet, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet, Folkpartiet osv.

De får i viss mån skylla sig själva, dessa kvinnor som väljer långa utbildningar där de inte kan få rimlig lön för sitt arbete och sin utbildning. Det är en del av det svar som Hans Hjortzberg-Nordlund ger till mig. Men ändå skall något göras, tycker han, och då bör man bryta monopolen.

Men vad menar Hans Hjortzberg-Nordlund egentligen? Blir det bättre för mig? Skall jag via barnomsorgstaxan betala en högre lön till förskolläraren? Är det det han menar? På vilket sätt får de högre lön när vi bryter monopolet?

Anf. 32 HANS HJORTZBERG-NORDLUND (m) replik

Herr talman! Om det finns flera arbetsgivare på en marknad så att de får tävla om att få de bäst utbildade kvinnorna är det självklart att det kommer att bli en lönespridning. I den lönespridningen kan de kompetenta kvinnorna göra sig gällande.

Anf. 33 EWA LARSSON (mp) replik

Herr talman! Jag tycker att det här är pinsamt, måste jag säga. Menar Hans Hjortzberg-Nordlund att de kvinnor inom den offentliga sektorn som har fyraåriga utbildningar och som i dag har en genomsnittsinkomst på 13 300 kr i månaden inte är tillräckligt kompetenta? Jag tycker det är pinsamt.

Tyvärr är väl det här den moderata synen på saken. Jag vet ett moderat kommunalråd i Vellinge som ställde sig mycket tveksam till att i alla lägen säga: Nu skall vi ha konkurrens. Han tyckte att man skulle se till vad man faktiskt hade, och var det bra så skulle man jobba med det. Han hade sett att den kommunala barnomsorgen var den mest effektiva som fanns att erbjuda på marknaden, så han föredrog den och ville inte ha något köp-sälj-system där.

Man kanske skall se till hur verkligheten ser ut och se till de kvaliteter och de behov som kvinnor och män behöver ha tillgodosedda för att kunna sköta sina arbeten i stället för att fastna i gamla klyschor, som moderaterna har gjort.

Anf. 34 CHRISTEL ANDERBERG (m)

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Herr talman! Jag vill egentligen bara tacka Ewa Larsson för välgångsönskningarna – inte för att jag tror att de behövs, men det var ju ändå trevligt att få dem.

Vi moderater känner oss lugna och trygga i förvisningen att vi också inom ganska få år kommer att komma upp i ungefär de tal när det gäller fördelningen mellan kvinnor och män som t.ex. socialdemokraterna har. Det finns mycken kompetens i vårt parti, och hur många riksdagsledamöter man har är ju inte helt utslagsgivande. Om vi tittar på den förra perioden finner vi att moderaterna t.ex. hade ett ovanligt stort antal kvinnliga kommunalråd och landstingsråd.

Men det är klart att mycken kvinnlig kompetens även kommer att söka sig hit. Vi låter det ta den tid det tar. Vi låter det komma den naturliga vägen. Vi försöker inte låtsas som om verkligheten ser annorlunda ut än den faktiskt gör genom att tillgripa sådana konstlade medel som kvotering, som dessutom står i strid med EG:s bestämmelser om könsdiskriminering.

Anf. 35 EWA LARSSON (mp)

Herr talman! Jag vet också att det finns mycket kompetenta kvinnor inom Moderata samlingspartiet. Det är därför jag önskar er lycka till; jag har svårt att se att de kommer fram i dag. För att de kvinnorna skall komma fram krävs det nämligen att män träder tillbaka. Vi kan ju inte i all oändlighet hålla på och öka antalet ledamöter i nämnder och styrelser, utredningar och kommittéer. För att kvinnorna skall kunna få komma in krävs det faktiskt att män träder tillbaka. Så jag hoppas att ni låter era kvinnor komma fram.

Anf. 36 CHRISTEL ANDERBERG (m)

Herr talman! Det är faktiskt det som är skillnaden mellan reell och formell jämställdhet. I vårt parti krävs det inte att några män träder tillbaka. I vårt parti tar sig kvinnor fram av egen kraft och på sina egna meriter och vinner sina mandat i riksdagen i ädel tävlan på lika villkor. Det kallar vi för reell jämställdhet.

Anf. 37 EWA LARSSON (mp)

Herr talman! Det är ju faktiskt väldigt svårt att utveckla sin kompetens om man inte får komma in och visa vad man kan. För att komma in krävs det att någon träder tillbaka, i det här fallet en man. Annars blir det svårt att visa hur bra man är.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 4 §.)

4 § Arbetsrätt

Föredrogs
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1995/96:AU3
Arbetsrätt

Prot. 1995/96:19
8 november

Arbetsrätt

Anf. 38 KENT OLSSON (m)

Herr talman! För cirka ett år sedan sade statsministern i regeringsförklaringen: Sverige behöver fler företag, och Sverige behöver fler företagare. Det är i näringslivet de nya arbetstillfällena i första hand måste komma till.

Vad har då hänt på det år som har gått sedan statsministern sade detta? Jo, i Sverige är i dag ca 600 000 människor arbetslösa. Till detta kommer ca 400 000 som är förtidspensionerade av arbetsmarknadsskäl. Ungefär en miljon människor står i dag alltså utanför arbetsmarknaden i Sverige. En miljon människor är arbetslösa – och detta när vi i Sverige har en högkonjunktur av sällan skådat slag.

Massarbetslösheten har flera orsaker:

- den socialdemokratiska politiken med rekordskattehöjningar för företag, vilket gör det dyrare att anställa,
- höjningen av arbetsgivaravgifterna,
- en ineffektiv och dyr arbetsmarknadspolitik och
- förändringarna i arbetsrätten.

Regeringen har misslyckats med sin politik och står utan beredskap och utan idéer för framtiden och med ett budskap till de arbetslösa att vi kanske kommer ned till 10 % arbetslöshet år 2000. Vilken tröst för de arbetslösa! 10 % arbetslöshet kan man hoppas på om fem år. Kan ett misslyckande uttryckas på ett tydligare sätt?

Vi har från moderat håll flera gånger i motioner och i debatter här i kammaren talat om hur vår politik kommer att leda till fler arbetstillfällen.

Då detta betänkande berör arbetsrätten, herr talman, skall jag nu övergå till att behandla den frågan.

Vi anser att de förändringar i arbetsrätten som fyrpartiregeringen införde – en ökning av provanställningsperioden från sex till tolv månader, en ökning av visstidsanställningstiden vid arbetsanhopning från sex till tolv månader, rätt att undanta två personer från turordningsbestämmelser vid uppsägning, ett upphävande av facklig vetorätt vid entreprenader samt ett förbud mot stridsåtgärder mot enmans- och familjeföretag – genast skall ändras tillbaka.

Dessa åtgärder kommer att undanröja företagens tveksamhet att nyanställa och därigenom att minska arbetslösheten. Det är i stort sett alla överens om utom regeringen. Låt mig bara ge tre små exempel på detta.

Anders Sandgren, chefsjurist hos Sveriges Verkstadsindustrier, säger: Flexibla regler kring tillfälliga anställningar minskar arbetslösheten vid en konjunkturuppgång, men ändringarna måste göras nu, medan konjunkturen fortfarande bär. Om ett eller två år är det för sent. Vi vill underlätta rekryteringen av grupper som annars har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Det kan gälla provanställning av oer-

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

farna ungdomar eller projektanställning av äldre arbetssökande, som riskerar att väljas bort på grund av lång uppsägningstid.

Att invänta Arbetsrättskommissionens arbete ger Anders Sandgren inte mycket för. Det tar för lång tid, och företagen väljer andra lösningar medan konjunkturen springer ifrån oss.

Ett annat exempel är taget ur ett förslag från Näringsrådet. Man säger så här: De viktigaste förslagen är följande: Återför laglig rätt till ett års provanställning. Sex månader räcker för att bedöma en persons egenskaper men är för kort tid för att uppväga den risk som varje nyanställning innebär för varje småföretag.

Slutligen ett exempel från en företagare som skriver att han anser att stabila regler på arbetsmarknaden är det viktigaste och att det borde vara lättare att anställa. Nu tänker man sig för tio gånger och undersöker allt hos de sökande innan man vågar anställa.

Det här är några exempel på vad som sägs från företagen och marknaden.

Näringsminister Sten Heckscher har sagt att LAS måste förnyas, och biträdande arbetsmarknadsminister Leif Blomberg har sagt att han tror att alla parter är överens om behovet av att modernisera arbetsrätten. Trots detta bryr sig regeringen inte om att göra något. Jo, en sak gör man. Man utreder, trots att man vet vad som behövs. Utredningar tar tid. Fördelen med att det tar tid är att man slipper fatta beslut som går emot LO. Under tiden missar man möjligheterna att minska arbetslösheten.

Till skillnad från regeringen vill vi från moderat håll gå vidare när det gäller förändring av arbetsrätten. Den nuvarande arbetsmarknadslagstiftningen hämmar en dynamisk utveckling och tillkomsten av nya arbeten. Den tar inga hänsyn till den rörlighet som den nya tiden kräver. Arbetsmarknadslagstiftningen premierar den som har ett arbete, men slår ut dem som inte har ett arbete.

Vi förordar en process efter två linjer. Reformeringsen av arbetsrätten måste återupptas med målmedvetna ambitioner. Parallellt med detta måste rätt och möjlighet öppnas för arbetstagare och arbetsgivare att teckna individuella avtal. Det skall alltså vara möjligt att välja om man vill ha ett individuellt avtal eller om man vill sluta ett kollektivavtal. Nuvarande system med antingen tvingande eller semidispositiv lagstiftning bygger på en förlegad syn på arbetstagaren som en person som är oförmögen att själv ta till vara sina intressen. Enbart de fackliga organisationerna är betrodda att träffa avtal som avviker från lagreglerna.

Vi anser att det i det moderna föränderliga samhället kommer att finnas behov av individuella anställningsavtal, såväl inom de nya kunskapsföretagen som inom småföretag och traditionella industriföretag. Varför skall människor fråntas rätten att teckna egna avtal? Vi anser att denna fråga om enskilda avtal bör snabbutredas. Att få majoriteten att frångå det kollektiva kommer troligen att ta tid – tyvärr.

Det här är alltså vår dubbla strategi, som ger arbetsgivare och arbetstagare valmöjlighet mellan enskilda individuella avtal och befintligt regelverk, dvs. lag och kollektivavtal. Här gäller det, som tidigare har sagts, att reformera den rigida arbetsrätten. De lagar vi har i dag leder

till ineffektivitet och byråkrati och minskade möjligheter för anställda att påverka sin situation. Organisationernas ställning gynnas på den enskildes bekostnad. Lagstiftningen är inte flexibel, och den är dåligt anpassad till de mindre företagen.

I våra motioner har vi pekat på ett antal områden där en reformering bör ske snarast. Vi har bl.a. sagt att en ytterligare liberalisering av turordningsreglerna bör göras så att större hänsyn kan tas till de effektivitetskrav som verksamheten ställer. Det behövs en ny ordning i MBL som mera bygger på tidig och informell information från arbetsgivare till de anställda än på formaliserade förhandlingar med den fackliga organisationen. Chefstillsättningar och offentliga budgetar bör undantas från förhandlingar. Rätten att stå utanför en förening bör grundlagsfästas. Rätt till betald ledighet för fackliga förtroendemän ges bara vid fackligt arbete på arbetsplatsen. Rätt till styrelsrepresentation i företagen ges enbart till fackliga organisationer där minst hälften är medlemmar av organisationen. Dessa skall utses bland de anställda i företagen. Hela frågan om förnyelse av MBL, förtroendemannalagen och styrelsrepresentationen bör därför bli föremål för en snabb utredning.

Tyvärr, men inte helt oväntat, har utskottet inte gått på vårt förslag. Man har dock sagt att det finns problem inom arbetsrätten, men lösningarna skall tas fram av Arbetsrättskommissionen. Denna partssammansatta kommission lär knappast ha kraft att komma fram till något av det som föreslås i motionen. De arbetslösa har inte mycket mera att vänta av majoriteten än vad den hittills visat, nämligen ingenting.

Låt mig avslutningsvis få ta upp två andra frågor som också finns med i betänkandet. Det gäller övergångsdirektivet. Både tidigare och nu i motioner har vi tagit upp en del av de problem som detta direktiv medför. Patrik Norinder kommer att ta upp den frågan senare.

Wiggo Komstedt har i en motion tagit upp problemet med Lex Britannia. Vi instämmer i denna motion och tycker att lagreglerna ger de svenska fackliga organisationerna möjlighet att tvinga utländska företag, som är tillfälligt verksamma här i landet och som medför egna anställda, att ingå "svenska" kollektivavtal. Reglerna möjliggör också en intervention i bestående avtalsförhållanden och kan därmed innebära ett intrång i det förhandlings- och kollektivavtalssystem som råder i parternas hemland. Det strider mot den grundläggande principen i internationellt samarbete att avtal skall ömsesidigt respekteras oberoende av var de träffas. Vi tycker att det är hög tid att vi gör någonting åt denna otidsenliga lag. Vi har krävt detta tidigare, och vi står helt bakom Wiggo Komstedts motion i detta fall.

Herr talman! Jag står givetvis bakom samtliga moderata reservationer, men nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 39 ELVING ANDERSSON (c)

Herr talman! I denna kammare har vi flera gånger under det senaste året diskuterat arbetsrättsfrågor. Tyvärr har inget nytt hänt. Det medför att jag kommer att vara ganska kortfattad och hänvisar till tidigare inlägg på det här området.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Den arbetsrätt som vi har i dag är i huvudsak fastställd och instiftad i början av 70-talet. Den grundar sig på erfarenheter från 50- och 60-talet. Vi lever nu på 90-talet och är snart inne i 2000-talet.

Med detta vill jag säga att dagens lagstiftning på arbetsrättens område till övervägande delar är mycket omodern och bygger på en i långa stycken förlegad syn på arbetsmarknadens funktion.

Arbetsrätten är utformad för att i första hand tillämpas i stora företag, medan småföretagen under hela den tid denna lagstiftning har varit i kraft har haft problem med tillämpningen.

Man kan också säga att den nuvarande lagstiftningen ger ett mycket starkt skydd för dem som är inne på arbetsmarknaden, men samtidigt bygger den höga staket för dem som står utanför den ordinarie arbetsmarknaden. I en tid med rekordarbetslöshet och en uppenbar risk för att vi cementerar fast oss i en permanent massarbetslöshet, måste också arbetsrätten utformas så att den underlättar i stället för att försvåra för människor att komma från arbetslöshet till arbete. Detta måste ske även om skyddet för de redan anställda därmed naggas i kanten marginellt.

Den förra regeringen, med arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund i spetsen, genomförde vissa förändringar i arbetsrätten med detta syfte. Kent Olsson redovisade de förändringarna i sitt inlägg. Det handlar inte om några stora ingrepp i arbetsrätten. Jag tycker att ingen med krav på att bli tagen på allvar kan hävda att de här förändringarna innebar en kraftig och förödande maktförskjutning på den svenska arbetsmarknaden. Det var just vad socialdemokraterna hävdade under valrörelsen. Fångade av sin egen valretorik genomförde man förra hösten omedelbart efter makttillträdet s.k. återställare av arbetsrättslagstiftningen.

Den reformerade arbetsrätten fick således bara vara i funktion under ett år. Det här var en av flera olyckliga s.k. återställare som genomfördes och som fick en klart kontraproduktiv verkan. I stället för att underlätta för nya reguljära jobb bromsades utvecklingen. Detta kan klart utläsas av AMS dystra statistik.

Detta förhållande när det gäller arbetsrätten är en av de orsaker som ligger bakom att arbetslösheten inte pressas tillbaka mer än någon tiondels procent, trots att vi befinner oss mitt i en intensiv högkonjunktur. När jag är ute och träffar småföretagare får jag ofta beskrivet att man försöker klara en arbetsanhopning med övertidsuttag i stället för att anställa någon ny medarbetare. Skälet för detta, säger man, är den gällande arbetsrättslagstiftningen.

Den av den förra regeringen tillsatta Arbetsrättskommittén avskedades av den nytillträdde socialdemokratiska regeringen och fick inte slutföra sitt arbete. I stället tillsattes en partssammansatt kommission, som Kent Olsson har kommenterat, med uppgift att se över arbetsrättslagstiftningen. Genom denna manöver har vi förlorat tempo i ett mycket kritiskt skede. En eventuell reformering av arbetsrätten kommer att fördröjas med minst ett år. Det är en tidsförlust som vi egentligen inte har råd med.

Även om kommissionen kollektivavtalsvägen finner lösningar på vissa av de problem som finns, måste man utgå från att många problem kommer att kvarstå. Delar av arbetsmarknaden omfattas inte av kollek-

tivavtal. Framför allt vissa små företag står utanför. Det är återigen småföretagen som drabbas, därför att förhållandena där kommer även fortsättningsvis att regleras genom lag. Samtidigt är det i dessa företag som vi vet att tillväxtpotentialen och behovet av en reformerad arbetsrätt är som störst.

Herr talman! Vad vi nu behöver, som ett första steg, är en omedelbar återgång till den reformerade arbetsrätt som gällde under 1994. Sedan måste vi gå vidare med att forma en ny, modern arbetsrätt, anpassad efter dagens och framtidens situation, som underlättar tillkomsten av nya jobb och som tillgodoser även de små och medelstora företagens behov.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna nr 1 och nr 3 till betänkandet, även om vi från Centerns sida naturligtvis står bakom samtliga de reservationer som vi har undertecknat.

Anf. 40 ELVER JONSSON (fp)

Herr talman! I regeringens tillväxtproposition kan man läsa följande:

”Arbetsrätten behöver förändras. Arbetsrätten skall ge den enskilde löntagaren ett gott rättsskydd och medbestämmande på arbetsplatsen samt stimulera det utvecklande arbetet. Den skall dock också vara utformad så att den inte försvårar för företagen att expandera och nysatsa.”

Det låter som ljuv musik. Tonläget var ett helt annat för två år sedan, då vi här i riksdagen i denna kammare skulle ta ställning till den förra regeringens förslag, vars innebörd var likartat det som den socialdemokratiska regeringen nu säger sig vara för, åtminstone om man skall tro vad som skrivs i tillväxtpropositionen.

Det förslag som den dåvarande regeringen presenterade och som sedan fick riksdagens stöd hade som syfte att just befrämja tillväxt och undanröja företagens tveksamheter mot att nyanställa samt – det är viktigt att betona – underlätta för arbetslösa att få ett arbete att gå till.

Det var därför ytterst olyckligt när den socialdemokratiska ”återställarpolitiken” för ett år sedan återställde allt till vad som hade gällt innan. De gamla reglernas återkomst gjorde att förutsättningarna för nya jobb och expansion i främst småföretagen motverkades. Att det är så visar sig bl.a. genom att arbetslösheten fortfarande ligger på en oroväckande hög nivå.

Att ”återställarna” var olyckliga kan också bevisas genom att Socialdemokraterna nu, åtminstone i ord, kan tänka sig en reformering av arbetsrätten. Till detta kan läggas att företrädare för facket redan i våras var ute och talade om behovet av längre provanställningstider. Den möjligheten fanns ju under 1994.

Ibland får man intrycket av debatten att arbetsrätten inte skall bygga på intresseavvägning. Det är antingen det ena eller det andra intresset som man talar för. Konflikten mellan arbetsgivarens intresse att driva sitt företag framgångsrikt och rationellt och arbetstagarens intresse av godtagbara villkor, trygghet, inflytande, en god arbetsmiljö m.m. kommer alltid att finnas.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Båda parternas intressen är fullt legitima. Hur avvägningen mellan dessa båda intressen lämpligen skall göras är politikens uppgift. Hur avvägningen skall se ut i detalj kan inte vara givet en gång för alla. Arbetslivet förändras, och arbetena ställer nya krav.

Det är därför välgörande att Socialdemokraterna nu, äntligen, tycks börja inse att den arbetsrätt som såg dagens ljus under 70-talet kanske inte till alla delar svarar mot vad som är rimligt och välvägt i dag.

Folkpartiet välkomnar i och för sig Arbetsrättskommissionen. Det är bra att arbetsmarknadens parter sätter sig ned och gemensamt försöker finna lösningar på det man ser som problem. Vad regeringen däremot blundar för är att kommissionen bara, med det uppdrag den fått, kan finna dellösningar, dvs. lösningar för delar av arbetsmarknaden.

Det stora problemet är att en aldrig så framgångsrik arbetsrättskommission ändå inte löser de problem som finns i småföretagen. En stor del av dem omfattas inte av kollektivavtal. Samtidigt är det just småföretagen som kan ha det problematiskt med arbetsrätten.

Det brukar sägas att de arbetsrättsliga reglerna tillkommit med ett industriföretag med många anställda för ögonen. Lagstiftningen är i stora delar en ramlagstiftning, och i många avseenden kan kollektivavtalsparterna träffa avtal för att anpassa reglerna till branschens och företagens speciella förutsättningar. Vad lagstiftaren tycks ha glömt, vilket Socialdemokraterna nu tycks upprepa, är just det faktum att denna möjlighet till anpassning bara erbjuds kollektivavtalsparterna.

Det är särskilt angeläget att underlätta nyanställningar i småföretagen. Även Socialdemokraterna verkar ju se de små och medelstora företagen som hoppet för tillväxten. Hur kan man då blunda för behovet av förändringar för just småföretagen? Det hänger helt enkelt inte ihop.

Det finns ett annat, mera grundläggande fel med uppdraget till Arbetsrättskommissionen. När Socialdemokraterna sätter sitt hopp till att parterna skall lösa upp knutarna undandrar man sig egentligen det som är politikens uppgift, nämligen att göra avvägningen mellan dessa "oförenliga" intressen.

Man frågar sig om Socialdemokraterna helt enkelt inte *vågar* göra det som fyrpartiregeringen gjorde, nämligen mjuka upp lagreglerna där det var mest nödvändigt. Jag tänker främst på vad den förra regeringen gjorde för att underlätta nyanställningar, t.ex. längre tillåten tid för tidsbegränsad anställning vid arbetstoppar och vid provanställning. Jag tänker på den möjlighet som företagen fick att behålla två s.k. nyckelpersoner vid driftsinskränkningar även om de hade kortare anställningstid än andra. Den regeln var särskilt värdefull för småföretagen.

Det är för mig obegripligt att regeringen först upphävde detta och gick tillbaka till de gamla reglerna, för att sedan lägga på parterna att förändra reglerna genom avtal, förmodligen i riktning tillbaka mot vad fyrpartiregeringen tyckte var rimligt. Jag kan förstå att det är en politisk kullerbytta, men jag kan inte förstå det från en förnuftig eller logisk utgångspunkt.

Enligt vår uppfattning var 1994 års regelverk en god avvägning mellan de båda intressena. Jag kan bara beklaga att Socialdemokraterna inte ville, eller vågade, inse det.

Herr talman! Folkpartiet eftersträvar alltså en arbetsrätt som skall utgöra en balanspunkt mellan olika partsintressen på arbetsmarknaden. Det innebär att arbetsrätten skall ha sin utgångspunkt i den enskilde individens behov av trygghet i anställningen eller småföretagarens behov av att kunna expandera sin verksamhet och därmed skapa fler jobb. Detta ställningstagande innebär att vi som liberaler tar avstånd från den arbetsrättslagstiftning som är anpassad för arbetstagarorganisationer eller för arbetsgivarorganisationer utan att den tar någon hänsyn till den enskilde arbetstagaren eller den enskilde småföretagaren.

Vänsterpartiet efterlyser ännu mer lagstiftning. Det är lagregler om kompetensutveckling, om självbestämmanderätt, om veto och om yttrandefrihet, nya regler i LAS, regler om ytterligare makt åt det centrala facket m.m. Den fråga man ställer sig är: Var finns insikten om att det nu handlar om att uppmuntra företagandet och nyanställningar, att åstadkomma förenklningar och uppmjukningar? På vanligt vänsterpartimanér ser man saken bara från ett enda håll.

Herr talman! Jag upprepar vad jag sade om politikens uppgift att genom de arbetsrättsliga reglerna balansera de delvis oförenliga arbetsgivar- och arbetstagarintressena. Därför noterar jag med förvåning att Moderaterna tycks vara på väg bort från denna syn på arbetsrätten. Moderaterna föreslår ju att den enskilde arbetsgivaren och den enskilde arbetstagaren skall kunna avtala bort arbetsrätten. Jag kan inte tolka Moderaternas nya hållning på annat sätt än att man inte erkänner arbetstagaren som, i typfallet, den svagare parten i anställningsförhållandet. Eller också har man enbart tagit företagets parti vid intresseavvägningen.

Jag kan hålla med om att då och då, i uppåtgående konjunkturer med brist på arbetskraft och med arbetstagare som vet att ta för sig, kan det vara arbetstagarens marknad. Men när konjunkturen vänder, eller när arbetstagaren blir förälder, blir sjuk eller inte har den färskaste utbildningen längre – då behövs det regler. Då behövs de regler som jag talar om, regler som på ett rimligt sätt balanserar olika intressen.

Det var dessa principer som vägledde oss i Folkpartiet när vi i regering medverkade till den reformering av arbetsrätten som genomfördes under förra mandatperioden. Vi ansåg att en förlängning av prov- och visstidsanställningen, undantaget för två personer från turordningsreglerna i LAS samt borttagande av veto- och blockadmöjligheterna i MBL utgjorde de förändringar som var nödvändiga.

Jag vill därför påpeka att vi från Folkpartiets sida inte är beredda att gå vidare i en uppluckring av turordningsreglerna förutom det undantag för två som gällde under 1994. Vi kommer i så fall in på en försämring av anställningstryggheten som i förlängningen kan leda till att arbetsgivaren allena kan råda över arbetstagarens anställningstrygghet, och detta är oacceptabelt. Det är oacceptabelt för alla oss som eftersträvar trygghet för den anställde och ett smidigt system för företagen, vilket i sin tur leder till nya och fler jobb.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

***Fel! Okänt
växelargument.***

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 3 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 41 KENT OLSSON (m) replik

Herr talman! Jag blir litet bedrövad när jag hör Elver Jonssons syn på den moderata politiken och kanske ännu mer bedrövad över att han inte läser våra motioner. Där står nämligen att det finns två alternativ.

Det ena alternativet är att ha enskilda avtal mellan arbetstagare och arbetsgivare. Detta tror jag är ganska naturligt i den nya, flexibla värld som vi lever i, i den nya datavärlden och i de nya företag som kommer fram där man knappast kan jobba på det gamla sättet. Det är den ena vägen.

Den andra vägen, Elver Jonsson, är att man säger att de som inte vill ha den här typen av avtal har möjlighet att ha kvar det gamla systemet med kollektivavtal och andra regler som vi har. Vi säger alltså inte att man måste ta det ena eller det andra, utan i vanlig moderat ordning står vi för valfrihet. Vill man ha det ena väljer man det, vill man ha det andra väljer man det. Det står klart och tydligt i våra motioner.

Sedan är det faktiskt inte så att vi över lag tycker att en arbetstagare är svag. Vi tror att många arbetstagare själva vill sluta avtal med arbetsgivare utan att göra det på fackliga grunder.

Jag är också litet förvånad över att Elver Jonsson säger att man nu har hittat just den perfekta kombinationen: Man skall få undanta två arbetstagare. Är det på något sätt vetenskapligt bevisat att det är bra att undanta just två arbetstagare och att tre, fyra eller fem är fel? Är det någonting som de av Elver Jonsson och även av oss omhuldade företagarna säger så är det att man vill gå vidare mot att undanta fler personer än två som är väsentliga för företaget. Därför beklagar jag att Elver Jonsson inte är beredd att gå vidare.

Anf. 42 ELVER JONSSON (fp) replik

Herr talman! Min försiktiga fundering var närmast vad det berodde på att Moderaterna hade en uppfattning i regering – det är inte så länge sedan man satt där – och en annan nu i opposition. Nu gör Kent Olsson ett stort nummer av att man har två alternativ som man lägger upp på en bricka och bjuder på. Det första var det enskilda alternativet, och vad jag förstår är det detta som Kent Olsson förordar. Det andra var att ha kvar kollektivavtalen.

Men det finns ju också en tredje modell, och det var just den jag berörde här, nämligen det som den förra regeringen föreslog riksdagen att lagstifta om, vilket också gjordes. Den har också visat sig – vetenskap och annat inräknat – vara en god balanspunkt just nu.

Från liberalt håll har vi aldrig avvisat reformering av de regler som gäller – vi har i stället medverkat till det – men det gäller i varje läge att söka just balanspunkten. Det är vår deklaration för dagen.

Anf. 43 KENT OLSSON (m) replik

Herr talman! Det var inte så att vi hade en uppfattning i regering och en uppfattning nu. Vår representant i Arbetsrättskommittén tidigare tyckte att man skulle ha undantag för fler än två personer, men vi beslutade ändå i regeringen att gå fram med ett undantag på två. Men därmed slutar ju inte politiken!

För oss fortsätter politiken. Vi går vidare och ser de brister som finns i den nuvarande arbetsrätten. Det är därför vi säger att det kanske behövs undantag för fler än två. Det behövs andra förändringar, såsom jag tidigare har nämnt från talarstolen, i medbestämmandelagen och andra arbetsrättslagar. Vi ser också den möjlighet som finns i att man ger människorna själva valfrihet att välja egna avtal, såsom säkert många ungdomar vill göra – de vill jobba mer under en viss tid, mindre under en kortare tid. Vi är i dataåldern. Hur avgör man om man sitter hemma och arbetar eller sitter hemma och inte arbetar när man sitter med sin dator enligt alla de regler som finns i dag?

Vi tror att detta behöver förändras, men vi ger som sagt två alternativ: antingen de gamla reglerna, som behöver reformeras, eller de nya i form av enskilda, individuella avtal. Det här är en politik som jag tror att Elver Jonsson så småningom också kommer att ansluta sig till. Världen står inte still, inte ens om man är liberal.

Anf. 44 ELVER JONSSON (fp) replik

Herr talman! Vi behöver inte ansluta oss; vi är redan där.

Problemet är att moderaterna är ute och far litet grand. Nu säger Kent Olsson att man nog egentligen inte tyckte så här i regering eftersom man hade en annan modell i Arbetsrättskommittén. Nu har man återvänt till några av sina grundståndpunkter, så det handlade alltså om en slalomsväng. Jag tror nu inte att det man ställde upp för i fjol var så mycket mer djupgående och värdebaserat. När det talas om att man kan lita på moderaterna så klingar det ändå litet ihåligt just nu.

Folkpartiets linje är inte att välja sida eller, såsom man nu kan utläsa av en och annan moderat motion, att närmast radera arbetsrätten. Folkpartiet är för en politik som är acceptabel för både arbetsgivare och arbetstagare.

Anf. 45 INGRID BURMAN (v)

Herr talman! Våra arbetsrättslagar kom till på 1970-talet, och de speglar i stort sett 1970-talets arbetsmarknad. De bygger på stora arbetsorganisationer med stora enheter, ett direkt ägande och en central styrning.

I dag ser arbetsmarknaden helt annorlunda ut. Nya företags- och anställningsformer växer fram. Verksamheter bolagiseras och läggs ut på entreprenad. Visstidsanställningarna ökar lavinartat. Allt det här innebär att skyddet och inflytandet för löntagarna har urholkats. Alla inser att det är dags att utveckla arbetsrätten.

Vänsterpartiet har därför föreslagit att en parlamentarisk utredning skall tillsättas som har att föreslå en ny lagstiftning, en lagstiftning som

Prot. 1995/96:19

8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

säkrar alla anställdas rätt till trygghet och kompetensutveckling och som utvecklar demokratin och jämställdheten i arbetslivet.

Utskottet avvisar Vänsterpartiets förslag. Man gör det med motiveringen att parterna just nu sitter i en arbetsrättskommission, vars främsta uppgift är att förnya arbetsrätten avtalsvägen.

Det är i och för sig bra att man söker avtalslösningar. Naturligtvis är det önskvärt att parterna så långt som möjligt hittar långsiktiga lösningar avtalsvägen. Problemet är bara att det fortfarande är ägandets makt som råder i arbetslivet och som ligger i botten.

Jag kan dela Elver Jonssons uppfattning att en arbetsrättskommission bara kan hitta dellösningar.

Att förändra strukturen i botten går enbart att göra lagstiftningsvägen. Jag delar Elver Jonssons oro, men jag tror inte att vi har samma uppfattning om vart en lagstiftning skall leda.

LO:s ordförande Bertil Jonsson uttrycker synen på arbetsrätten i förordet till skriften En ny arbetsrätt. Där står det: Arbetsrätten är inget annat än en maktfråga mellan anställda och ägare, mellan arbete och kapital. Jag delar den synen på arbetsrätten. Om man vill förändra maktbalansen är det svårt att hitta avtalslösningar.

Det har varit den grundläggande frågan. Vänsterpartiet förordar att vi skall utforma en lagstiftning som förändrar den ojämna maktbalansen på arbetsmarknaden och som angriper de problem vi ser i dag med visstidsanställningar, ökad otrygghet, minskad demokrati och minskat inflytande.

Det är svårt att förstå hur parterna skall kunna avtala om t.ex. inskränkningar i arbetsgivarnas anställningsrätt eller att begränsa arbetsgivarens rätt att ensam definiera när arbetsbrist uppstår. Det är också svårt att se hur parterna avtalsvägen skall kunna vidga arbetstagarbegreppet så att även franschising, uthyrning av arbetskraft, m.m. omfattas. Är det ens möjligt att lösa det avtalsvägen? Det behövs alltså en ny lagstiftning.

Arbetsrätten är en skyddslagstiftning till förmån för den svagare parten, arbetstagaren. Det är därför enligt vår mening naturligt att även de medborgerliga fri- och rättigheterna skyddas genom en uttrycklig bestämmelse även i arbetsrätten. Att företagen skall kunna bestämma att de anställda inte får sprida tryckta skrifter på arbetsplatsen är helt orimligt.

I ett demokratiskt samhälle utgör yttranderätten ett grundläggande värde. Det är överordnat snäva företagsekonomiska intressen. Förra hösten uppenbarade sig t.ex. grava missförhållanden i företaget Meda-nalys. Vi känner alla till historien. Prov förväxlades, och patienternas hälsa sattes på spel. En av de anställda berättade att de var oroliga för att de skulle mista jobbet om de avslöjade missförhållandena. Hennes oro för att bli av med jobbet var berättigad.

Nyligen har vi läst att ett antal ambulansförare har förlorat jobbet när de avslöjat att deras bilar, ambulanserna, inte var säkra. De saknade utrustning, m.m. Det finns fallet med Kjell-Erik Karlsson på Väröbruk, och busschaufförerna i Uppsala. Listan kan göras lång på anställda som

har sagts upp därför att de har utnyttjat sin medborgerliga rättighet att yttra sig.

Detta är fullständigt oacceptabelt. En anställd skall aldrig vara rädd för att avslöja missförhållanden. Det borde i dag vara en självklarhet, men det är det inte. Här krävs det en lagstiftning. Det kan vi inte lösa avtalsvägen. Den lagstiftningen skall garantera yttrandefriheten för arbetstagare.

Det krävs nya ramlagar som är anpassade till dagens verklighet. Inom ramen för de lagarna har parterna sedan möjlighet att teckna avtal som förändrar, fördjupar eller förbättrar ramlagarna allt efter olika branschers specifika villkor och behov.

Det finns frågor som enligt Vänsterpartiets uppfattning inte behöver utredas, och där en lagstiftning krävs snabbt. Det gäller bl.a. arbetsgivarens rätt att köpa ut arbetstagare trots att arbetsgivaren av domstol har ålagts återta en lagstridigt uppsagd arbetstagare. Den rätten har arbetsgivaren i dag, och den vill vi begränsa. Jag talar om 39 § i lagen om anställningsskydd. Här krävs ett principförbud som bara får genombrytas om särskilda skäl föreligger. Dessutom måste skadeståndet höjas kraftigt så att det sätts till en viss procent av arbetsgivarens årsomsättning.

I flera år har Vänsterpartiet drivit frågan att det krävs en lagstiftning som ger deltidsanställda företräde till anställningar med fler timmar. Inget har hänt, utan i stället utreds frågan. Allt fler, de flesta kvinnor, tvingas till deltidsanställningar. Samtidigt fattar regeringen beslut om att minska rätten till a-kasseersättning för dem som kompletteringsstämplar.

Det minsta dessa kvinnor kan begära av oss – det handlar ju framför allt om kvinnor – är att vi nu fattar beslut om att de har företrädesrätt till fler anställningstimmar. Frågan behöver inte utredas vidare.

Det förekommer också en omfattande diskriminering av invandrare på arbetsmarknaden. Det behöver vi inte utreda vidare. Vi vet detta. Det är bra att en utredning som skall titta på frågan är tillsatt. Det är jättebra. Men vi vet redan att invandrare diskrimineras vid anställningar. Det behöver inte utredas.

Riksdagen kan lagstifta om ett utvidgat förbud mot etnisk diskriminering, så att det blir mer verksamt. Vänsterpartiet har lagt fram förslag om detta. Tyvärr har vi inte fått utskottets majoritet med oss.

Herr talman! Från borgerligt håll görs det ofta gällande att arbetsrätten måste försvagas för att fler skall våga anställa. Det har jag hört här i dag från talarstolen. Man säger att arbetsrätten är ett hinder för ökad produktivitet. Låt mig en gång för alla punktera de myterna. De få vetenskapliga utredningar som finns visar tvärtom att en välutvecklad arbetsrätt befrämjar produktiviteten.

Sanningen är att en utvecklad arbetsrätt gör att vi får effektivare företag. Det är en arbetsrätt som medför att arbetsgivaren fattar sakliga, motiverade beslut. När arbetstagarna är välutbildade, initiativrika och orädda främjas företagen, de anställda och landets intresse. Det är inte sant att företagen inte vill eller vågar anställa på grund av arbetsrätten.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det är i stället tillgången på kapital, ränteläge, m.m. som är problem för företagen, inte arbetsrätten. Det finns det också utredningar om.

Herr talman! Naturligtvis står jag bakom Vänsterpartiets samtliga reservationer, men för att spara kammarens tid nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna 4 och 8.

Anf. 46 ELVING ANDERSSON (c) replik

Herr talman! Jag vill göra en kommentar till det sista som Ingrid Burman berörde om sambandet med arbetsrätten och huruvida den hindrar eller underlättar nyanställningar.

Jag har personligen under de senaste månaderna träffat ett ganska stort antal småföretagare. De anför detta som skäl. De tar ut relativt mycket övertid. Det finns nu en arbetsanhopning, men man är litet osäker på framtiden. Man vet inte om det kommer att hålla i sig, osv.

De upplever att arbetsrättslagstiftningen gör det krångligt, omständligt och besvärligt att anställa. I stället försöker de att klara arbetsanhopningen med övertid och på andra sätt. Det är verkligheten så som den ser ut ute hos småföretagarna, Ingrid Burman.

Dessa småföretagare är så fullt sysselsatta i sin produktion i sitt företag att de inte hinner läsa de vetenskapliga rapporter som Ingrid Burman hänvisar till. De lever i verkligheten. Det är den verklighet de har beskrivit för mig, och det är den som jag här refererar till.

Anf. 47 INGRID BURMAN (v) replik

Herr talman! Elving Andersson refererar till besöken i småföretagen. Jag tror säkert att den beskrivning som Elving Andersson ger är riktig och sann.

Men redan under förra Arbetsrättskommitténs tid gjordes det en rad undersökningar. Bl.a. skickades det ut en enkät till personalchefer i ett urval av landets företag. Resultatet av undersökningen blev att det största hindret för att nyanställa inte var arbetsrätten och lagen om anställningsskydd.

Det fanns andra problem. Hur detta står sig i förhållande till Elving Anderssons besök ute på småföretag får man väga och vika.

Det finns också en annan undersökning från Örebro där man undersökte 435 företag. 60 % av dessa sade att de inte tyckte att lagen om anställningsskydd var något stort problem. 30 % tyckte att det var ett litet problem, och 10 % tyckte att det var ett stort problem. I stället framhöll man just det som jag sade i talarstolen, nämligen att det handlar om finansiering, ränteläge, hur man skall få tillgång till kapital och om efterfrågan.

Det är dessa utredningar som jag refererade till. Jag tror att de speglar verkligheten.

Anf. 48 ELVING ANDERSSON (c) replik

Herr talman! Jag håller med om att det är nyckelfaktorer för företagsamhetens expansion, som Ingrid Burman beskriver. Det gäller finansieringsfrågor, ränteläge, kapitalbildning och annat. Men där har vi en utveckling som är ganska positiv för stora delar av företagsam-

heten i Sverige i dag. Röntorna är på väg ner och efterfrågan ökar osv. Det paradoxala är att trots detta ökar inte antalet anställda. Detta är problemet. Då måste det finnas andra orsaker. Efter mina samtal med många småföretagare hävdar jag att en av orsakerna till detta är arbetsrätten.

Ingrid Burman hänvisar till den tidigare arbetsrättskommitténs undersökningar. Där har man haft kontakt med ett antal personalchefer. Men jag pratar inte om den typen av företag som har personalchefer.

Jag pratar om småföretag. Vi kanske har litet olika uppfattning om vad som är småföretag Ingrid Burman och jag. Det är företag med 2–5 anställda där den som äger företaget jobbar i produktionen tillsammans med de anställda. Han eller hon har inte tid att läsa vetenskapliga rapporter där det står att den verklighet som de själva upplever är felaktig, enligt Ingrid Burman.

De har inte heller personalchefer, folk som sköter MBL-förhandlingar osv. De får till stor del försöka att klara ekonomiadministration och personaladministration på sin fritid efter den ordinarie arbetsdagens slut.

Det är den verkligheten jag pratar om, Ingrid Burman. Där finns också en tillväxtkraft när det gäller nya jobb. Men vi måste sluta att ha regelverk som motverkar den expansionsmöjligheten.

Anf. 49 INGRID BURMAN (v) replik

Herr talman! Elving Andersson talar om att småföretagen har svårt att anställa och att arbetsrätten skulle vara ett hinder. När det gäller de undersökningar som jag refererade till kan det kanske vara bra för Elving Andersson att veta att de 435 företagen i stort sett var små företag. Det bör fånga en del av den målgrupp som Elving Andersson refererar till.

När det gäller svårigheten att anställa och att det skulle underlättas av att vi rustar ner arbetsrätten hävdar jag fortfarande att det är en mytbildning. Visst har företag svårt att administrera saker när man inte kan avsätta resurser för det. Men jag förstår fortfarande inte att småföretagen klarar skatteredovisning, momsredovisning och allt detta, men när vi kommer till arbetsrätten har de problem. Man vågar inte anställa. Det är svårt. Det är krångligt. Man förstår inte regelsystemet. Detta är ju myter.

Naturligtvis klarar man av den arbetsrätt och de bestämmelser som finns när man klarar av allt det andra. Det är inte svårt att anställa i dag. Det är mycket lätt. Man har också möjlighet att säga upp folk när de inte längre behövs.

I dag har vi problem med att det finns massor med människor som har otrygga anställningar, som finns utanför arbetsmarknaden och som har dåliga anställningsformer. Vi behöver en arbetsrätt som skapar trygghet i anställningen, som skapar inflytande och där vi kan reglera kompetensutvecklingen. Då får vi ett effektivt företagande och även ett effektivt småföretagande. Detta är Sveriges problem i dag.

Att Elving Andersson sedan tillsammans med moderaterna bidrar till att skapa en mytbildning som skrämmar folk från att börja anställa

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

när högkonjunkturen är i gång och det behövs arbetskraft får stå för Elving Andersson.

Anf. 50 KENT OLSSON (m) replik

Herr talman! Visst handlar det om skatter och räntor, Ingrid Burman. Vi är överens om att det är en del som behövs för att få fler arbetstillfällen. Men det är ju inte så att Vänsterpartiet underlättar för småföretagen. Det är snarare tvärtom. Ni vill skärpa skatten. Det gör det ännu svårare att anställa människor.

Ingrid Burman säger att det är en myt att det är svårt att anställa folk. Träffar Ingrid Burman aldrig småföretagare? Läser Ingrid Burman aldrig vad småföretagarna säger? Eller menar Ingrid Burman att småföretagarna inte talar sanning när de säger att de tycker att det är besvärligt att anställa folk?

Jag läste upp tre citat från talarstolen tidigare som visar hur olika företagare såg på detta att anställa folk. Men Ingrid Burman tror alltså inte på detta. Hon menar att företagarna framför dessa åsikter, men att det egentligen är lätt att anställa. Jag tycker att det är en mycket konstig bild av företagsamheten. Gå i stället ut och träffa småföretagare och hör hur de ser på sin situation, Ingrid Burman!

Jag hörde dessutom att Ingrid Burman sade att arbetsrätten inte är något hinder för ökad produktivitet. Den förändring som vi föreslår – inte den försvagning som Ingrid Burman talar om – innebär en förändring av arbetsrätten. T.o.m. socialdemokraterna håller med oss om detta. Fyra ministrar, Ingvar Carlsson, Leif Blomberg, Sten Heckscher och arbetsmarknadsministern, har sagt att vi behöver förändra arbetsrätten. Problemet för socialdemokraterna är att man inte vågar eftersom man då får problem med facket. Men att den behöver förändras är fullständigt klart.

Där står tydligen Ingrid Burman helt ensam i den gamla kollektivistiska buren.

Anf. 51 INGRID BURMAN (v) replik

Herr talman! Jag kan glädja Kent Olsson med att även jag tillhör dem som tycker att arbetsrätten skall förändras. Jag tycker att jag ägnade hela min tid i talarstolen åt att påpeka detta.

Jag kan också glädja Kent Olsson med att jag under flera års tid tillbringade den största delen av min arbetstid med att just besöka småföretagare. Jag är ganska väl insatt i hur de har det och dessutom i hur deras anställda har det.

Problemet, Kent Olsson, är ju att moderaterna ägnar sig åt att påstå saker som det är mycket svårt att härleda bakåt. De få undersökningar som finns och som gör anspråk på att vara objektiva – de är inte många – säger att det största problemet i dag när det gäller att nyanställa folk inte är arbetsrätten. Det är helt andra saker. Det är ränteläget, det finansiella läget osv.

Men Kent Olsson kan naturligtvis referera till enskilda personer. Det är mycket enkelt att göra det, särskilt när man har ett syfte med sina påståenden.

När det gäller ränteläget och tillgången på kapital vill jag säga att det är allvarligt. Vänsterpartiet har lagt fram en rad förslag på området. Jag hoppas att Kent Olsson tar sig tid att läsa dem.

Det är faktiskt så att arbetsrätten och trygghet i anställningen ökar produktiviteten. Det finns undersökningar som visar detta också. Vi behöver bara göra en internationell jämförelse och se hur produktiviteten är i de länder där man inte har en utvecklad arbetsrätt, regler för inflytande och där man inte kan spåra en trygghet i anställningen. Den jämförelsen är enkel att göra.

Anf. 52 KENT OLSSON (m) replik

Herr talman! Men vi gör inte påståenden, Ingrid Burman. Vi talar med människor, och företagare efter företagare säger entydigt att de upplever arbetsrätten som ett bekymmer och vill ha förändringar. I skrift efter skrift, i tidning efter tidning sägs samma sak. Men Ingrid Burman säger att moderaterna påstår detta därför att det gynnar vårt syfte. Vårt syfte är faktiskt att få färre arbetslösa, och vi tror att vi klarar det om vi underlättar för företagen, för det är där som de nya jobben kommer.

Jag har läst Ingrid Burmans och Vänsterpartiets motioner, och där vill man att arbetsrätten skall förändras, men knappast genom åstadkommande av färre regler. Man vill ha fler regler och förändringar åt ett helt annat håll än vad vi på moderat sida vill. Vi vill ha förändringar som gör det lättare att anställa människor, inte andra typer av förändringar.

Gå ut och träffa småföretagare i morgon eller på fredag, Ingrid Burman, och säg till dem att de har fel – det är inte svårt utan mycket lätt att anställa folk! Då får vi se vad resultatet blir. Jag är ganska övertygad om att Ingrid Burman lever i en verklighet som inte gäller för oss småföretagare. Det blir troligtvis klara besked: Vi behöver förändringar för att kunna anställa fler människor.

Det skall bli intressant att höra om Ingrid Burman kommer tillbaka på måndag och kan påstå något annat.

Anf. 53 INGRID BURMAN (v) replik

Herr talman! Jag kan återigen glädja Kent Olsson – också jag talar med människor. Många människor är mycket bekymrade över den situation som i dag råder, där anställningstrygghet, inflytande och kompetensutveckling har urholkats. Det gäller verkliga människor, som hyser stor oro.

Jag kan också glädja Kent Olsson med att jag delar hans ambition att den viktigaste uppgift som vi i dag har är att bekämpa arbetslösheten, att sätta folk i sysselsättning. Men detta sker inte genom att vi försämrar arbetsrätten. Det kommer inte att bidra till att skapa fler sysselsättningstillfällen.

Argumentet att vi skall försämrat arbetsrätten härrör ur gamla motsättningar mellan ägandet av kapitalet och de arbetande. Naturligtvis skapar det utrymme för högre vinster och en ökad flexibilitet för dem som äger, om man inte behöver ta hänsyn till de anställdas trygghet,

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

satsa på kompetensutveckling eller bidra till att utveckla former för inflytande. Men detta är inte det samhälle som vi vill bidra till att bygga upp.

Att arbetsrätten i sig skulle vara ett hinder för att anställa folk är ett argument som enligt min uppfattning fortfarande är dåligt underbyggt och mer speglar ett intresse av att värna om den balans som finns i dag mellan arbetsgivare och arbetstagare. Min ambition är att denna skall förändras, men det har enligt min uppfattning ett mycket marginellt samband med sysselsättningsfrågan.

Anf. 54 BARBRO JOHANSSON (mp)

Herr talman! Jag har begärt ordet för att peka på att Miljöpartiet har avgivit ett särskilt yttrande om arbetsrätten. Jag kommer att vara extremt kortfattad.

I detta särskilda yttrande anför vi att man bör återgå till den turordning vid uppsägning på grund av arbetsbrist som gällde under år 1994 enligt 22 § LAS och som innebar att arbetsgivaren kunde undanta två anställda vid nedskärningar. Eftersom regeln genom sin utformning var till fördel särskilt för de små företagen, önskar Miljöpartiet en sådan återgång. Miljöpartiet vill självfallet inte bidra till att regeln skulle användas i diskriminerande syfte, och den var även så utformad att så inte skulle bli fallet.

Små och medelstora företags sysselsättning kommer härigenom att främjas, och Arbetsrättskommissionen kommer därför förhoppningsvis att möjliggöra att turordningsreglerna underlättar behållande av kompetent arbetskraft som väl passar in i de mindre företagen.

Herr talman! Miljöpartiet kommer inte att ställa sig bakom reservationerna vid betänkandet, utan vi nöjer oss med att detta särskilda yttrande avgivits.

Anf. 55 DAN ERICSSON (kds)

Herr talman! I går kablades nyheten ut att arbetslösheten i Sverige nu är högre än vid motsvarande tid för ett år sedan. Av arbetskraften är 8 % öppet arbetslös, och tillsammans med dem som finns i åtgärder är arbetslösheten mellan 12 och 13 %.

Under förra årets valkampanj gjorde socialdemokraterna en utfäktelse om att arbetslösheten skulle vara nere på 5 % redan 1995, alltså i år. I den s.k. tillväxtpropositionen, som presenterades i förrgår, erkänner regeringen nu att den höga arbetslösheten kommer att bestå under resten av detta sekel. Dessa budskap går definitivt inte ihop.

Vi har nu facit efter ett års regerande. I den fråga som socialdemokraterna vann valet på, kampen mot arbetslösheten, kan vi i dag konstatera att de har misslyckats. Hade väljarna då känt till dagens resultat, tror jag att valresultatet hade blivit ett helt annat.

I dag, herr talman, behandlar vi ett betänkande som tar upp *en* pusselbit i ansträngningarna för att få fler i arbete – eller som nu är fallet i den socialdemokratiska tappningen: en pusselbit som förhindrar att fler får jobb. Det handlar om arbetsrätten och om de ökade möjligheter till anställningar som tidigare regler gav förutsättningar för. Socialdemo-

kraternas återställare på detta område har varit till skada för framför allt småföretagens vilja att anställa fler.

Det finns en gemensam reservation från de fyra partier som ingick i den förra regeringen, och den handlar om att de arbetsrättsregler som den införde skall återinföras. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Vidare har de tre partier som finns på det politiska mittfältet en gemensam reservation, där vi bl.a. pekar på nödvändigheten av flexibilitet i lagstiftningen, en flexibilitet som inte skall gå ut över anställningstryggheten utan i stället skall leda till att fler kan lämna sin arbetslöshet och få möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden. Detta har tidigare här utvecklats av Elver Jonsson, som också föredömligt pekade på skillnaderna i förhållande till den moderata politiken.

Arbetsrätten är, som jag sade tidigare, *en* pusselbit när det gäller att trycka tillbaka arbetslösheten. Jag hörde i det tidigare replikskiftet Ingrid Burman tala om att detta inte är det största problemet. Nej, låt vara att det kanske inte är det största problemet för företagarna, men det är en pusselbit som har betydelse för företagsklimatet och därmed möjligheterna att få fler i jobb.

Regeringen klarar dess värre inte att lägga det här pusslet rätt, och därför leder dagens majoritetsförslag från arbetsmarknadsutskottet inte till fler jobb. Eller kan socialdemokraternas representant i den här debatten, Paavo Vallius, tala om hur många nya arbetstillfällen som dagens riksdagsbeslut på det här området kommer att ge? Kampen mot arbetslösheten måste ändå vara det centrala också när vi diskuterar arbetsrättsområdet. Det skulle vara intressant att få ett besked om hur många nya arbetstillfällen som har tillkommit genom att arbetsrätten förändrades av den nuvarande riksdagsmajoriteten och hur många nya jobb som kommer till genom ert ställningstagande i dag på arbetsrättsens område. Eller man kanske skall vända på frågan: Hur många fler arbetslösa har vi nu beroende på den socialdemokratiska återställaren och hur många förvägras att lämna arbetslösheten på grund av att arbetsrätten inte görs flexiblere?

Det är faktiskt de frågorna som måste ställas till den majoritet som står bakom detta utskottsbetänkande.

Får man fler i arbete genom att inte göra några förändringar alls nu, eller blir fler arbetslösa just på grund av att man inte gör några förändringar?

Jag vore tacksam om Paavo Vallius i sitt inlägg kunde svara på den frågan.

Anf. 56 INGRID BURMAN (v) replik

Herr talman! Efter att ha hört Dan Ericsson tala från talarstolen måste jag faktiskt ställa följande fråga: Menar Dan Ericsson att problemet med arbetslösheten skall lösas genom att anställda får otryggare anställningsvillkor, mindre kompetensutveckling, sämre inflytande, begränsade möjligheter att använda sin yttranderätt osv.? Är det på det sättet som vi skall leda Sverige ut ur arbetslösheten?

På vilket sätt skulle en försämrad arbetsrätt bidra till att öka sysselsättningen? Blir det fler jobb för att man gör det lättare att ersätta en

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

anställd med en annan? Det är vad begränsningen i turordningsreglerna innebär.

Anf. 57 DAN ERICSSON (kds) replik

Herr talman! Svaret på alla de frågor som Ingrid Burman ställde först är givetvis nej. Vi vill inte försämma tryggheten för anställda. Det vi vill göra är att ge fler arbetslösa möjligheten till ett arbete. Det är det varje diskussion på arbetsmarknadspolitikens område borde handla om.

Ingrid Burman får gärna också svara på frågan hur många fler arbetslösa vi nu har på grund av de förändringar i arbetsrätten som Ingrid Burman bidrog till. Hur många fler arbetslösa har vi på grund av detta? Hur många förvägras ett arbete på grund av oflexibiliteten i arbetsrätten? Det är det som är den allvarliga frågan.

Vi måste få fler i arbete! Vi måste ge fler tillträde till arbetsmarknaden. Det förhindras när vi inte får till stånd denna förändring i arbetsrätten. Det är som Elver Jonsson tidigare sade en balanserad förändring.

Anf. 58 INGRID BURMAN (v) replik

Herr talman! Det är bra att Dan Ericsson och jag har samma ambition, nämligen att hitta lösningar på problemet med den stora arbetslösheten. Det är också bra att Dan Ericsson inte tycker att det skall ske genom att vi försämrar för de anställda.

Dan Ericsson vet lika väl som jag att det inte finns någon statistik på det han frågade om. Det är svårt att yttra sig. Sannolikt har ingen förlorat jobbet eller blivit nekad sysselsättning på grund av den s.k. återställaren. Det är ett antagande.

Vad vi däremot vet är att det har tillskapats 100 000–138 000 nya arbetstillfällen. Tyvärr är de flesta visstidsanställningar, korttidsvikariat osv. Det är tråkigt. Men att spekulera i hur många som inte har blivit anställda tror jag är svårt. Det sannolika är att den siffran är noll.

Anf. 59 DAN ERICSSON (kds) replik

Herr talman! Det är verkligen djärvt av Ingrid Burman att påstå att ingen har förvägrats jobb på grund av förändringarna i arbetsrätten. Vi vet att det inte är sant. Människor har faktiskt blivit arbetslösa eller just förvägrats arbete på grund av dessa förändringar. Det är verkligheten, Ingrid Burman.

Det skall bli intressant att höra vad Paavo Vallius kommer att svara på samma fråga.

Anf. 60 PAAVO VALLIUS (s)

Herr talman! I detta betänkande behandlas totalt 33 motioner, väckta under allmänna motionstiden 1995, med 52 yrkanden som rör arbetsrätten.

De fyra borgerliga partier som utgjorde regeringsunderlag i den förra regeringen begär i skilda motioner en återgång till det som gällde under 1994. Samtliga förslag som den av den borgerliga regeringen

tillsätta Arbetsrättsutredningen lade fram innebär försämringar för de anställda.

De förändringar i arbetsrätten som den borgerliga majoriteten i riksdagen beslutade om skapade otrygghet och obalans på den svenska arbetsmarknaden. Motivet bakom besluten var att röja undan hinder för produktivitet och utveckling inom arbetsmarknaden och att det skulle bli lättare för arbetsgivare att nyanställa. Dessa förändringar, som beställts av Svenska arbetsgivareföreningen, beslutades av riksdagen med knapp majoritet. Tidigare har sådana förändringar ofta skett genom breda samförståndslösningar över blockgränserna.

Den 16 december 1994 beslutade riksdagen att återgå till den arbetsrätt som gällde före 1994. Beslutet innebär goda och balanserade förutsättningar för den arbetsrättskommission som regeringen tillsatte att i första hand avtalsvägen förhandla fram en ny arbetsrätt.

Arbetsrättskommissionens mål är att

- åstadkomma en långsiktig och stabil arbetsrätt som främjar flexibiliteten och produktutvecklingen i företagen och den offentliga sektorn,
- tillgodose de anställdas behov av utveckling, inflytande, frihet och trygghet,
- främja jämställdhet mellan könen och att
- främja invandrades villkor på arbetsplatser.

Arbetsmarknadens parter är i majoritet i kommissionen och bör förhandla fram en ny stabil arbetsrätt inför 2000-talet. En stabil arbetsrätt inför 2000-talet måste anpassas till lagstiftningen och reglerna i övrigt till de värderingar som allmänt gäller bland människor.

Genom trygghet i arbetsrätten har man i Sverige skapat ett mycket bra förändrings- och utvecklingsklimat i arbetslivet. De omfattande ändringar i arbetsorganisationen som har gjorts har skett i samförstånd mellan arbetsgivare och arbetstagare. I de företag där alla de anställda aktivt deltagit i förändringar och utveckling har man nått det bästa resultatet. Trygghet i anställningen skapar vilja till förnyelse och lojalitet på arbetsplatserna.

Det första delmålet, att åstadkomma en långsiktig och stabil arbetsrätt som främjar flexibilitet och produktivitetsutveckling i företagen och i den offentliga sektorn, är en nödvändig förutsättning. En långsiktig och stabil arbetsrätt kräver antingen att parterna gemensamt kommer fram till hur arbetsrätten skall se ut eller att den lagstiftning som blir effekten av utredningens förslag är så utformad att den blir allmänt politiskt accepterad.

De tre följande delmål som kommissionen tar sikte på gäller förhållanden som rör individen. Det gäller alltså följande:

- att tillgodose de anställdas behov av utveckling, inflytande, frihet och trygghet,
- att främja jämställdhet mellan könen och
- att främja invandrarernas villkor på arbetsmarknaden.

Dessa tre delmål har det gemensamt att de syftar till att stärka arbetstagarens eller den arbetssökandes ställning på arbetsmarknaden. En fri, kunnig, trygg, initiativrik arbetstagare främjar emellertid även det

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

första delmålet, dvs. flexibilitet och produktutveckling. En rädd och otrygg arbetstagare eller arbetssökande innebär sannolikt färre synliga arbetsledningsproblem, men kräver i längden den initiativrikedom som utgör en förutsättning för en förbättring av konkurrenskraften och en ökad produktutveckling i Sverige. På detta sätt kan de fyra målen sägas hänga ihop.

Moderaternas förslag om rätten att teckna individuella avtal mellan arbetsgivare och den enskilde arbetstagaren samt avskaffandet av förhandlingsrätt är beställningar från Svenska arbetsgivareföreningen och slår direkt mot löntagarorganisationerna.

Min förhoppning är att moderaterna inser att den politik man bedriver i längden endast skadar svenskt näringsliv. Moderaternas politik, som påhejas av SAF och som går ut på att försöka slå sönder den fackliga verksamheten, kommer inte att lyckas. De svenska fackliga organisationerna kommer inte att släppa kraven på ett centralt kollektivavtal som normgivande riktlinje för hela Sverige. Utan kollektivavtal är det fritt fram för att lönesättningen inte skall vara en förhandlingsfråga utan arbetsgivarens verktyg. Detta skapar otrygga arbetstagare och är helt främmande för den svenska löntagaren.

Det finns ingen motsättning mellan målet att uppnå en större individuell rättvisa och den verksamhet med starka fackföreningar som företäder individens intresse. Frågor som lönesättning, övergripande reglering av anställningsvillkor och anställningsförhållanden i övrigt kräver ett kollektivt handlande, som endast kan ske genom starka fackföreningar. För övrigt anser jag att de regler som finns i medbestämmandelagen när det gäller förhandlingsväsendet och den fackliga verksamheten är väletablerade och välfungerande och kräver för närvarande inga större förändringar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 61 ELVER JONSSON (fp) replik

Herr talman! Paavo Vallius skall hållas räkning för att han sade att den förra regeringen hade för avsikt att ha system som gynnar produktionen. Han talar sig också varm för värdet av en bättre konkurrens och en starkare produktion. Därför blir det något av en omöjlig uppgift som Paavo Vallius tar på sig att försvara en återgång till ett system som uppenbarligen har hindrat att lösa de problem som många arbetslösa, inte minst unga, har när det gäller att få ett nytt jobb.

Jag skulle vilja fråga om Paavo Vallius tycker att återställarna var bra. Jag tolkade hans inlägg så att han rent av tyckte det. Jag skall inskränka mig i övrigt till att endast ställa en fråga eftersom det är många som har begärt replik: Om nu parterna i Arbetsrättskommissionen kommer fram till att 1994 års regler var ganska bra och rent av förordar dem, kommer regeringen och socialdemokraterna att acceptera detta?

Anf. 62 PAAVO VALLIUS (s) replik

Herr talman! Jag sade i mitt inlägg att det är bra att balansen mellan arbetstagare och arbetsgivare kommer att återställas genom att man

återgått till de gamla reglerna i arbetsrätten, att de nya på vissa punkter mera är lämpade för den moderna arbetsorganisationen och den situation som utveckling i arbetslivet ger. Arbetsrättskommissionen kommer naturligtvis att titta på frågan. Men jag är helt övertygad om att arbetsmarknadens parter tillsammans hittar bra lösningar. En förutsättning för att få en bra dialog mellan arbetsgivare och arbetstagare var att man återgick till de gamla reglerna.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 63 ELVER JONSSON (fp) replik

Herr talman! Är det inte, Paavo Vallius, att gå en omväg för att få ett bra samtalsklimat mellan parterna att genomföra lagändringar som uppenbarligen har försämrat och som, såvitt jag förstår, Paavo Vallius själv hyser tvivel på? När nu också Paavo Vallius bekänner att man bör ha balans i det här, känns det fel att återgå till det som har hindrat många att få jobb.

Vad vi har förordat – och jag hoppas att också socialdemokraterna kommer till den insikten och politiskt vågar stå för det – är att söka finna den balans som främjar arbete och nyföretagande.

Anf. 64 PAAVO VALLIUS (s) replik

Herr talman! Den gamla borgerliga regeringen gjorde förändringar i arbetsrätten och skapade därmed en konflikt med de fackliga organisationerna. För att man skall ha ett bra förhandlingsklimat borde man ha ungefär jämlika förhållanden mellan arbetsgivare och arbetstagare så att man kan komma fram till bra och nya lösningar vad gäller arbetsrätten.

Anf. 65 KENT OLSSON (m) replik

Herr talman! Paavo Vallius sade att allt är bra, att alla lagar är bra, att de kollektiva lagar vi har är bra och att vi moderater vill slå sönder facket. Vi vill inte alls slå sönder facket. Vi vill ge två möjligheter, som jag tidigare sade: Antingen skall man kunna stifta egna avtal eller också skall man följa den gamla vägen. Men vi vill alltså förändra de lagar som vi har i dag.

Statsministern och ett antal andra ministrar har sagt att den arbetsrätt vi har inte är bra, och så hör man Paavo Vallius säga att arbetsrätten är bra och att Arbetsrättskommissionen skall lösa detta. Min fråga till Paavo Vallius är: Om nu inte Arbetsrättskommissionen löser detta, om nu Arbetsrättskommissionen blir oenig, vad händer då? Kommer ingenting att hända då, trots att man även från Socialdemokraternas sida tycker att arbetsrätten inte är bra? Vad kommer som sagt att hända, och när får vi i denna riksdag något besked som inte bara är utredning på utredning? När tänker Socialdemokraterna göra något för alla dessa människor som är arbetslösa? Det tror jag att hela riksdagen väntar på ett besked om. Som sagt var: Vad händer om man inte kommer överens?

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 66 PAAVO VALLIUS (s) replik

Herr talman! Den socialdemokratiska regeringen har gjort väldigt mycket för de arbetslösa. Framför allt har den ekonomiska politik som man framgångsrikt har bedrivit under de senaste åren gjort att det har skapats 100 000 nya jobb. Jag tror inte att arbetsrätten har varit något hinder för de tillkomna 100 000 nya jobben.

Svaret på frågan om vad man skall göra om Arbetsrättskommissionen inte kommer till avtalslösningar är naturligtvis att man då måste se över det hela. Jag tycker ändå att kommissionen skall ha en rimlig chans att hitta lösningar utan att man höjer pekfinger och ställer ultimatum att om kommissionen inte kommer överens kommer man att göra si och så. Det är inget bra utgångsläge för en kommission som förutsättningslöst skall diskutera dessa frågor och komma fram till bra avtalslösningar.

Anf. 67 KENT OLSSON (m) replik

Herr talman! Det är intressant att höra att Paavo Vallius tycker att det är framgångsrik politik att det är flera arbetslösa nu än för ett år sedan. Det är han nog ganska ensam om att tycka. Jag tror inte att de arbetslösa vi har ute i landet uppskattar kommentarer om att socialdemokraterna för en framgångsrik politik när Sverige har fler arbetslösa än tidigare.

Paavo Vallius säger också att han inte tror att arbetsrätten är ett hinder. Men samtidigt har man ju tillsatt en kommission nu för att man inte visste hur man skulle bete sig. Det fanns en arbetsrättskommitté tidigare som var på väg att lägga fram förslag, men den lade man ner och så tillsatte man en kommission. Nu har den hållit på i över ett år, och vi har inte hört någonting under detta år om vad som har hänt.

Kommissionen skall, enligt vad som sägs, lägga fram ett förslag i mars, och dit är det i stort sett fem månader. Men fortfarande har vi inte hört ett enda förslag. Innebär det att Paavo Vallius är nöjd med den arbetsrätt vi har nu, eftersom han inte kan säga någonting om vad som är på gång och vad som kommer att ske? Fortfarande har jag inte fått svar på frågan: Om man är oense i kommissionen, kommer då de nuvarande lagarna att gälla? På fackets begäran tog ju Socialdemokraterna tillbaka de små förändringar som den borgerliga fyrpartiregeringen genomförde.

Jag tycker att en intressant fråga för alla företag är om Socialdemokraterna är beredda att ändra arbetsrätten. Det vore intressant att få reda på det nu.

Anf. 68 PAAVO VALLIUS (s) replik

Herr talman! Det är klart att vi socialdemokrater är beredda att ändra arbetsrätten och arbetsrättslagarna. Det är därför en kommission har tillsatts för att titta på de frågor i arbetsrätten där det finns möjlighet att komma fram avtalsvägen. Genom en dialog mellan arbetstagare och arbetsgivare är förhoppningen att man skall kunna träffa avtal på så många områden som möjligt i arbetsrätten. Om det sedan efteråt visar sig att det finns saker och ting som regering och riksdag borde rätta till

så gör man naturligtvis det. Men att här ställa ultimatum för Arbetsrättskommissionen vore fel. Vi skall låta kommissionen arbeta i lugn och ro, så att de kan komma fram till bra lösningar. Därefter kan man eventuellt ändra i lagstiftningen.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 69 DAN ERICSSON (kds) replik

Herr talman! Jag skall återge litet från motsvarande debatt för ett år sedan, då det var Sten Östlund som förde Socialdemokraternas talan. Han sade: Arbetslösheten är mellan sju och åtta procent efter tre års borgerlig politik. Det är fortfarande den borgerliga regeringens politik som i allt väsentligt är bestämmande för förhållandena både på arbetsmarknaden och i samhället i övrigt. Vi har börjat fatta beslut nu under hösten, och de kan träda i kraft tidigast den 1 januari 1995. Vi får se hur utvecklingen blir då.

Herr talman! Nu står vi här ett år senare. Vi har facit i hand när det gäller utvecklingen. Den öppna arbetslösheten är högre nu än för ett år sedan.

Då är frågan vilka slutsatser regeringen och Socialdemokraterna drar av detta. Har man gjort några misstag? Är det något som är fel? Man har kanske faktiskt bedrivit en felaktig politik. Men det finns ju ingenting av denna omprövning, ingenting av tänkandet att man kanske gjort en del misstag.

Därför kvarstår min fråga som jag ställde i mitt anförande. Eftersom Socialdemokraterna tycker att det är en riktig politik som nu bedrivs på arbetsrättens område, undrar jag hur många jobb den har skapat. Den centrala frågan måste ju nämligen vara att vi skall få fler människor i arbete. Hur många fler har man fått i arbete på grund av denna återställare? Eller är det så, som jag antydde, att det faktiskt är fler som nu förvägras möjligheten till arbete på grund av återställaren. Jag skulle vilja ha ett svar på just dessa frågor.

Anf. 70 PAAVO VALLIUS (s) replik

Herr talman! Arbetslösheten ökar för tillfället. Men man får inte bortse från det faktum att det har tillkommit 100 000 nya jobb under den senaste tiden. Det är 100 000 människor som har fått nya jobb och sysselsättningen har ökat. Arbetsrätten har inte utgjort något hinder för dessa människor att få arbete. Att sedan exakt säga hur många jobb som har försvunnit eller tillkommit på grund av arbetsrätten kan varken jag eller Dan Ericsson. Det finns ingen statistik över det.

Men det glädjande är att 100 000 nya sysselsättningstillfällen har skapats under den socialdemokratiska regeringsperioden och att optimismen på arbetsmarknaden har ökat så mycket att 56 000 människor för första gången fått inträde på arbetsmarknaden. Det är välutbildade människor som har fått nya jobb medan de som har varit långtidsarbetslösa har fått stå tillbaka. Tyvärr har arbetslösheten ökat. Men faktum är att tack vare den optimism som den socialdemokratiska politiken har skapat har det tillkommit 100 000 nya sysselsättningstillfällen.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 71 DAN ERICSSON (kds) replik

Herr talman! Paavo Vallius låter Socialdemokraterna ta åt sig äran för att 100 000 nya jobb har skapats. Det är nästan pinsamt att höra detta i riksdagens kammare.

Vi har haft en viss konjunkturuppgång som har gjort att vi har lyckats få fram nya jobb. Men anledningen till den kritik som vi riktar mot Socialdemokraterna är ju faktiskt vad ni har sagt om arbetslösheten.

För ett år sedan sade ni här i kammaren: Vi har nu levt under 7–8 % arbetslöshet, men nu när vi får möjlighet att förändra skall vi vända på detta.

Ni sade i valrörelsen att arbetslösheten skulle ner i 5 % 1995. Det är nu, och året är snart slut. Nu står vi där. Att arbetslösheten är högre kommer ni ju inte ifrån hur mycket ni än hänvisar till dessa 100 000 nya jobb, som ju faktiskt är konjunkturbetingade. Ni har misslyckats på detta område.

Frågan är då: Gör ni någon omprövning? Finns det något som är fel i den politik som ni har bedrivit?

Såvitt jag förstått av Paavo Vallius så gör ni ingen omprövning, utan ni skall fortsätta på samma sätt och bara noterar, precis som ni gör i tillväxtpropositionen, att vi skall ha en fortsatt hög arbetslöshet. Det är det som nu är det stora misslyckandet för den socialdemokratiska regeringen.

Anf. 72 PAAVO VALLIUS (s) replik

Herr talman! Det var under den borgerliga regeringsperioden som arbetslösheten trefaldigades och underskottet i statsbudgeten fyrfaldigades. På ett år har förtroendet nu återskapats för svensk ekonomi. Nu förstärks kronan och räntan går ner, vilket gör att investeringarna i företagen ökar. Det är tack vare den goda socialdemokratiska ekonomiska politiken som detta sker. Det tar en viss tid att rätta till de misslag som gjordes av den tidigare fyrpartiregeringen, inklusive kds.

Anf. 73 ELVING ANDERSSON (c) replik

Herr talman! Det finns kanske anledning att påminna Paavo Vallius om att han befinner sig i Sveriges riksdags plenisal och inte på något torgmöte. Det låter mer som inlägg på ett torgmöte under en hetsig valrörelse än som en saklig diskussion.

Faktum är ju att den mycket snabba och kraftiga försämringen för svensk arbetsmarknad hade börjat långt före regeringsskiftet 1991. Förändringen mot en snabb, positiv förbättring skedde långt före regeringsskiftet 1994. Det är sanningen. Vi kan väl för en gångs skull vara överens om den historieber beskrivningen, så att vi slipper hålla på med detta retoriska resonemang som inte leder någonstans.

Det var ett par andra saker i Paavo Vallius anförande som också förde tankarna till ett torgmöte, att de förändringar som den förra regeringen gjorde i arbetsrätten var ett beställningsarbete av SAF. Det är ju inte sant. Det vet ju Paavo Vallius också, inte minst därför att SAF riktade mycket stark kritik därför att man ville ha förändringar av ett helt annat slag osv.

Paavo Vallius talade också om den kraftiga maktförskjutning som då skedde från svensk arbetsmarknad genom den förändring som man var tvungen att återställa för att få ett samtalsklimat. Att man höjde längsta tiden från sex till tolv månader för provanställningar och anställningar vid arbetstoppar med möjlighet att undanta två nyckelpersoner från LAS i samband med uppsägningar, innebar det kraftiga maktförskjutningar på svensk arbetsmarknad? Kan Paavo Vallius verkligen hävda det samtidigt som han hävdar att han är seriös i debatten? Jag är förvånad.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 74 PAAVO VALLIUS (s) replik

Herr talman! Dessa två punkter är en klar markering mot de fackliga organisationerna.

När det gäller lagen om anställningsskydd och de turordningsregler som gäller nu och som gällde före 1994 blev det i praktiken en dialog mellan arbetstagare och arbetsgivare när man hamnade i det svåra läget att man skulle minska personal på grund av arbetsbrist. Det finns en möjlighet med dagens lagstiftning att i förhandlingarna undanta vissa nyckelpersoner som har kompetens som är viktig för företaget. Det fanns inget hinder för att gå ifrån turordningsregeln. I de flesta förhandlingar var inte detta något problem. Däremot blev det problem när man därefter ändrade lagen, därför att då hade man klart och tydligt ställt sig på arbetsgivarens sida och sagt att arbetsgivaren, utan dialog med de fackliga organisationerna, kunde undanta vilka två personer som helst utan någon motivering till att dessa personer skulle få stanna kvar i företaget. Detta var en klar markering mot de fackliga organisationerna.

Anf. 75 ELVING ANDERSSON (c) replik

Herr talman! Språkbruket förändras allteftersom debatten fortsätter här. Tidigare var förslagen ”en kraftig maktförskjutning på den svenska arbetsmarknaden”. Nu är Paavo Vallius formulering att det är en klar markering, och det är kanske en mera sansad bedömning. Det skadar kanske inte att vara litet aktsam med språket.

Tillväxtpropositionen lades ju fram för ett par dagar sedan. Vi är överens med regeringen om skrivningarna. Det finns där ett intressant stycke om arbetsrätten: Arbetsrätten behöver förändras. Arbetsrätten skall ge den enskilde löntagaren ett gott rättsskydd och medbestämmande på arbetsplatsen samt stimulera till det utvecklande arbetet. Den skall också vara utformad så att den inte försvårar för företagen att expandera och nysatsa.

Jag tycker att det är en väldigt bra skrivning. Men bakom den döljs naturligtvis det faktum att det nuvarande regelverket är ett hinder för expansion och nysatsning. Det är bra att Centern och regeringen är överens om att vi skall slå in på den vägen. Det är bara att beklaga att vi tappat en del tempo på vägen.

Det vore intressant att få någon vision eller några idéer från Paavo Vallius och Socialdemokraterna om vilken typ av förändringar man ser som nödvändiga för att åstadkomma en förändrad arbetsrätt.

Prot. 1995/96:19
8 november

Vi har tidigare i debatten sagt att vi inte löser problemen enbart genom kollektivavtal. En del av arbetsmarknaden omfattas ju inte i det sammanhanget. Det måste således till en förändrad lagstiftning.

Anf. 76 PAAVO VALLIUS (s) replik

Herr talman! Jag har själv i företag varit med om förändrings- och utvecklingsarbete. Man har i en dialog med arbetsgivaren varit överens om allas rätt till utveckling. Vidare har ansvar och befogenheter för alla samt målstyrning och lagarbete varit viktiga punkter i förändringsarbetet. Allt detta har alltså skett i en dialog mellan arbetsgivare och arbetstagare. Något annat mål har aldrig funnits i det utvecklingsarbetet.

Jag tror att en modell för hela svenska arbetsmarknaden är att man genom en dialog mellan anställda och arbetsgivare kommer fram till bra lösningar när det gäller ständig utveckling och förändringsprocessen i företag; detta för att man skall kunna konkurrera och öka de anställdas kompetens. Därmed kan både företagare och arbetstagare dra nytta av detta.

Mot den bakgrunden menar jag att arbetsrätten skall förändras, så att man i samarbete kan utveckla arbetsrätten på ett sådant sätt att möjlighet ges till utveckling i företagen.

Anf. 77 INGRID BURMAN (v) replik

Herr talman! Det är bra med avtal och det är bra med en dialog. Problemet är bara att inte alla problemen på arbetsmarknaden därmed lär bli lösta. Det krävs också en viss lagstiftning.

När det gäller yttrandefriheten och dess begränsningar vill jag fråga Paavo Vallius – vi har sett flera exempel när det gäller just detta med att få behålla sin anställning och att kunna yttra berättigad kritik osv.: Kommer man att kunna lösa det och säkra yttrandefriheten genom avtal och i Arbetsrättskommissionen? Är detta troligt?

Utköpen – 39 §: Arbetsgivaren har faktiskt rätt att med några månadslöner köpa ut en felaktigt uppsagd arbetstagare, trots att Arbetsdomstolen sagt att uppsägningen var felaktig. Kan man lösa det genom avtal och genom Arbetsrättskommissionen?

Etnisk diskriminering finns i anställningsförfarandet men är ofta dold. Hur skall man kunna lösa det avtalsvägen och i Arbetsrättskommissionen?

Anf. 78 PAAVO VALLIUS (s) replik

Herr talman! Jag håller med Ingrid Burman om att den här typen av arbetsmarknadsproblematik inte löses via kommissioner. Man måste väl titta på detta för att se om det går att finna en bra lagstiftning här. Man måste också se till företagens fortlevnad. Kan de betala höga böter, om de blir tilldömda sådana? Jag håller alltså med om att det kanske är riktigt att titta på lagstiftningen. En prioritering är ändå att modernisera arbetsrätten för det svenska arbetslivet.

Anf. 79 INGRID BURMAN (v) replik

Herr talman! Det är bra att Paavo Vallius inser att det är svårt att lösa de här problemen avtalsvägen. Jag uppfattar att det gäller alla de tre punkter som jag nämnde.

Men varför skall vi då vänta? Varför kan man inte i dag här i riksdagen ta initiativ till att en utredning tillsätts just för att titta på lagstiftningen när det gäller yttrandefriheten? Det är en svår fråga som måste utredas.

Utköpen: Om det är problem med skadeståndsbegränsningarna, varför skall vi då vänta om både Paavo Vallius och vi i Vänsterpartiet inser att detta måste bli föremål för en lagstiftande åtgärd? Detta kan inte lösas avtalsvägen. Varför väntar vi då?

På samma sätt är det med den etniska diskrimineringen. Jag har full respekt, och även viss förståelse, för att man vill ge Arbetsrättskommissionen tid att jobba med övriga frågor. Men nämnda tre saker är utredda av verkligheten och låter sig knappast lösas genom avtal. Jag kan inte se någon sådan möjlighet. Om Socialdemokraterna inte heller kan se den möjligheten, varför väntar vi då?

Anf. 80 PAAVO VALLIUS (s) replik

Herr talman! Arbetsrättskommissionen skall titta på arbetsrätten o.d. Vi vet inte var kommissionen hamnar. Det vore svårt att ha två arbetsrättskommissioner samtidigt. Vi får därför vänta tills Arbetsrättskommissionen är färdig med sitt arbete. Sedan får vi se vilken lagstiftning som behövs för att vi skall få en bra arbetsrätt.

Anf. 81 PATRIK NORINDER (m)

Fru talman! I samband med att regeringen hösten 1994 överlämnade sin proposition om övergång av verksamheter och kollektiva uppsägningar kritiserade vi moderater denna från framför allt en utgångspunkt: den alltför omfattande svenska arbetsrättsliga lagstiftningen – en lagstiftning som saknar internationell motsvarighet.

Vi påpekade att lagar och kollektivavtal såväl ersätter som kompletterar varandra och skapar ett svårgenomträngligt regelverk. Det är helt klart att vår nuvarande arbetsrättsliga lagstiftning hämmar såväl den ekonomiska tillväxten som företagens vilja att utöka eller starta ny verksamhet.

Vi ansåg då att Sverige inte bör skärpa lagstiftningen utöver vad EU-direktiven stipulerar. Detta vidhåller vi även nu.

De lagar som antogs i höstas är svårtillgängliga och i stora delar svårtolkade för både arbetstagare och arbetsgivare. Resultatet är en komplicerad lagstiftning som försvårar överlåtelser av företag och anlitande av entreprenör.

I Hälsingland har t.ex. ett företag, Segersta Utvecklings AB, stämts av HTF i samband med ett entreprenadanbud. Tvisten gäller dels 6 b § Anställningsskyddslagen, dels avskedande av arbetstagare. I stämningen hävdar facket att det är övergång av verksamhet som gäller. Företaget hävdar att det är ett normalt anbudsförfarande och inte något övertagande av verksamhet. Segersta Utvecklings AB har, enligt mitt förmenande, tolkat lagstiftningen korrekt. Inom parentes sagt så skulle en

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

fällande dom sätta företaget i konkurs, och minst elva människor skulle bli arbetslösa. Anmärkningsvärt är att stämningen inlämnades endast en månad efter att ett likartat fall behandlats i AD. Det beslutet var enhälligt i favör för arbetsgivarparterna.

Jag vill hävda att det inte är EU:s direktiv som orsakar tvisten i Segerstafallet utan regeringens tidigare införlivande av direktivet i svensk lagstiftning, där signaler har utgått att det är arbetstagarnas rätt som skall stärkas långt utöver vad EU stipulerar. Bidragande kan kanske också vara tolkningssvårigheter med det nu införda begreppet "övergång" i stället för tidigare använt begrepp "överlåtelse". Det skulle vara en fördel om begreppet övergång kunde snävas in så mycket som möjligt.

När regeringen framhåller att det skall satsas på företagsamhet, och framför allt då i de små och medelstora företagen, blir det bara tomma ord när satsningarna inte omsätts i praktisk handling. Det finns tyvärr få tecken på att regeringen och socialdemokratin förstår hur företagare och entreprenörer fungerar.

Detta kommer tydligt till uttryck när utskottets majoritet skall motivera sina ställningstaganden i dagens betänkande AU3. Man gör det inte med utgångspunkt i att bereda mark för utökad sysselsättning, utan argumentationen utgår från ett ensidigt ställningstagande för den anställda. De socialdemokratiska företrädarna tycks inte förstå att den medaljen också har en baksida. En alltför rigorös lagstiftning till den anställdes förmån blir sysselsättningens fiende.

Lagstiftningen har skärpts så att möjligheterna för företagsamhet, anbudsförfarande och konkurrensneutralitet allvarligt försämras.

Nyanställningar motverkas. De som inte har kommit in på arbetsmarknaden låses ute, framför allt ungdomar. Både företag och den offentliga sektorn stagnerar. För att skapa grund för nya arbeten, som så innerligt behövs, måste de lagar som styr arbetsmarknaden moderniseras och anpassas till den nya internationella tid som vi lever i.

När det gäller den svenska lagstiftningen med anledning av EU:s övergångsdirektiv, anser vi nu att beslut bör fattas om förändringar i MBL och LAS för att åstadomma internationell konkurrensneutralitet och skapa förutsättningar för nya jobb i Sverige.

Vi inriktar vår kritik på följande områden:

* EG-direktivet omfattar inte sjögående fartyg. Den svenska lagstiftningen gör det. Svensk lagstiftning skiljer sig därmed från övriga länders. Vår inställning är att Sverige bör ha samma undantag som övriga EU-länder.

* I den offentliga sektorn är direktivet tillämpligt på offentlig verksamhet av ekonomisk natur. Regering och riksdag har valt att gå längre och att låta det omfatta alla offentligt anställda. Vi motsätter oss detta, då det kan finnas anledning att förmoda att det leder till att angelägna förändringar och omorganisationer i den offentliga sektorn försvåras.

* Företrädesrätt till återanställning gäller enligt EG-direktiv inte vid konkurser. Regering och riksdag har fastställt sådan rätt. Vi anser att direktivets regler skall gälla.

* Regering och riksdag har beslutat att den anställde inför en verksamhetsövergång skall ha valrätt mellan att följa med till förvärvaren eller att stå kvar i anställningen. Då detta kan få orimliga konsekvenser med gällande turordningsregler, anser vi att lagstiftningen skall begränsas till en regel som ger den anställde rätt att frånträda anställningen vid en verksamhetsövergång.

* Vid tillämpning av överlåtarens kollektivavtal går den fastställda lagen längre än vad direktivet kräver. Lagstiftningen bör ändras så att förvärvarens kollektivavtal blir tillämpligt.

Fru talman! Avslutningsvis anser jag att riksdagen skyndsamt bör fatta beslut om förändringar i MBL och LAS enligt den moderata motionen A707.

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom samtliga moderata reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 2.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Beslut

AU1 Jämställdhet

Mom. 1 (inriktningen av jämställdhetsarbetet)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (fp, kds)

4. res. 3 (v)

Förberedande votering 1:

28 för res. 2

16 för res. 3

242 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

66 för res. 1

31 för res. 2

193 avstod

59 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

178 för utskottet

66 för res. 1

47 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 23 c, 16 mp

För res. 1: 66 m

Avstod: 21 fp, 16 v, 10 kds

Frånvarande: 22 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 6 v, 2 mp, 5 kds

Prot. 1995/96:19
8 november

Mom. 7 (förbud mot lönediskriminering och behov av könsneutral arbetsvärdering)

1. utskottet
2. res. 4 (kds)

Votering:

279 för utskottet

12 för res. 4

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 66 m, 23 c, 21 fp, 14 v, 16 mp

För res. 4: 2 v, 10 kds

Frånvarande: 22 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 6 v, 2 mp, 5 kds

Mom. 8 (alternativa arbetsgivare)

1. utskottet
2. res. 5 (m)

Votering:

224 för utskottet

65 för res. 5

1 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 1 m, 23 c, 20 fp, 16 v, 16 mp, 9 kds

För res. 5: 65 m

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 22 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 6 v, 2 mp, 6 kds

Mom. 10 (Ontarios lagmodell för lika lön)

1. utskottet
2. res. 6 (v)

Votering:

273 för utskottet

16 för res. 6

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 138 s, 65 m, 23 c, 21 fp, 16 mp, 10 kds

För res. 6: 16 v

Frånvarande: 23 s, 15 m, 4 c, 5 fp, 6 v, 2 mp, 5 kds

Mom. 12 (sanktionsmöjligheter mot företag)

1. utskottet
2. res. 7 (mp)

Votering:

257 för utskottet

32 för res. 7

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 66 m, 22 c, 20 fp, 10 kds

För res. 7: 16 v, 16 mp

Frånvarande: 22 s, 14 m, 5 c, 6 fp, 6 v, 2 mp, 5 kds

Prot. 1995/96:19

8 november

Mom. 18 (sexuella trakasserier)

1. utskottet

2. res. 12 (v, mp)

Votering:

258 för utskottet

32 för res. 12

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 65 m, 23 c, 21 fp, 10 kds

För res. 12: 16 v, 16 mp

Frånvarande: 22 s, 15 m, 4 c, 5 fp, 6 v, 2 mp, 5 kds

Mom. 20 (kvinnors hälsa)

1. utskottet

2. res. 14 (kds)

Votering:

248 för utskottet

41 för res. 14

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 65 m, 22 c, 21 fp, 1 v

För res. 14: 15 v, 16 mp, 10 kds

Frånvarande: 22 s, 15 m, 5 c, 5 fp, 6 v, 2 mp, 5 kds

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

AU3 Arbetsrätt

Mom. 1 (återgång till 1994 års regler)

1. utskottet

2. res. 1 (m, c, fp, kds)

Votering:

170 för utskottet

121 för res. 1

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 15 v, 16 mp

För res. 1: 66 m, 23 c, 21 fp, 1 v, 10 kds

Frånvarande: 22 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 6 v, 2 mp, 5 kds

Prot. 1995/96:19
8 november

Mom. 2 (den fortsatta reformeringen av arbetsrätten)

1. utskottet
2. res. 2 (m)
3. res. 3 (c, fp, kds)
4. res. 4 (v)

Förberedande votering 1:

57 för res. 3

16 för res. 4

216 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

67 för res. 2

54 för res. 3

169 avstod

59 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Nalin Baksi (s) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

154 för utskottet

66 för res. 2

69 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 15 mp

För res. 2: 66 m

Avstod: 23 c, 20 fp, 15 v, 1 mp, 10 kds

Frånvarande: 22 s, 14 m, 4 c, 6 fp, 7 v, 2 mp, 5 kds

Mom. 6 (deltidsarbetslösa)

1. utskottet

2. res. 8 (v)

Votering:

272 för utskottet

16 för res. 8

1 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 138 s, 66 m, 23 c, 19 fp, 16 mp, 10 kds

För res. 8: 16 v

Avstod: 1 s

Frånvarande: 22 s, 14 m, 4 c, 7 fp, 6 v, 2 mp, 5 kds

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

Prot. 1995/96:19
8 november

På förslag av talmannen medgav kammaren att konstitutionsutskottets betänkanden KU2, KU3, KU4 och KU5, skatteutskottets betänkande SkU2, lagutskottets betänkande LU3 samt kulturutskottets betänkande KrU1 fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

5 § Kyrkotillhörighet i Svenska kyrkan

*Kyrkotillhörighet i
Svenska kyrkan*

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU2

Kyrkotillhörighet i Svenska kyrkan (prop. 1994/95:226)

Anf. 82 NILS FREDRIK AURELIUS (m)

Fru talman! I detta betänkande föreslås nya regler för medlemskap – eller tillhörighet, som man hellre bör säga – i Svenska kyrkan. Enligt den ordning som råder är det fortfarande riksdagens sak att fatta beslut i en fråga som denna. Ärendet föregår den större frågan om ändrade relationer mellan kyrkan och staten, som vi kommer att behandla senare i höst. Man kan nog säga att den enighet som uppnåddes om sambandet mellan dop och medlemskap bidrog till att enigheten i kyrka–stat-frågan blivit så stor som den faktiskt är.

Den nya huvudregeln föreslås bli att den som döps enligt Svenska kyrkans ordning blir upptagen i kyrkan. Det kommer dock att finnas övergångsbestämmelser för nuvarande medlemmar och speciella regler för unga under 18 år och för dem som döpts i en annan kyrka.

Den förändring som föreslås är välkommen. Det nuvarande systemet kan kritiserar såväl från konstitutionella utgångspunkter, dvs. med tanke på religionsfriheten, som utifrån kyrkans egen bekännelse.

Ärendet har behandlats av en särskild utredning, Kyrkotillhörighetsberedningen, och förstås av kyrkomötet. Man har eftersträvat och även uppnått stor samstämmighet. I huvudsak följer regeringen och utskottsmajoriteten upp kyrkoberedningens och kyrkomötets enhälliga förslag. På en punkt går man emellertid emot såväl beredningen som kyrkomötet.

Det gäller dopkrav för valbarhet till kyrkliga förtroendeuppdrag och anställning i vissa befattningar inom kyrkan, nämligen som kantor och organist. Det är svårt att se logiken i detta. En mycket bred kyrklig opinion står bakom förslaget. Alla de sex partier som ingick i Kyrkotillhörighetsberedningen stödde dopkravet för valbarhet.

De bestämmelser om kyrkotillhörighet som nu föreslås innebär som sagt en genomgripande förändring. Dopkravet för valbarhet och som förutsättning för vissa tjänster måste ses mot bakgrund av att hela den nyordning som nu föreslås handlar om att det just är dopet som skall avgöra tillhörigheten i kyrkan.

De argument som har framförts mot dopkravet för valbarhet tycks mig inte vara särskilt starka. Det är t.ex. inte särskilt relevant att hänvisa till kommunallagstiftningens bestämmelser om sambandet mellan

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

rösträtt och valbarhet nu när kyrkan ändå skall frigöras från staten i väsentliga avseenden. Församlingarna kommer då t.ex. att förlora sin kommunstatus. Med tanke på den roll i själva gudstjänsten, i det liturgiska sammanhanget, som kantorer och organister har är det rimligt att de är döpta. Man kan väl också säga att det i största allmänhet är lämpligt att så centrala funktionärer ”delar rörelsens värderingar”, om jag får uttrycka mig något profant i detta sammanhang. I analogi med förslaget i övrigt bör det dock finnas övergångsbestämmelser under en tid.

Kyrkans åsikt är som sagt ovanligt klar i denna fråga, och det är av avgörande betydelse. Det finns därför ingen anledning att inte fatta ett beslut nu. Anledningen till att 1995 års kyrkomöte inte upprepade vad redan kyrkomötet 1994 i stor enighet uttalade var just att frågan nu skulle behandlas av riksdagen. Det gör vi nu, och jag har här talat för det som är principiellt riktigt, i överensstämmelse med förslaget i övrigt och också i enlighet med vad kyrkan vill.

Fru talman! Som framgått av vad jag just sagt står jag bakom den moderata reservationen till betänkandet. För tids vinnande avstår jag dock från att yrka bifall.

Anf. 83 PÄR-AXEL SAHLBERG (s)

Fru talman! Å utskottsmajoritetens vägnar yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Dopet är i de allra flesta kyrkor i världen – så gott som alla – medlemsgrundande. Det är därigenom som själva kyrkan kvalificeras enligt kyrkans tradition. Det är dessutom en mycket vacker och värdefull rit.

Det är en vänlig välkomstakt, och den symboliserar därmed relationen mellan Gud och människan. Dessutom innebär den ett välkomnande till den globala kyrkan, kyrkogemenskapen. Därmed är den i kyrkans tradition också en välkomstakt in i hela mänskligheten.

Svenska kyrkan har som formell kulturbärare varit fullt integrerad i samhället. Det låter positivt. Det har dock en allvarlig sida, nämligen att kyrkan blir mer en del av samhället än något unikt – en kyrka.

Därför är det viktigt att vi nu steg för steg, så länge som riksdagen har inflytande över de här frågorna, fattar de beslut som gör att kyrkan bit för bit tillåts vara kyrka. Därför är det väldigt bra och välkommet att dopet nu blir den huvudsakliga medlemsgrunden i den svenska kyrkan.

Men det är inte alldeles självklart hur den här övergången, från en gammal och litet inkonsekvent modell till en mera konsekvent och kanske också modern modell, skall gå till. Det är inte logiskt att alldeles för hastigt kapa banden och på det sättet förändra förutsättningarna. Jag tror att det är så att historien kräver en mjuk övergång. Och precis som man påpekar i motionen från kds och i den moderata reservationen, skall inte de som i dag är valda eller anställda behöva lämna sina tjänster därför att en förändring nu sker. Det finns en hel del medlemmar – inte en majoritet, men en icke föraktlig minoritet – som inte är döpta. Det är dessutom så att möjligheten att bli medlem i kyrkan utan dop inte helt har stängts i framtiden.

Det är därför mycket angeläget att vi hittar ett system som, så länge riksdagen beslutar i frågan, ger en möjlighet till en mjuk övergång.

Därför är det mycket inkonsekvent av såväl kds som Moderaterna att tala om att de som i dag innehar tjänster eller är medlemmar och förtroendevalda inte skall behöva lämna sina platser men att det från och med årsskiftet införs en ny, uppdelande regel.

Vi har då i utskottet tyckt, i linje med regeringens förslag, att vi inte skall ha det graderade medlemskapet. Fram till år 2000 bestämmer kyrkan själv hur man vill formulera sitt medlemskap.

Än mer inkonsekvent blir det när kds talar i frågan om medlemsregistrering. Där vill man i någon mån ha kvar det gamla systemet med att Svenska kyrkan inte bara för bok över sina egna medlemmar eller vissa försiktiga noteringar om resten av familjen, utan också gör ett slags familjeregistrering. Det strider helt mot den nya principen och även mot regler i datalagstiftningen.

Jag tycker därför att det är ett mycket bra förslag som nu ligger, att det rymmer en mjuk övergång och att vi därmed är trogna både historien och krav som i dag kan ställas.

Jag yrkar därför bifall till hemställan i detta betänkande.

Anf. 84 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik

Fru talman! Jag kan instämma i mycket av den historieskrivning som Pär-Axel Sahlberg står för som representant för majoriteten. Det kanske var litet oegentligt när han talade om att dopet på något sätt skulle vara ett nytt krav för tillhörighet. Det är egentligen kyrkans gamla tradition som nu återkommer.

Sedan är det fråga om vem som är inkonsekvent. Det vi nu har att besluta om är att dopet skall vara medlemsgrundande. Varför skall man då undanta en del av det beslutet, det som gäller dopkrav för valbarhet för förtroendevalda? Man kan visserligen säga, som Pär-Axel Sahlberg, att frågan kan lösas av kyrkan själv så småningom, i likhet med många andra frågor. Men vilken anledning finns det att dröja? Kyrkans mening är ju helt klar på den här punkten. Och det är ju vi som nu behandlar den principiella frågan om sambandet mellan dop och tillhörighet. Då finns det alltså ingen anledning att undanta en viss del.

Det är minst sagt välmotiverat att de förtroendevalda är döpta i en kyrka där tillhörigheten utgår just från dopet. Delar inte herr Sahlberg denna inställning?

Anf. 85 PÄR-AXEL SAHLBERG (s) replik

Fru talman! Om jag får läsa i den reservation som Nils Fredrik Aurelius står bakom, står det där: "Utskottet anser dock att de personer som i dag innehar kyrkliga förtroendeuppdrag eller anställning som organist eller kantor utan att vara döpta också fortsättningsvis under en övergångsperiod bör kunna inneha sådana uppdrag."

Det är precis det som jag anger som skäl för den mjuka övergången och det som jag tycker är inkonsekvent i er förslagsställan. Det finns ju behov av en övergång. Det gäller dels för dem som i dag har förtroendeuppdrag eller tjänst i kyrkan, dels för alla dem för vilka Svenska kyrkan under århundraden har haft en ganska ovanlig lösning, där dopet inte är den naturliga eller enda vägen in i kyrkan.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Därför är det angeläget att man inte för snabbt, över en natt, förändrar de förutsättningarna utan att den mjuka övergången kan äga rum. Ni argumenterar också för det i reservationen. Att ni sedan i er slutsats inte fullföljer den tanken är inte utskottets majoritets fel.

Anf. 86 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik

Fru talman! Herr Sahlberg citerar helt korrekt vad vi skriver om behovet av en övergångsperiod. Där är vi tydligen eniga. Men jag kan inte se någon inkonsekvens i att tänka sig en övergångsperiod just beträffande kravet för valbarhet till anställningar, när det ju också är en övergångsperiod beträffande själva tillhörigheten. De som nu är medlemmar av kyrkan kommer också att vara kvar tills vidare under en övergångsperiod. Detta resonemang är helt konsekvent från vår sida.

Det viktiga här är att ta principiell ställning: Skall dopet vara avgörande också för valbarheten? Jag skulle vara intresserad av att herr Sahlberg i sitt sista inlägg kunde klargöra sin principiella inställning i frågan. Är det bara så att han vill fördröja det beslut som han ändå anser är riktigt? Eller har han en annan inställning i själva sakfrågan?

Anf. 87 PÄR-AXEL SAHLBERG (s) replik

Fru talman! Nej, det är alldeles klart att alla som talar i den här frågan är överens om det historiskt berättigade, med utgångspunkt i kyrkans tradition, att hävda dopet. I flera statskyrkor har det här dock inneburit problem, och mest av allt i Sverige, eftersom man har haft ett slags bakdörr in i kyrkan utan dop.

Det konsekventa ligger naturligtvis i att vi då sopar bort hela historien och bortser från dessa praktiska förutsättningar. Men det gör inte vi. Och det gör inte heller ni. Problemet är bara att vi ser annorlunda på vad som skall ske den 1 januari 1996. Ni menar att de som då har uppdrag av olika slag skall få fortsätta, medan vi menar att också övriga medlemmar, som ännu inte är förtroendevalda eller t.ex. organister, skall kunna träda in i kyrkan då. Därför är det inte fråga om principen utan om hur övergången ser ut. Därför vill vi inte tala för den här graderingen av kyrkomedlemskapet.

Det är precis samma sak som Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund sade vid remissbehandlingen av frågan. Vi tycker att det är en klok åsikt. Kyrkomötet hade litet mera bråttom och också Moderaterna, för ovanlighetens skull. Men jag tror att det i det här läget är klokt att skynda långsamt och ge rum för en övergångsperiod, som sträcker sig minst fram till år 2000. Då är det inte längre riksdagen som fattar besluten.

Anf. 88 FANNY RIZELL (kds)

Fru talman! Eftersom vi kristdemokrater inte har någon ledamot i konstitutionsutskottet finns vi inte med i reservanternas skara, trots att vi har en motion. Men vår hemställan där är praktiskt taget identisk med reservanternas hemställan, och vi ställer oss därför helt bakom reservationen.

Alla kyrkor och samfund skall ha full frihet att bestämma över sina egna angelägenheter. Svenska kyrkan är nu på väg att bli helt fristående och att få en helt självständig ställning i förhållande till staten. Det är glädjande. Det beslut som fattas av Svenska kyrkans beslutande organ skall respekteras.

I propositionen har man dock inte gjort det, trots att man där säger att det inom Svenska kyrkan finns en mycket bred samstämmighet i synen på kyrkan, dopet och kyrkotillhörigheten.

Dopet är i de flesta kyrkor medlemsgrundande. Kyrkotillhörighetsutredningen har föreslagit att dopet skall vara ett krav också för valbarhet till kyrkliga förtroendeuppdrag. En majoritet av remissinstanserna var av samma åsikt.

1994 års kyrkomöte instämde i detta och begärde dessutom att dop skulle krävas för behörighet till vissa tjänster inom kyrkan. Det är också kds uppfattning. Jag instämmer dock med alla reservanter. Den som i dag har förtroendeuppdrag eller anställning utan att vara döpt skall också fortsättningsvis kunna ha sådana uppdrag eller anställningar.

Vår motions andra hemställan avser att göra det möjligt att i församlingsregistret få en helhetsbild av en familj där kanske endast en tillhör Svenska kyrkan. Det har sagts från kyrkligt håll och från många aktiva i kyrkan att det finns ett behov av det. Det kan t.ex. vid dödsfall vara ovärderligt att snabbt nå anhöriga.

Så sent som den 31 augusti i år beslutade Datainspektionen om föreskrifter för församlingsregister som till en del avser sådana fall. Det är kanske för tidigt att utvärdera och nu veta om dessa föreskrifter uppfyller kyrkomötets hela önskemål. Vi får göra en utvärdering, och om det inte räcker får vi återkomma.

Anf. 89 PÄR-AXEL SAHLBERG (s)

Fru talman! Jag är litet bekymrad över det konsekventa i resonemanget från kds. Vi behöver inte diskutera principen. Den är vi ganska överens om. Men vi dras med en tradition som inte har varit konsekvent om principen att dopet skall vara medlemsgrundande.

Det som kds i realiteten föreslår är ett slags tredelad gradering av medlemskap. Dels finns döpta medlemmar som har full tillgång till att arbeta i kyrkan eller att vara förtroendevald, dels finns de som är valda eller arbetar i kyrkan före den 1 januari 1996 som inte är döpta och som skall få fortsätta, dels finns den tredje kategorin som inte är döpta och därmed i sitt medlemskap stängs ute från förtroendeuppdrag eller från att arbeta i kyrkan. Jag kan inte se att det är ett konsekvent sätt att förstå medlemskapet och på ett riktigt och värdigt sätt hantera den övergång som måste ske.

På samma sätt är det med registerfrågan. Det kan inte vara respektfullt mot de människor som väljer att inte vara medlemmar att fortsatt registrera dem. Redan i dag finns det en formell möjlighet att med mycket korta notiser i registret ha en viss kontroll på familjen - personnummer, föräldrar och annat. Därutöver borde inte registret omfatta ickemedlemmar.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 90 FANNY RIZELL (kds)

Fru talman! Det är alltid besvärligt vid förändringar. Det kan vi inte blunda för. Jag förstår att det kan finnas frågetecken när det gäller hur man skall handskas med detta. Det har det funnits, och många har funderat över frågan.

När man genomför en förändring, och det gäller många förändringar, kan det finnas ett skede där måste man ha en övergångsperiod, och under den blir inte alla behandlade lika. Det är det enda man kan göra.

Om man tror och tycker att dopet bör vara medlemsgrundande i en kyrka, och vill återgå till det systemet, måste man ju någonstans sätta en punkt och göra en förändring. Då kommer vissa människor att stå utanför. Men dopet finns alltid tillgängligt i Svenska kyrkan, vilket innebär att ingen behöver känna sig utestängd.

Problemet med medlemsregistret har påtalats från kyrkligt håll och från i kyrkan aktiva präster. Kyrkotillhörighetsberedningen tog också upp det. Jag menar inte att någon som absolut inte vill det skall stå i kyrkans register. Den respekten skall vi ha för människors integritet. Men jag tycker att problemet borde lösas på ett något effektivare sätt.

Vi vet inte hur långt Datainspektionens förordningar sträcker sig. Vi får syna dem. Räcker de inte till, vilket kanske är något betänkligt, får vi återkomma till den frågan.

Anf. 91 PÄR-AXEL SAHLBERG (s)

Fru talman! Det är egentligen alldeles utmärkt. Vi är överens om principerna, och vi är överens om att en övergångsperiod kräver en viss försiktighet i handlaget. Det är i nästa steg som vi skiljer oss åt.

Om vi nu i hundratals år har haft ett system som delvis har varit felaktigt är det klokt att låta övergångsperioden i varje fall bli fyra år. Det kan vara en ganska rimlig övergångstid. Från den 1 januari 1996 är det inte uteslutet att man blir medlem i Svenska kyrkan även utan dop. Det finns fler exempel på att man av mer självavårdsmässiga skäl behöver ha en mjukhet också i det avseendet.

När det sedan gäller registerhanteringen säger regeringen i propositionen att det finns skäl för att hitta en lösning som gör att människor inte blir registrerade om de inte vill det, men man skall ändå kunna överblicka familjen. Det kan kanske ske på annat sätt genom föreskrifter från Datainspektionen. Det finns därför inte nu skäl till någon lagstiftningsåtgärd. Utskottet tycker att det är angeläget att betona. Vi får se hur detta går att hantera framöver.

Anf. 92 FANNY RIZELL (kds)

Fru talman! Det kanske finns skäl att bida tiden när det gäller medlemsregistreringen. Dessa bestämmelser gäller från den 31 augusti i år. Det är kanske litet svårt att helt bedöma resultatet. Jag kan mycket väl förstå att det kan vara för tidigt att göra någonting åt det.

Jag tycker att man skall vara mycket varsam med förändringen av Svenska kyrkan. Man har också tassat fram ganska försiktigt och försökt att lösa så många problem som möjligt. Det har varit en lång och knagglig väg. Men det är ändå angeläget att vi lyssnar till besluten i

kyrkans egna organ och inte kör över dem som har arbetat med dessa frågor i årtal.

Det krävs en viss respekt från oss när vi beslutar om kyrkans angelägenheter och att vi tar till oss vad kyrkan själv har sagt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

Prot. 1995/96:19
8 november

6 § Förmåner för statssekreterare vid regeringsskiftet

Föredrogs
Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU3
Förmåner för statssekreterare vid regeringsskiftet (skr. 1994/95:225)

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 11 §.)

7 § Datalagsfrågor

Datalagsfrågor

Föredrogs
Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU4
Datalagsfrågor

Anf. 93 INGER RENÉ (m)

Fru talman! På grund av kammarens tidbrist kommer jag inte att framställa något yrkande beträffande reservation 1. Men jag vill ändå beröra några ting som vi moderater anser vara av väsentlig betydelse vad gäller den snabba utvecklingen på IT-området.

För det första ger informationstekniken stora möjligheter till en positiv utveckling i Sverige. Många kreativa människor – unga och äldre, pojkar och flickor, kvinnor och män – arbetar i dag inom detta område med stor arbetsglädje och initiativförmåga och utvecklar nya användningsområden för IT. Det gäller då att se till att lagstiftningen hänger med så att inte ett gammalt föråldrat regelverk lägger hinder i vägen för en positiv utveckling, inte minst eftersom denna utveckling inom IT-området ger möjligheter att skapa nya jobb.

För det andra gäller det att samtidigt vaka över det som är statens särskilda ansvar på detta område, nämligen att skydda den personliga integriteten. Det måste ske oavsett vilken teknik som används.

För det tredje menar vi moderater att det är rimligt att fundera över om det inte är mest ändamålsenligt att arbeta för en allmän integritetslagstiftning. Hur en bra datalag skall vara utformad så att den främjar användningen av informationstekniken samtidigt som den skyddar den enskildes integritet har diskuterats åtminstone sedan år 1973, då dagens datalag kom till. Bl.a. har frågan ställts om det över huvud taget är ändamålsenligt att stifta en lag som är knuten till en speciell teknik. Ett alternativ skulle vara en allmängiltig integritetslagstiftning.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Sammanfattningsvis har vi alltså tre synpunkter för en bättre lagstiftning på detta område: undanröj hindren för en kreativ utveckling, skydda integriteten och utöka lagstiftningen så att den blir teknikoberoende.

Anf. 94 PETER ERIKSSON (mp)

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 2 i det här betänkandet.

Vi lever sedan några få decennier i ett någorlunda hyggligt och anständigt samhälle. Men jag tycker att de allra senaste årens utveckling visar att detta inte är lika säkert och lika givet även i framtiden. Vi har sett hur makten förflyttats längre bort och hur våldet blir en vanligare företeelse på gator och i hemmen. Är det något historien borde lära oss är det just att inte ta för givet att det kommer att se likadant ut i framtiden som det gör i dag. Det är inte heller säkert att den kommer att vara lika bra eller bättre på alla områden.

Den moderna ADB-tekniken och IT är fantastiska redskap. De möjliggör saker som vore helt otänkbara för bara något decennium sedan. Snart har vi AXE, ISDN-nät och fiberoptik utbyggt över hela landet. Varje enskild myndighet har sitt datanät. Snart har vi egna datorer i varje hushåll som är uppkopplade till medicentraler eller reklamstationer över hela landet. Detta innebär att vi har enorma mängder information som sammantaget ger företag, myndigheter och oss politiker möjligheter till kontroll, överblick, kartläggning och påverkan av människor i en omfattning som är fullständigt unik i historien.

Dessa saker, att vi har en osäker framtid, att vi inte vet om vi kommer att leva i det stabila, snälla samhälle som de flesta av oss har vuxit upp i om man jämför med omvärlden, och att vi har en teknik som skapar möjligheter för politiker och maktmänniskor som vi inte riktigt gillar, gör sammantaget att vi har en grogrund för ett ohyggligt samhälle om t.ex. fascister eller kommunister skulle ta över i det här landet.

Mitt i allt detta har vi de svenska personnumren. De är en central kärna där man kan föra samman all den information som vi har via den moderna ADB-tekniken och IT. En viktig insats vore därför, om man vill värna integriteten och minska möjligheten för dåliga ledare och ledare som vill skapa ett storebrorssamhälle i framtiden, att minska användningen av personnumren. Jag tror inte alls att vi har nått fram där i den utsträckning som vore nödvändig. De utredningar som vi hade för några år sedan just om personnumren och deras användning är inte uppdaterade med den teknik som redan finns i dag och som är på väg i framtiden.

Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 2.

Anf. 95 BARBRO HIETALA NORDLUND (s)

Fru talman! I detta KU-betänkande behandlas datalagsfrågorna. Utskottsmajoriteten avstyrker i sitt betänkande åtta motionsyrkanden. Inger René och Peter Eriksson har i sina anföranden talat för Moderaternas respektive Miljöpartiets synpunkter i den här frågan.

Vi är alla överens om behovet av en modern framtidsinriktad datalagstiftning som utgör ett starkt integritetsskydd för enskilda människor. Vi är också överens om att nu gällande datalag från 1973, som för övrigt också var den första lagen i världen av den här typen, är naggad ordentligt av tidens tand och teknikens tand, om man nu kan uttrycka sig så.

När jag med utskottsmajoriteten yrkar avslag på såväl motionerna som reservationerna i betänkandet gör jag det med hänvisning till att regeringen redan den 15 juni i år beslutade om direktiv till en parlamentariskt sammansatt kommitté för att ta fram en ny lagstiftning på området. Av direktivtexten, som jag har studerat noga, framgår bl.a. att behovet av en total revision av datalagen är stort och att kommittén i sitt arbete skall utgå ifrån att en kommande lag skall vara teknikoberoende.

Kommittén skall också föreslå de ändringar i tryckfrihetsförordningens bestämmelser om allmänna handlingar som kan behövas. Frågorna om skydd för den personliga integriteten löper naturligtvis som en röd tråd genom framtagandet av en ny lag.

I övrigt framgår av direktiven att kommittén skall ha stor frihet att ta upp de ytterligare frågor som den finner bör övervägas inom ramen för uppdraget.

EU:s ministerråd antog i februari i år en gemensam ståndpunkt om ett förslag till ett direktiv om skydd för enskilda med avseende på behandling av personuppgifter, det s.k. dataskyddsdirektivet.

Kommittén skall i sitt arbete beakta och inlemma EU-direktivet, vars syfte är att skapa ett gemensamt högt integritetsskydd för medborgarna.

Kommittén skall också samarbeta med andra utredningar inom området. Det pågår ett par utredningar, en s.k. IT-utredning och en kommitté som ser över hur tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen skall tillämpas på nya medier.

Det är alltså ett stort, viktigt och svårt arbete som skall utföras av kommittén. Jag finner att direktiven ligger rätt i tiden och i samklang med det som såväl Inger René som Peter Eriksson har framfört som sina partiers respektive synpunkter.

Inom ramen för uppdraget ryms alltså möjligheter för kommittén att pröva och överväga de frågor som tas upp i såväl motionen som i reservationerna.

Med detta vill jag säga att man inte behöver slå in öppna dörrar. Moderaternas och Miljöpartiets oro, som jag i stor utsträckning delar, har alltså möjlighet att beaktas i det kommande arbetet.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 96 INGER RENÉ (m)

Fru talman! Barbro Hietala Nordlund menade att vår moderata motion slår in öppna dörrar. Men jag tycker att man får läsa ordentligt mellan raderna och ha stor fantasi om man skall se att där står något om den kreativitet som ett utvecklat IT-samhälle kan föra med sig och det

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

behov av en lagstiftning som med beaktande av den personliga integriteten ändå främjar denna kreativitet.

Om vi är överens även om detta hoppas jag att vi genom denna diskussion möjligen har kunnat framföra det till den kommitté som jag hoppas snart kommer att tillsättas och börja arbeta.

Anf. 97 PETER ERIKSSON (mp)

Fru talman! Ett riksdagsbeslut om att stärka den personliga integriteten och minska användningen av personnummer skulle underlätta för utredningen att faktiskt arbeta med den inriktning som du och jag säger är viktig. De direktiv som i dag finns på det här området är mycket oklara och innebär att man, om man så vill, kan arbeta i den här riktningen. Men om man inte känner att det här är en viktig och angelägen del av arbetet, kommer man inte heller att inrikta sig så mycket på det.

Ett riksdagsbeslut skulle verkligen innebära en skjuts framåt, så att det utförs ett verkligt arbete för att skärpa integritetskraven i ADB-frågorna i framtiden. Vi i Miljöpartiet skulle se mycket positivt på detta.

Anf. 98 BARBRO HIETALA NORDLUND (s)

Fru talman! Jag sade tidigare att det här var att slå in öppna dörrar och blev apostroferad för det. Jag vill också säga att det som Peter Eriksson nu vill ha är som att ha både hängslen och livrem. Jag menar att en ytterligare markering i form av ett riksdagsbeslut i frågan om personnummer är överflödigt. Genom den representation som Miljöpartiet kan få i den parlamentariska utredningen får partiet utrymme för att föra en diskussion om hur bl.a. frågorna om personnummer skall bearbetas.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

Statlig förvaltning

8 § Statlig förvaltning

Föredrogs
Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU5
Statlig förvaltning

Anf. 99 PETER ERIKSSON (mp)

Fru talman! Jag tänker ta upp två delfrågor i detta betänkande. Det gäller först frågan om lobbying. Elisa Abascal Reyes och Eva Goës från Miljöpartiet har väckt en motion som handlar om svenska myndigheter och lobbying.

Vi hade häromåret i samband med diskussionen om EU-medlemskapet en stor debatt om lobbying i EU och i Bryssel. Problemet är att de stora och starka organisationerna har goda möjligheter att skicka dit sina lobbyister. De har råd att ha medarbetare där nere, me-

dan de svagare organisationerna och vanligt folk inte har samma möjligheter att påverka.

Det handlar nu om något annat, nämligen om svenska myndigheter som utövar lobbying gentemot sina egna arbetsgivare, mot oss politiker antingen direkt eller via olika lobbyorganisationer. Ett exempel som tas upp i motionen är Vägverket, som är medlem i Svenska vägföreningen, en lobbyorganisation med medlemmar från den svenska bilindustrin, som Saab och Volvo, entreprenörer inom vägbyggnadsbranschen osv. Föreningens arbete går ut på att bedriva lobbying för att få fram fler stora projekt, bl.a. för att bygga nya motorvägar, som gynnar dess särintressen.

Frågan är om det är rimligt att svenska myndigheter aktivt går in för att gynna vissa särintressen och för att påverka och förändra sina egna arbetsgivares beslut och att svenska skattemedel skall användas på det sättet. Vi tycker inte att det är rimligt. Myndigheternas uppgift måste vara att verka i linje med det som riksdag och regering har beslutat i demokratisk ordning.

Jag är glad för att vi har fått gehör för den här frågan hos en majoritet i konstitutionsutskottet, om också inte hos alla partier. Man har föreslagit att den här frågan skall föras vidare till en utredning, som det nästan alltid blir fråga om när något positivt skall göras. Det känns mycket bra.

Den andra frågan som jag skulle vilja ta upp gäller alkoholfri representation. Det är inte Miljöpartiet utan Kristdemokraterna som har motionerat i frågan. Motionären anser att det inte är rimligt att riksdagen skall använda sig av alkohol i sin representation, t.ex. när talmanen har bjudningar. Också vi i Miljöpartiet tycker att det är ett befogat krav att skattebetalarna inte skall stå för vin och sprit till oss politiker. Man kan själv betala det, om man tycker att det är en viktig del av det politiska uppdraget.

Det handlar naturligtvis också om en solidaritet mot de politiker och andra företrädare som vi möter här och på andra ställen i samband med representation och som har alkoholproblem. Det är ingen överdrift att påstå att det finns många även inom våra grupper som har alkoholproblem, och lösningen av dessa problem befrämjas inte av att man möter alkohol vid sådana här offentliga tillställningar. Det vore faktiskt en solidaritetshandling från oss att avstå från alkohol i sådana sammanhang.

Jag yrkar bifall till reservation nr 2.

Anf. 100 INGVAR JOHNSON (s)

Fru talman! Jag skall beröra samma två frågor i betänkandet som Peter Eriksson tog upp. Först några ord om den fråga där alla partier utom Moderaterna har gemensam skrivning.

Som nämnts av Peter Eriksson har det i en motion bl.a. föreslagits att statliga myndigheters samarbete med näringslivs- och lobbyorganisationer skall utredas. Utskottet hänvisar i sitt svar till att regeringen nu har tillkallat en kommission om den statliga förvaltningens uppgifter och organisation, kallad Förvaltningspolitiska kommissionen. Vi anser

Prot. 1995/96:19
8 november

Statlig förvaltning

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

att en belysning av och överväganden om statliga myndigheters samverkan med näringslivs- och intresseorganisationer ligger i linje med denna kommissions uppdrag.

Då vi dessutom inom utskottsmajoriteten anser att det är värdefullt att en sådan belysning och sådana överväganden kommer till stånd, föreslår vi att riksdagen som sin mening skall ge regeringen detta till känna. Denna skrivning kan moderaterna inte acceptera utan reserverar sig mot den. Det förvånar mig något att moderaterna inte vill ställa sig bakom att det är värdefullt med en belysning av ett förhållande som är utsatt för en så omfattande kritik.

Jag vill också beröra frågan om alkoholfri representation, där Miljöpartiet, som nämnts här, har avgivit en reservation. Vi har i utskottet hänvisat till vad socialutskottet, som är sakkunnigt på området, tidigare har anfört, nämligen att stat och kommun bör visa återhållsamhet med alkoholservering vid offentlig representation. Eftersom en sådan återhållsamhet iakttas, tycker jag att det gällande beslutet är förenligt med Sveriges trovärdighet vad gäller de hälsomässiga målen inom alkoholpolitiken.

Jag yrkar, fru talman, avslag på båda reservationerna och bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 101 TUVE SKÅNBERG (kds)

Fru talman! Peter Eriksson har yrkat bifall till reservation 2 i betänkande nr 5, och den reservationen är ju skriven med anledning av min motion 1994/95:K308. Då faller det sig naturligt för mig att instämma i det bifallsyrkandet.

Det är tveksamt om alkohol skall ingå i offentlig representation, t.ex. här i riksdagen. Jag är den förste att säga att det naturligtvis finns tillfällen, t.ex. middagar med utländska gäster, då det skulle vara oartigt att inte bjuda på t.ex. vin. Det skulle åtminstone ta lång tid att förklara. Men många gånger är både vin och sprit – åtminstone sprit – både onödigt och olämpligt.

Låt mig få nämna några skäl till att jag har skrivit motionen!

Ett skäl är att det faktiskt är stötande i allmänhetens ögon att vin och sprit bekostas av skattebetalarnas pengar och inte av oss själva. Vi politiker har väl lidit tillräcklig trovärdighetsförlust när det gäller vår oförmåga att skilja mellan vad som skall bekostas av statens konto och vad som skall bekostas av den enskilde politikern? Det kan ju hända att en och annan av oss tycker att det är obehagligt att få en mikrofon under hakan och frågan om vi dricker på egen eller statens bekostnad. Det enda alternativet för att komma ur situationen är att tacka nej till alkohol. Det är i och för sig en hedervärd linje, men man vill kanske dricka och kan då säga att man gärna står för det själv.

Detta är enligt min mening ett gränsfall, där vi politiker skulle kunna beredas möjlighet att själva bekosta ett glas vin till maten eller en konjak till kaffet om vi vill ha det. Skattebetalarna skall kanske inte stå för det.

Ett annat skäl till min motion är att alkohol snart sagt inte accepteras på någon arbetsplats i dag. Att dricka i tjänsten är uteslutet. Det är lika självklart som att man inte dricker alkohol och kör bil. Vi vet att en läkare inte dricker i tjänsten, och inte heller en polis, svetsare eller lärare. Jag tycker att det kunde vara rätt självklart att en riksdagsman inte heller gör det.

Det har talats mycket om att politiker skall vara förebilder. Att vara en god förebild innebär att jag tar riksdagsuppdraget på så stort allvar att jag inte dricker i tjänsten. Skulle jag som politiker välja att dricka alkohol vid en representation som har karaktär av fritid kan det synas vara självklart att jag betalar den alkoholen själv.

Ytterligare ett skäl för alkoholfri representation har redan nämnts: Det skulle ge vårt lands alkoholpolitiska mål trovärdighet. Det finns ett riksdagsbeslut om en minskning av alkoholkonsumtionen i Sverige med 25 % till år 2000, enligt WHO:s rekommendation.

Det är också väl känt att alkoholrepresentation inte är riskfri. Det finns tyvärr mängder av exempel på hur en alkoholism grundlagts eller utvecklats genom offentlig representation eller representation inom privata näringslivet. Oavsett om man är UD-tjänsteman, servitör på en restaurang eller arbetar inom någon annan yrkeskategori visar statistiken att man ofta genom ett dagligt umgänge med alkohol utsätter sig för betydande risker.

Av dessa och andra skäl bör det kort sagt vara självklart att offentlig representation skall vara alkoholfri eller åtminstone spritfri. Man skall åtminstone själv betala sin egen alkoholkonsumtion och inte låta skattebetalarna göra det.

Anf. 102 INGVAR JOHNSSON (s)

Fru talman! Jag vill bara tillägga att jag håller med om det Tuve Skånberg säger. Det är viktigt med förebilder. Det är viktigt med trovärdighet. Men jag menar att vår restriktiva inställning gör att alkohol och representation går att förena.

Om det hade funnits vårdslöshet i alkoholrepresentationen hade jag hållit med Tuve Skånberg om att vi kanske hade fått återgå till det förbud som i princip fanns en gång i tiden. Men jag påstår att det inte är så. Jag har ändå suttit i riksdagen i snart 14 år. Min bild är att det finns en restriktivitet i dessa sammanhang.

Om det finns exempel på att restriktivitet inte tillämpas är det mer angeläget att Tuve Skånberg och andra påtalar detta i andra sammanhang, i stället för att här bara ifrågasätta den väldigt restriktiva sed vi har.

Anf. 103 TUVE SKÅNBERG (kds)

Fru talman! Om jag hade exempel på att det brast i restriktivitet skulle jag självfallet inte ta upp dem här i riksdagens kammare. Vi rör oss på ett principiellt plan. Det handlar om förebilder och ingenting annat.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

Jag står fast vid mitt instämmande i det av Peter Eriksson gjorda bifallssyrkandet vad gäller min motion.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

*Skatteavdrag för
yrkesfiskare*

9 § Skatteavdrag för yrkesfiskare

Föredrogs
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU2
Skatteavdrag för yrkesfiskare

Anf. 104 JAN-OLOF FRANZÉN (m)

Fru talman! I skatteutskottets betänkande nr 2 behandlas motionsyrkanden från den allmänna motionstiden i januari gällande yrkesfiskarnas skatteförhållanden. Motionärer från m, fp, c, kds och s begär i motionerna att svenska yrkesfiskare skall få verka under konkurrensförhållanden som är mera lika dem som gäller för t.ex. Danmarks yrkesfiskare.

Vi moderater anser det vara ett allvarligt problem för det svenska yrkesfisket att det inte råder konkurrensneutralitet i förhållande till våra grannländer. Vi menar därför att det är mycket angeläget att vi ser till att skattevillkoren för svenska yrkesfiskare skyndsamt ändras så att rimliga konkurrensvillkor uppnås.

Frågan om att införa ett särskilt yrkesfiskaravdrag har sedan en längre tid tillbaka varit föremål för beredning i regeringskansliet. Därför anser vi att riksdagen med anledning av motionerna redan nu hos regeringen skall begära förslag så att nya regler kan träda i kraft under år 1996.

Fru talman! Jag vill i detta sammanhang också erinra om att riksdagen vid ett flertal tillfällen under tidigare riksmöten har behandlat frågan om yrkesfiskaravdrag. Dessutom har t.ex. riksdagens jordbruksutskott, som i maj 1995, yttrat sig i frågan och funnit det både rimligt och angeläget att frågan bereds vidare och att en proposition läggs fram på riksdagens bord.

Det är också ett faktum att yrkesfisket är en internationell näring med ilandstigningar och försäljning av fisk i ett flertal länder. Dåliga skattevillkor för våra svenska yrkesfiskare försämrar i detta läge konkurrenskraften och därmed också lönsamheten.

Medlemskapet i EU understryker i än högre grad angelägenheten av att svenska fiskare erhåller rättvisare villkor i den nya konkurrensen.

Avskaffandet av det svenska prisregleringssystemet för fisk år 1994 har hittills inte påverkat lönsamheten negativt.

Med rättvisa villkor för de svenska yrkesfiskarna i förhållande till konkurrenterna i omvärlden kan det svenska yrkesfisket återvinna en bättre lönsamhet.

Fru talman! Jag anser det beklagligt att utskottet inte mera kraftfullt ställer sig bakom motionärernas krav på rättvisa konkurrensförutsättningar för landets yrkesfiskare.

Fru talman! Jag vill också i detta sammanhang påminna om att yrkesfiskare är en ganska liten yrkeskår som arbetar under mycket svåra förhållanden – ute till havs. Om jag får göra mig till tolk för dessa yrkesfiskare vill jag mena att det minsta man kan begära är att de är konkurrensneutrala gentemot sina grannländer.

Härmed yrkar jag bifall till reservation 1.

I detta anförande instämde Elisabeth Fleetwood, Jeppe Johnsson och Inger René (alla m).

Anf. 105 ERLING BAGER (fp)

Fru talman! Yrkesfiskets villkor måste förbättras om en långsiktig framtidstro skall kunna uppnås. Ett skatteavdrag för svenska yrkesfiskare är angeläget att införa skyndsamt. Vi har också från Folkpartiet under ett antal år sedan 80-talets mitt väckt motioner med förslag om införande av ett yrkesfiskeavdrag liknande det som finns i exempelvis Danmark och Norge. Senast i en motion under förra riksmötet yrkade vi på att ett sådant avdrag infördes.

Skatteutskottet har också tidigare uttalat sig i betänkande om ett sådant avdrag. Redan i betänkande 1992/93:SkU21 uttryckte utskottet att man var medveten om yrkesfiskarnas speciella problem. Man förutsatte att regeringen skulle pröva frågan.

Under riksmötet 1993/94 uttalade sig riksdagen åter för att regeringen skulle se över avdragsmöjligheterna för yrkesfiskarna. En översyn har därefter genomförts av Finansdepartementet under 1994. De tekniska förutsättningarna för ett yrkesfiskeavdrag liknande det i Danmark finns därmed. Det är därför beklagligt att regeringen ännu inte har lagt fram ett sådant förslag.

Ytterligare bakgrundsinformation: I november 1993 presenterades en statlig utredning om fiskets framtid, SOU 1993:103, där det sades att det var angeläget med samma möjligheter för de svenska yrkesfiskarna som konkurrentländernas.

Fru talman! Stora delar av det svenska yrkesfisket har haft lönsamhetsproblem under lång tid. En av orsakerna till detta är att svenska fiskefartyg inte längre kan fiska i Nordsjön och Skagerrak som förut. Norges och Danmarks utökade fiskegränser har satt stopp för detta. Genom dessa ekonomiska zoner har Sverige numera bristande tillträde till dessa fiskevatten. På exportmarknaden för sill och annan fisk konkurrerar dock de svenska yrkesfiskarna med våra grannländers fiskare. Det är därför intressant att jämföra med grannländerna. Genom Sveriges inträde i EU har också resterande gränsskydd för vissa fiskeslag eliminerats. I Norge införde man redan 1964 den här typen av avdrag. Denna skattefördel har ökat regelbundet gentemot Sverige sedan dess.

I Danmark antog Folketinget den 19 december 1992 en lag om särskilt skatteavdrag för danska yrkesfiskare. Det var en lag som godkändes av EG-kommissionen.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Återigen: Svenska yrkesfiskare har ingen motsvarighet till dessa andra nordiska länders avdrag. Våra svenska yrkesfiskare är på arbetsmarknaden också en udda yrkesgrupp. De som ingår i handelsflottan har sin sjömansskatt där man rättat till detta. Varför skall man skilja på folk till sjöss – om man är på handelsfartyg eller på fiskefartyg?

En förutsättning för att Sverige skall kunna behålla ett konkurrenskraftigt yrkesfiske är att skattereglerna harmoniseras med våra närmaste konkurrentländers.

Jag yrkar därför bifall till reservation 1 som är gemensam för Folkpartiet, Moderaterna och kds.

Anf. 106 LARS BÄCKSTRÖM (v)

Fru talman! Skatteutskottets betänkande 2 angående ett skatteavdrag för yrkesfiskare gäller egentligen inte yrkesfiskaren, utan yrkesfisket som näring, hela näringens betydelse för sysselsättning i naturligtvis främst kustregionerna. Denna sysselsättning är oerhört viktig för att vi över huvud taget skall kunna ha levande kust- och skärgårdsbygder i vårt land. Vi kommer att diskutera dessa frågor också i morgon då vi diskuterar fastighetsbeskattningen.

Vi ser hur kustbandet hotas på många sätt. Den viktigaste näringen, fisket, hotas. Sedan hotas möjligheten att leva kvar genom fastighetsbeskattningen. Dessa frågor hänger samman. Det är oerhört viktigt att se den stora regionalpolitiska betydelse som detta har, och inte bara regionalpolitisk. Om vi skall bevara dessa miljöer och ha möjligheter till ett rörligt friluftsliv för alla andra inbyggare i Sverige måste vi ha en levande kust och skärgård i det här landet. Då måste vi också ha ett levande yrkesfiske. Annars hotas vi av ett kustsamhälle som består av hus med timer-apparater som släcker och tänder lamporna. Det är inte en attraktiv miljö.

Fru talman! Det sägs att den här frågan har beretts och hanterats flera gånger. Den tidigare regeringen har gjort det, den nuvarande bereder den. Men det händer ju ingenting! Det går mycket starka rykten bland fiskarna, fru talman, att det finns färdiga propositioner. Jag tror att det ligger något i dessa rykten, men det händer ingenting. Men statsråd talade med fiskarna på deras kongress och gav intryck av att någonting skall hända. Men det händer ingenting, fru talman, platt intet. Det är oerhört allvarligt av de skäl som jag sade för yrkesfiskarna, för näringen och de regioner det handlar om.

Det kan finnas andra sätt att stödja den här näringen. Egentligen tycker jag inte att det är bra med riktade skattesubventioner för att stödja en näring. Med anledning av den nya budgetprocessen säger man att det är bra med en genomskinlig process. De stöd som ges ges som direkta och öppna stöd. Det tror jag vore det lyckligaste.

Vi i Vänsterpartiet har tidigare arbetat för att stödja fiskenäringen med fiskerilån. Vi har försökt försvara dem mot både borgerliga och socialdemokratiska attacker. Vi har agerat för näringen. Om det nu inte går – vad finns det för skäl som gör att det kan bli svårt? Ja, det kan vara EU-regler som säger att det blir konkurrenssnedvridningar. Om då dörren stängs för andra möjligheter att stödja näringen måste man vara

beredd att pröva det här yrkesfiskeavdraget. Det är oerhört viktigt att regeringen skyndsamt avslutar sitt arbete. Är det så att man inte vill vidta andra åtgärder måste vi pröva den här åtgärden. Därför har vi från Vänsterpartiets sida försökt trycka på i skatteutskottet.

Det har vi gjort i form av reservation 2. Vi har där inte tvingat socialdemokrater eller centerpartister att låsa sig för en modell. Men vi vill tvinga dem att trycka på den regering som de stöder. Men inte ens det vill Socialdemokraterna och Centern göra. Det tycker vi är allvarligt och dåligt. Att inte ens våga trycka på för att frågan skall få en snabb lösning är obegripligt när det går så kraftiga rykten om att det finns så mycket material framme. Denna fråga borde vara löst före jul. Det skulle inte vara någon julklapp till fiskarna vid kusten men ett besked om att de kan ha en framtid att möta med rättvisa och rimliga villkor.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 107 ERLING BAGER (fp) replik

Fru talman! Lars Bäckström har ju en stark känsla för vikten av att detta genomförs, och vi har ju en liknande syn på frågan.

Lars Bäckström nämnde dock att det kanske är EU-skäl som gör att regeringen inte lägger fram det förslag som lär finnas i Finansdepartementet. Låt mig då återigen peka på att Danmark har fått sitt förslag godkänt av EU-kommissionen. Det svenska förslaget har ju tagit sikte på att likna det danska förslaget, så några farhågor för att EU skulle stoppa förslaget finns inte.

Anf. 108 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik

Fru talman! Ledamoten Erling Bager missförstod mig. Vad jag sade var att det kanske är EU-skäl som gör att regeringen inte vill lägga fram förslag till andra näringspolitiska åtgärder för att stödja fiskerinäringen i Sverige i dess helhet. Det kanske finns sådana skäl, och det tror jag att jag egentligen helst skulle vilja.

Men om nu EU sätter stopp för sådana näringspolitiska satsningar av konkurrensnedvridningsskäl, så menar jag att man måste vidta andra åtgärder. Då är denna åtgärd den mest operativa och hanterliga. Den åtgärden för yrkesfiskarna stämmer förvisso överens med EU-reglerna. Där är Erling Bager från Folkpartiet och Lars Bäckström från Vänsterpartiet helt överens.

Vill inte regeringen vidta någon åtgärd på andra områden, så får de ju vidta den här åtgärden. Det är det som Socialdemokraterna i dag skall lämna besked om. Nu är det dags för besked och inte bara passningar och glidningar.

Anf. 109 INGER LUNDBERG (s)

Fru talman! Inte bara talarlistan utan också ett flertal motioner, både från socialdemokrater och ända ut till moderaterna, har ställt krav på åtgärder för konkurrensneutralitet när det gäller det svenska yrkesfiskets möjligheter.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Bakgrunden är naturligtvis att danskar och norrmän har andra regler som ger rätt till avdrag, vilka är betydligt större än de schablonavdrag på 90 kr per dag som medges enligt den svenska lagstiftningen.

I beredningen av ärendet har jordbruksutskottet understrukit behovet av konkurrensneutralitet mellan grannländerna, men man har också sagt att man inte har velat gå så djupt in i de rent skatterättsliga reglerna i ärendet.

Det är korrekt, som motionärerna anför, att danska och norska regler är generösare än våra och att det i sig är ett problem. Mot den bakgrunden är frågan hur man skall uppnå att konkurrensneutralitet bereds i regeringskansliet.

Skatteutskottets majoritet har ändå inte velat tillstyrka motionerna, eftersom detta är en komplicerad skattefråga som kan ge smittoeffekter på andra områden. Det är angeläget att det sker en ordentlig beredning av ärendet innan ett slutligt förslag läggs fram här i riksdagen. Det är självfallet mycket angeläget att ärendet drivs skyndsamt, så att fiskarna kan ges ett tryggt besked om den långsiktiga utvecklingen.

Jag vill yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 110 ERLING BAGER (s) replik

Fru talman! Jag vill till Inger Lundberg återigen framföra att skatteutskottet två gånger tidigare har tryckt på vikten av att även svenska yrkesfiskare skall få denna möjlighet. Riksdagen som helhet har också ställt sig bakom betänkandena från skatteutskottet.

Nu är det dags att handla. Nu har vi politiskt sjabblat med denna fråga i många, många år. När det nu finns ett förslag framme i Finansdepartementet är det dags att gå till handling.

Det talas om smittoeffekter. Varför talar ingen om smittoeffekter när det gäller svenska sjömän vid handelsflottan, som sedan årtionden kompenserats med sjömansskatt? Att återigen sätta käppar i hjulen för en av de minsta yrkesgrupperna, yrkesfiskarna, vilka nu är färre än 3 000 och som kämpar för sin näring och bransch mot grannländer, vars fiskevolym är mycket större, tycker jag är nästintill skamligt.

Nu är det dags för handling. Den reservation som tre partier står bakom kan här få uppslutning, och det går att genomföra ett förslag under 1996.

Anf. 111 INGER LUNDBERG (s) replik

Fru talman! Att begära en ordentlig beredning i regeringskansliet av ett komplicerat ärende tycker inte jag är att sätta käppar i hjulen, Erling Bager.

Det är riktigt, som Erling Bager säger, att det finns ett starkt engagemang i den här frågan. Det har inte minst markerats av Margareta Winberg när hon i olika sammanhang har diskuterat yrkesfiskets möjligheter.

Jag delar Erling Bagers uppfattning att det är angeläget att ärendet bereds skyndsamt, och jag förutsätter att så kommer att ske.

Anf. 112 ERLING BAGER (fp) replik

Fru talman! Jag vill till Inger Lundberg återigen framskjuta att beredningen är genomförd. Förslaget finns framme. Jag behöver kanske inte gå in på vilket sätt det har tagits fram, men jag råkar ha en kopia av förslaget i min hand. I förslaget uttrycks t.o.m. att man skulle kunna införa detta den 1 januari 1996. Varför har ett så viktigt förslag stoppats?

Jag tycker att det är dags att gå till handling. Beredning har skett under många år och under flera regeringar. Nu finns det ett förslag. Lägg fram det för riksdagen!

Anf. 113 INGER LUNDBERG (s) replik

Fru talman! Erling Bager har till protokollet gjort en markering till regeringen, som jag förutsätter läser de synpunkter som Erling Bager har fört fram. Precis som Erling Bager har sagt har detta ärende legat ganska länge. Det har det gjort bl.a. under den borgerliga regeringstiden.

Anf. 114 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik

Fru talman! Inger Lundberg talade om en markering som har gjorts till protokollet. Men, Inger Lundberg, det handlar ju om mer än att lägga meningar till protokoll i denna kammare. Vi röstar och voterar också.

En väsentlig fråga till Inger Lundberg är vad det är som skall beredas. Det börjar låta som en Hasse-Alfredson-monolog – först skall kvarnarna mala och sedan skall kvarnarna mala. Vad är det som skall malas?

Jag sade att det går ett rykte om att det finns en färdig proposition. Erling Bager säger att han har ryktet i sin hand. Det materialiseras väldigt snabbt här i Erling Bagers hand. Det är uppenbarligen inte bara ett rykte utan ett faktum som jag talar om, och ändå talas det om att det skall beredas. Säg vad det är som skall beredas!

Man kanske ville hitta ett annat stöd som var lämpligare och kanske mer riktat till näringen som helhet. Det vore i så fall en rimlig beredningsprocess. Men varför bereda eventuella smittoeffekter när det finns ett färdigt förslag i budgetpropositionen från januari? Jag tror nog faktiskt att tjänstemän på olika nivåer i departementen har haft möjlighet att arbeta en del med beredningen, kanske rent av på övertid. Så visst är det här berett, Inger Lundberg.

Här är det uppenbarligen någonting som ni inte vill tala om, som hindrar er. Kanhända är det en konflikt mellan några departement. Men det får ni så fall ta och lösa, och då måste vi i riksdagen se till att departementen sätter litet fart och löser sina egna interna konflikter. Bara för att man är oenig inom socialdemokratien, kan inte fisket slås ut så att det enda som snart återstår av fisket är långställningarna på Kärringön.

Det är snart det enda som återstår om ni skall "bereda", som vore det fråga om en konservindustri. Men här är det faktiskt fråga om en näring som är hotad och som behöver styrka!

Prot. 1995/96:19

8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Inger Lundberg säger att hon ”utgår”. Men varför då inte stödja reservation 2 från Vänsterpartiet och sätta litet fart på regeringen?

Anf. 115 INGER LUNDBERG (s) replik

Fru talman! Å ena sidan vet Lars Bäckström inte riktigt vilken modell för konkurrensneutralitet han vill ha. Å andra sidan anser Lars Bäckström att ett väldigt konkret förslag skall läggas fram i kammaren.

Erling Bager sade tidigare att det finns en färdig proposition. Det är möjligt att han har bättre insyn i regeringskansliet än jag. Jag har i varje fall inte sett någon färdig proposition. Däremot vet jag att det har skett ett beredningsarbete i ärendet.

Jag förutsätter att man för en politisk diskussion kring de, som Lars Bäckström sagt, ganska komplicerade saker som det här är fråga om och att diskussionen förs mot bakgrund av den grundsyn som både jordbruksutskottet och skatteutskottet givit uttryck för: behovet av konkurrensneutralitet mellan svenska, norska och danska yrkesfiskare.

Anf. 116 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik

Fru talman! Jag har sagt att jag kan tänka mig att det är rimligt att bereda om det kunde vara någon annan form av stöd till fisket. Är det vad som skall beredas, kan väl Inger Lundberg säga det. Men det gör hon inte, utan hon säger bara att vi skall ”bereda”.

Då kan man tänka sig att det är något annat som skall beredas, t.ex. om skatteavdraget för yrkesfiskare är förenligt med hur det är i konkurrensländerna. Men det behöver ni inte bereda, därför att vi vet att det här är i enlighet med EU:s regel. Det är konkurrensneutralt i förhållande till våra grannländer.

Sanningen är att ni inte vill eller inte vågar fatta beslut; det är alldeles uppenbart. När man inte kan ange vad det är som skall beredas och undersökas, är det mycket som pekar mot att ingenting alls skall beredas. Man skall bara vänta och spela ett slags ”svälta räv” mellan departementen.

Ett departement vill uppenbarligen göra det här – Jordbruksdepartementet. Ett annat departement vill stoppa detta – Finansdepartementet. I det läget får riksdagen driva på och säga: Varken vi i Sverige eller fisket som bransch kan vänta på grund av att två departement är oeniga. Därför hade det varit rimligt, Inger Lundberg, att stödja reservation 2 från Vänsterpartiet. Jag vänder mig då till er socialdemokrater och till Centerpartiet och Miljöpartiet. Då skulle vi få litet fart på det här. När det är så illa ställt att oppositionen har bättre tillgång till handlingarna än vad regeringspartiet har, borde ni stödja vår reservation och sätta fart på er egen regering.

Anf. 117 INGER LUNDBERG (s) replik

Fru talman! Lars Bäckström vet inte riktigt vad han vill i sakfrågan, men han vet att han vill att vi skall stödja hans reservation.

Anf. 118 JAN-OLOF FRANZÉN (m) replik

Fru talman! Tidigare utredningar har enligt uppgifter varit ganska samstämmiga i fråga om yrkesfiskaravdraget. Därför finner jag det ganska märkligt att Inger Lundberg just nu inte kan gå med på att påskynda detta skatteavdrag, så att de svenska yrkesfiskarna omedelbart – helst i början av 1996 – får besked av den svenska regeringen om hur man kommer att ställa sig till yrkesfiskaravdraget.

Det vore rimligt att Inger Lundberg här och nu sade att detta kommer att ske i början av 1996. Då vet yrkesfiskarna i alla fall någonting. Då har de en riktlinje. De har tidigare fått vissa indikationer från jordbruksminister Margareta Winberg. Avståndet mellan Inger Lundberg och vår jordbruksminister behöver väl inte vara längre än att man kan hålla kontakt.

Anf. 119 INGER LUNDBERG (s) replik

Fru talman! Jag konstaterar bara att vad vi nu har att rösta om är det betänkande som ligger på våra bord. Utskottet har där förutsagt att regeringen till riksdagen redovisar resultatet av sina överväganden så snart detta kan ske. Det har skett en hel del beredningsarbete i ärendet, och jag förutsätter – precis som utskottet gör i betänkandet – att vi i riksdagen inom en snar framtid får en redovisning.

Anf. 120 JAN-OLOF FRANZÉN (m) replik

Fru talman! Jag tycker att det ögonblicket nu är inne. Man behöver inte hålla på och utreda längre. Frågan är utredd, och man har – enligt uppgifter – varit mycket överens i tidigare beredningar om att ett yrkesfiskaravdrag skall utgå. Jag tycker att frågan har diskuterats tillräckligt mycket. Nu behöver vi komma fram till beslut.

Anf. 121 STIG GRAUERS (m)

Fru talman! Jag tror att vi alla i Sveriges riksdag kan anse att det yrkesmässiga fisket har stor betydelse för landets livsmedelsförsörjning.

Idén med vår EU-anslutning var att fiskets del skulle öka och att våra fiskares möjligheter att driva sin näring på konkurrensmässigt likvärdiga villkor skulle bli stadfästa.

Svenska fiskares tillgång till alla medlemsländernas fiskevatten var en av de fördelar vi ville nå. En annan fördel var att den 20-procentiga tullen på leveranser av förädlade fiskeprodukter till EU undanröjdes och att fiskberedningsindustrin därigenom kunde expandera i vårt land och efterfråga mer av svenska fiskares fångster.

I dessa för fisket mycket positiva perspektiv skall man se de motioner från oss moderater som rör yrkesfiskaravdraget. I jämförelse med andra fiskerikationer yrkesfiskare ser vi en betydande skillnad i möjligheterna att få göra avdrag för ökade kostnader förenade med arbete utanför ordinarie arbetstid – alltså en betydande skillnad, till nackdel för svenska fiskare.

Den ökning av konkurrensen som EU-medlemskapet innebär ställde ökade krav på fiskenäringen. Längre årsarbetstid för ett effektivare

Prot. 1995/96:19

8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

utnyttjande av båtar och utrustning blev *ett* ökat krav för att nå konkurrenskraftiga priser. Längre gångtider för att nå de fångstplatser och fångstvolymerna som krävs för lönsamhet var ett annat resultat av EU-medlemskapet. Båda dessa faktorer förlänger svenska fiskares arbetstid till sjöss, bort från hemorten, och ökar därmed betydelsen av ett realistiskt yrkesfiskaravdrag.

Fru talman! Inte enbart rättvisa i en internationell konkurrens talar för våra motioner om yrkesfiskaravdrag. Även rättvisan i jämförelse med andra svenska yrkesutövare som arbetar utanför hemorten och som har exklusiva kostnader för detta talar för en snabb handläggning av våra förslag.

Av det skälet yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

10 § Vissa avräkningsfrågor vid personskadeersättning

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1995/96:LU3
Vissa avräkningsfrågor vid personskadeersättning (prop. 1994/95:229)

Talmanen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 11 §.)

Museifrågor

11 § Museifrågor

Föredrogs
Kulturutskottets betänkande 1995/96:KrU1
Museifrågor

Anf. 122 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)

Fru talman! I detta betänkande finns det en mängd goda förslag som jag hade velat stödja. Men alla förstår vi att så länge regeringen ämnar fördela knappast mer än 1 % av statens budget till kultur måste många förslag fortsatt stå på vår önskelista.

Men det är viktigt att vi väljer att aktivt arbeta för ett mål. Alltför ofta i kulturutskottets betänkanden under det senaste året har det hänvisats till den kulturpolitiska utredningen. Nu när den har kommit hänvisar man till den kulturpolitiska propositionen i stället.

Jag förstår ärligt talat inte regeringens hänvisningar till kommande propositioner. Vi kan faktiskt handla nu. Vi behöver inte vänta till sedan. Om vi väntar för länge så fattas besluten någon annanstans, där vi inte har någon möjlighet att påverka. Vi sitter här till läns för att driva en politik som våra väljare vill ha och så väl behöver – en aktiv kulturpolitik som driver de demokratiska processerna framåt. Då går

det inte alltid att hänvisa till senare, utan vi måste skapa en vision här och nu och skapa vår verklighet.

Herr talman! Jag skall nu ta upp det som står i själva betänkandet. Det handlar om museifrågor. En viktig fråga som tas upp i betänkandet är inrättande av ett nationellt kvinnomuseum och stöd till de lokala kvinnomuseerna.

I betänkandet har hela fem riksdagspartier motionerat om kvinnomuseer. Trots denna uppslutning har utskottet inte velat föreslå riksdagen att ta något initiativ i frågan. Jag ställer mig frågande till detta. I den kulturpolitiska utredningen står det nämligen såvitt jag kan se inte ett enda ord om ett kvinnomuseum och inte ett ord om att all politik skall utgå från ett mans- och kvinnoperspektiv. Därför är det bråttom, och därför är det viktigt att dessa frågor kommer fram i dag.

Hur vi än vänder och vrider på det så är vi av manligt eller kvinnligt kön, oavsett ras, oavsett religion, oavsett om vi är unga eller gamla och oavsett om vi är fattiga eller rika. Könsperspektivet borde med kraft tas med i alla beslut. Därför är ett kvinnomuseum med nationellt ansvar, utlokaliserat i landet, en liten del i jämställdhetssträvandena.

Vi kan alla vara överens om att museerna skall spegla förändringar i naturens och människans liv och verksamhet genom årtusenden. Ett museum är en del av samhällets kollektiva minne. Museerna samlar in, dokumenterar, bevarar och levandegör föremål och andra vittnesbörd om människors kultur eller miljö. Det utvecklar och förmedlar kunskap, och bjuder på upplevelser för alla våra sinnen. Det är öppet för allmänheten och medverkar i samhällsutvecklingen. Museets syfte är bildning till medborgarna.

Jag vill med detta säga att det nu är dags att inrätta en nationell samordning när det gäller kvinnans kultur och historia. Därför måste vi besluta oss för att vi skall inrätta ett kvinnomuseum och utreda dess lokalisering och ekonomiska möjlighet att bli verklighet. Vi har inte råd att vänta på en kulturproposition som förmodligen inte kommer att ha ett enda ord med om detta. Det som vi dock vet i dag är att fem av riksdagens partier är beredda att stödja en sådan verksamhet. Vi skulle i dag kunna få en majoritet kring ett kvinnomuseum, ett museum som skulle ägnas åt kvinnans olika roller under olika epoker och belysa kvinnohistoria ur ett nutidsperspektiv, ett framtidsperspektiv och ett globalt perspektiv.

I dag inskränker sig ju regeringens kvinnoperspektiv till att inrikta sig på kvinnorepresentation i politiska organ. Av större vikt vore faktiskt att spegla den verklighet som vi lever i, där nedskärningar i offentlig sektor och förändringar i välfärdssystemet kraftigt försämrar kvinnans ställning. Att spegla denna faktiska verklighet verkar vara för tufft för regeringen. Den håller inte hela vägen fram, som Göran Persson brukar säga.

Vi har även andra delar i detta betänkande som är värda att lyfta fram. Det gäller bl.a. kulturprojektet Röda sten i Göteborg. Vi som var på Bok- och biblioteksmässan hade förmånen att få ta del av informationen kring projektet och träffa en del av eldsjälarna bakom detta projekt. Det långsiktiga målet för projektet är att man vid Göta älvs myn-

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

ning, i ett gammalt pannhus, skall skapa Göteborgs motsvarighet till Louisiana i Danmark. Jag önskar projektet lycka till, och jag hoppas att man skall få statliga medel från Boverket, Riksantikvarieämbetet, Framtidens kultur, m.m., så att projektet går i hamn.

En annan del i betänkandet är de teaterhistoriska museerna. Ett par motioner lyfts fram. Bl.a. tar man upp vikten av att samordna de teaterhistoriska museernas verksamheter och statliga medel därtill. I betänkandet framgår det att Drottningholms teatermuseum skulle ha en samordnande roll med nationell karaktär. Men av motionerna framgår en annan verklighet. Därför borde en utredning som rätar ut dessa frågetecken tillsättas. Jag hoppas att regeringen återkommer med förslag om det i den kommande kulturpolitiska propositionen.

När det gäller yrkandet om ett presshistoriskt museum vill jag särskilt lyfta fram frågan om det svenska språkets ställning som kulturbärande. Vårt språk moderniseras i en rasande fart. Litteratur som är bara några decennier gammal är för tung för dagens ungdomar att läsa. Språket har förändrats i en sådan hast att de helt enkelt inte förstår vad som står i den. Jag kan som exempel nämna att svenska studerande föredrar att läsa hundraårig engelsk facklitteratur framför betydligt yngre översatta verk på svenska på grund av att det engelska språket inte har förändrats lika dramatiskt som det svenska språket.

Jag vill därför avsluta med en fråga. Vad ämnar regeringen göra för att det svenska språket skall vara en varaktig kulturbärande?

I detta läge har jag inga yrkanden, men givetvis står jag bakom reservationerna 1 och 2. Tack för ordet.

Anf. 123 EWA LARSSON (mp)

Herr talman! Systrar och bröder i världens mest jämställda parlament! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 3.

Sverige har ett högt anseende som föregångsland i jämställdhet, men ändå är vi svenska kvinnor påfallande osynliga i all dokumentation av vår kultur. Vi framträder sparsamt i massmedierna, och vi lyser med vår frånvaro i historieböckerna och på museer. Våra kulturinsatser visas inte för samtiden och bevaras inte för framtiden. Vi är uttraderade ur vårt kollektiva minne, dömda att försvinna i historiens töcken. Är det inte dramatiskt?

Jag skall nämna något av verkligheten. 80–90 % av de statliga och kommunala kulturpengarna går fortfarande till manskultur. Redan vid FN:s kvinnokonferens i Nairobi 1985 skrevs det in i handlingsplanen att kvinnors kulturinsatser skulle lyftas fram i alla länders historieskrivningar. Kvinnor världen över börjar nu mer och mer att ifrågasätta männens ensamrätt i historien.

Jag vill påstå att en ny folkrörelse håller på att växa fram, en folkrörelse som vill dokumentera sig historiskt och i framtiden.

I Miljöpartiets partimotion om kulturen lyfter vi fram den här folkrörelsen. Vi anser att ett arbete med ett nationellt kvinnomuseum omedelbart måste inledas. Vi menar att medel bl.a. kan sökas ur europeiska och internationella fonder, förutom stöd från stat, kommuner och lands-

ting. Men för att man skall kunna få EU-medel brukar det som bekant krävas 50 % statlig medfinansiering.

Kulturutskottets avvaktande hållning gör det svårt att fullfölja planen på ett nationellt kvinnomuseum, planen att till 1998, då Stockholm är utsedd att vara kulturhuvudstad i Europa, kunna bjuda på ett museum som visar kvinnans ställning i familjen, arbetslivet och samhället samt i de sköna konsterna i dag såväl som i gången tid. Världens mest jämställda parlament kanske inte hinner få ett kvinnomuseum.

Kvinnor behöver sina förebilder för sin egen identifikation, inte minst när de nu tar sig in på männens traditionella områden och förväntas att agera enligt mansmönster. Männen behöver få tydliga idéer om hur det som kvinnor är bra på kan berika just dem.

I Kulturutredningen, som nu är ute på remiss, står att de övergripande målen bör vara att:

- Värna yttrandefriheten och ge reella yttrandemöjligheter. Detta måste väl också gälla för kvinnor.
- Verka för delaktighet och stimulera eget skapande. Eget skapande pågår nu genom att man vill ha ett nationellt kvinnomuseum och lokala kvinnomuseer.
- Främja konstnärlig och kulturell förnyelse och kvalitet. Eftersom vi inte har något nationellt kvinnomuseum i Sverige är det en förnyelse av kulturell kvalitet.
- Ta ansvar för kulturarven och främja positivt bruk av dem. Vi vill lyfta fram kvinnorna som den halva del av historien de utgör.
- Ge kulturen förutsättningar att vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft i samhället. Vi tycker att vi skall möta den här folkrörelsen.

De medel som Kulturutredningen anger för att uppnå de kulturpolitiska målen är tillgänglighet och decentralisering. Utredningen framhåller också att de statliga insatserna skall utformas så att de både tillgodoser de gemensamma intressena på nationell nivå och regionernas och kommunernas möjligheter att utveckla kulturlivet utifrån egna förutsättningar. Utredningen poängterar vikten av stark lokal förankring och eldsjälarnas betydelse för folkrörelsernas utveckling.

Det här kan väl inte vara så kontroversiella synpunkter att vi inte redan i dag kan tillsätta en arbetsgrupp som kan se över hur ett nationellt kvinnomuseum skulle kunna se ut och som redan i dag skulle kunna säga att vi stöder ett kvinnohistoriskt museum med speciell Bergslagsprofil. Den verksamhet som hittills bedrivits i bl.a. Surahammar har stor betydelse för den växande kvinnofolkrörelsen där, alltså bör regeringen ge stöd nu.

I Miljöpartiets partimotion om kultur har vi också lyft fram betydelsen av ett teatermuseum som tar ett större nationellt ansvar än i dag. I det sammanhanget vill vi att Drottningholms teatermuseums roll specificeras. Den samordning som nu planeras tillsammans med Dansmuseet är vi positiva till. Tillgängligheten för allmänheten kommer framöver att bli bättre.

Men ytterligare samverkan i hela landet behövs. Utskottet lyfter fram Göteborg och Eskilstuna. Vi tycker att initiativen bör stödjas och

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

erfarenheter utbytas i större utsträckning än tidigare, alltså mer nätverkssamarbete.

Till sist vill jag också lyfta fram satsningarna på Ekomuseum i Bergslagen. Jag anser inte att det finns några skäl att invänta att riksdagen eventuellt så småningom kommer att rösta för de förändringar i grundbidragssystemen som föreslås i Kulturutredningen. Vi anser att det är fullt möjligt att redan i dag stärka stödet och vill därför att regeringen snarast återkommer till riksdagen med ett sådant förslag. Tack.

Anf. 124 ANNIKA NILSSON (s)

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Ett museum är en del av samhällets kollektiva minne. Museet samlar in, dokumenterar, bevarar och levandegör föremål och andra vittnesbörd om människors kultur och miljö. Det utvecklar, förmedlar kunskap och bjuder upplevelser för alla sinnen. Det är öppet för allmänheten och medverkar i samhällsutvecklingen. Museets syfte är bildning för medborgarna.

Detta var Museiutredningens förslag till museidefinition. Utredningen betonar att museernas huvuduppgift är bildning. Det sägs att den som inte förstår eller känner till sin egen historia har svårare att förstå andras kultur och historia. Vi har kunnat se hur en rotlöshet spritt sig och många, framför allt unga människor, känner sig osäkra inför det mångkulturella samhälle som Sverige utvecklats till.

När människor utsätts för förföljelse, när krig bryter ut och andra oroligheter råder måste vårt land kunna vara en plats där människor kan känna sig lugna och trygga. Men för att vi skall kunna erbjuda denna fristad för dem som mest behöver det är det viktigt att människorna i vårt eget land känner sig säkra i sin egen identitet. Det är i denna utveckling som museernas roll kommer in.

Den erfarenhet som finns ute på alla landets museer kan vara en nyckel till att ge människorna den kunskap som behövs för att förstå andra människor. Det är dock viktigt att allas historia berättas.

Historien om bondesamhället – jordbruket var huvudnäring i Sverige under många sekel – har av naturliga skäl berättats många gånger. Den övre klassens historia har också väl dokumenterats och bevarats. Däremot har tyvärr dokumentationen av arbetarnas och 1900-talets historia inte fått riktigt lika mycket utrymme. Men det är viktigt att vi även lyfter fram industrialismen och det samhälle som så drastiskt har förändrats under detta sekel. När min morfar växte upp i Roslagen i början av seklet var det ett helt annorlunda samhälle än det jag växte upp i.

Vi får inte heller glömma att i Sverige lever många som har en helt annan historisk bakgrund än den svenska. Jag menar att museerna står inför en ny utmaning i det mångkulturella samhället. För att vi skall kunna diskutera framtiden måste vi få kunskap om de händelser och den utveckling som har lett till att vi står där vi står i dag. Därför måste museerna dokumentera, levandegöra och bevara alla människors historia.

Herr talman! Vi skall i dag diskutera eventuella kvinnomuseer. Kvinnors historia är en del av den svenska historien. Jag anser att det bör vara en självklarhet för dagens museer att skildra kvinnornas historia, likaväl som de skildrar männens historia.

Jag läser just nu Herman Lindqvists bok om Gustav Vasa och hans söner och döttrar. Där kan jag läsa om männen från den tiden. Det är förresten en mycket bra bok, som jag varmt rekommenderar er alla. Men kvinnorna som levde under den tiden står det faktiskt inte så mycket om.

Kvinnorna är de som alltid har skött marktjänsten. Utan dem hade samhället inte kunnat utvecklas som det har gjort. Jag vill påpeka att även om vi i dag inte tillstyrker någon motion om kvinnomuseum är det vår mycket bestämda uppfattning att kvinnornas historia också måste berättas.

Jag vet att en del museer redan i dag har ett kvinnoperspektiv på sina utställningar. Ett exempel besökte jag i somras, Arbetets museum i Norrköping. Där fick jag lära känna Alva Karlsson, som jobbade på Holmens väveri, en typisk kvinnoarbetsplats. Där fanns också en utställning om världens kvinnor. Det har tagits initiativ runt om i vårt land, exempelvis i Surahammar, där man tittar på förutsättningarna för att starta ett kvinnomuseum.

Herr talman! Museistrukturen har utretts två gånger – av Museiutredningen och av Kulturutredningen – under de senaste åren. Den senare är just nu ute på remiss, och utskottet är inte berett att ta något initiativ som syftar till inrättandet av ett kvinnomuseum.

När Kulturutredningen lade fram sitt betänkande föreslogs ett nytt bidragssystem till de regionala institutionerna. I stället för att ha olika schabloner för olika områden föreslog utredningen att det skulle finnas en schablon. Vidare skulle grundbeloppen utgå från verksamhet i stället för från personalkostnader, vilket förhoppningsvis kan leda till en förnyelse av verksamheten samtidigt som det naturligtvis skall finnas en kontinuitet för institutionerna.

Utredningen föreslog även ett ökat antal rörliga grundbelopp. Ett sådant system skulle medföra en större flexibilitet i bidragstilldelningen. Utskottet menar att det föreslagna systemet skulle kunna innebära att ekonomiska resurser frigörs för museer utanför det regionala systemet. Men jag vill påpeka att utredningen just nu är ute på remiss och att utskottet inte har tagit ställning till Kulturutredningens förslag utan inväntar en eventuell proposition.

Herr talman! Några motioner som vi i dag skall behandla gäller lokala eller regionala initiativ till nya museer. Det kan handla om något som har varit av betydelse för regionen men även om att man har känt att de traditionella museerna inte fyllt de behov man har haft. Det är viktigt att vi i fortsättningen har en levande museistruktur. Det är viktigt att nya idéer och infallsvinklar kommer fram även inom de i dag befintliga museerna. Jag ser fram emot ett förslag till bidragssystem som jag hoppas skall vara den vitaliserande kraft som jag anser behövs, där museer utanför den regionala museiorganisationen under en begränsad tid kan erhålla grundbelopp för att komma i gång med sin

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

verksamhet. Vi väntar med spänning på eventuella förslag som kommer till våren. Till dess vill utskottet inte ta något initiativ till att ge ytterligare statligt stöd till de museer som motionärerna har lyft fram.

Anf. 125 EWA LARSSON (mp) replik

Herr talman! Jag delar Annika Nilssons uppfattning att också de befintliga museerna – oavsett om de är nationella museer, läns museer eller kommunala museer – skall lyfta fram den halva av mänskligheten som kvinnorna utgör. Det är så självklart att vi i dag får stå här med skammens rodnad på våra kinder för att det inte är på det sättet. Att verkligheten ser ut som den gör skäms vi kanske alla för – det hoppas jag åtminstone.

För att vi skall nå det som vi i dag tycker är självklart behöver vi ett speciellt nationellt museum för kvinnor – precis som vi behöver kvinnoförbund, kvinnorörelser eller kvinnliga nätverk. Vi behöver sluta oss samman för att nå dit vi vill nå; det verkar som om Annika Nilsson och jag vill nå samma mål.

Eftersom det är så självklart tycker vi att man redan i dag kunde tillsätta en arbetsgrupp för att se närmare på hur ett sådant nationellt museum skulle kunna se ut. Det skall inte behöva vara så besvärligt, menar jag. Vid kulturutskottets sammanträde fattade vi faktiskt vid sittande möte beslut om ökat ekonomiskt stöd till Arbetets museum. Jag var med och fattade det beslutet, och jag är stolt över det. Jag tycker att det är ett bra och viktigt museum.

Jag tycker inte att det skall behöva vara så komplicerat när det gäller ett kvinnomuseum att vi skall behöva vänta på utredningar. Då är det andra strukturer som arbetar emot oss.

Anf. 126 ANNIKA NILSSON (s) replik

Herr talman! Den kulturutredning som presenterades i början av september är nu ute på remiss. Vi tycker faktiskt att man bör ha respekt för de remissinstanser som i dag håller på och arbetar fram sina yttranden över utredningen.

När remissyttrandena har kommit in kommer det att utarbetas en proposition. Den kommer förhoppningsvis till våren. Jag tycker att det är viktigt att man avvaktar propositionen i vår såväl när det gäller ett kvinnomuseum som när det gäller andra, regionala museer och alla de andra idéer som finns ute i det svenska kulturlivet. Då kan man ta ställning till helheten och behandla alla frågorna i ett sammanhang i stället för att plocka ut en del bitar i förväg.

Anf. 127 EWA LARSSON (mp) replik

Herr talman! Jag förstår inställningen, men jag delar inte uppfattningen. Jag tycker inte att världens mest jämställda parlament behöver vänta på några utredningar för att möta den folkrörelse som nu sprids världen över, även i Sverige – jag tänker på den kraft och den vilja som finns hos kvinnor i dag att dokumentera sin egen historia för att bättre kunna ta klivet in i framtiden. Jag vill att vi skall kunna möta den folkrörelsen redan i dag och inte behöva vänta på en utredning.

Anf. 128 ANNIKA NILSSON (s) replik

Herr talman! Jag är naturligtvis glad att Ewa Larsson förstår mina synpunkter. Men jag har respekt för att vi inte alltid sitter inne med alla svaren på frågorna. Jag tycker att vi skall vänta tills kulturlivet ute i Sverige har haft chansen att lägga fram sina synpunkter på Kulturutredningen. Som politiker tycker jag att det är viktigt att lyssna på andra människor och få in deras synpunkter innan man fattar beslut, och det är det vi gör i den här frågan.

Anf. 129 JAN BACKMAN (m)

Herr talman! Årets betänkande om museifrågor har tidsmässigt hamnat i ett politiskt vakuum. Kulturutredningen har avgivit sitt slutbetänkande och där ägnat stort utrymme åt de förslag som Museiutredningen på sin tid presenterade. Remissarbetet pågår, och regeringens stora kulturproposition är förvarnad till mars 1996. I avvaktan på det nya bränsle som den kommer att tillföra den museipolitiska debatten har många kulturdebattörer tagit time-out. När det gäller kulturutskottets arbete innebär det att samtliga motionsyrkanden som innehåller förslag om statliga insatser till olika museiprojekt avstyrks med stor majoritet.

Helt stilla har det ändå inte varit på museiområdet. Regeringen tog för någon vecka sedan ett beslut att fördela 169 miljoner kronor till ett stort antal museer och arkiv för att ta igen något av den eftersläpning som finns när det gäller att registrera och vårda eller konservera några av de viktigaste föremålen på våra svenska museer. Beslutet innehåller en viktig signal; genom att både statliga och regionala museer och museer med annan huvudman har fått del av bidraget har Kulturdepartementet markerat att begreppet "nationellt ansvar" kan gälla oberoende av huvudman. Det kan kanske nyansera diskussionen om Stockholmsfixering och leda tankarna i en något annan inriktning än begreppen nollåttor och bondläppar. T.ex. har man i Eskilstuna, Gränna, Helsingborg, Olofsfors och Skellefteå fått del av Sesampengarna.

I det remissarbete som nu pågår kommer man säkert att tangera liknande frågor som de som aktualiseras i de olika motioner som utskottet avstyrker i detta betänkande. Av entusiastiska människor – enskilt eller i olika organisationer och föreningar – initierade museisatsningar på olika håll i landet har bromsats upp av de ekonomiska realiteterna. Pengarna har inte räckt för att förverkliga alla idéer. Eventuella kommunala eller landstingskommunala anslag har förbrukats i uppbyggnadsskedet. Då återstår möjligheten att se sig om efter pengar från andra kassor. I det sammanhanget blir staten en möjlig räddare och välgörare. Men den ekonomiska situationen är ju inte fundamentalt annorlunda i staten än i kommuner och landsting. Därför är det realistiskt att avvakta den möjlighet till ett samlat grepp och en samlad bedömning som kulturpropositionen kommer att ge. Då kan man kanske bättre bedöma om det är ett kvinnomuseum i Surahammar, Stockholm, Växjö, Skellefteå, Skara, Norrköping eller Göteborg – det är de orter där det enligt vad som sägs i betänkandet just nu finns satsningar på

Prot. 1995/96:19

8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

kvinnomuseiområdet – som skall få bli bärare av det övergripande, nationella uppdraget på det genusmuseala området.

I det sammanhanget kommer en moderat idé som lanserats i flera av de kulturpolitiska utredningarna att få förnyad aktualitet. Jag tänker på möjligheten att genom avtal mellan den berörda statliga myndigheten och kulturinstitutionens huvudman reglera det uppdrag staten är beredd att inom ramen för en samlad nationell bedömning ge institutionen – det kan vara ett museum, en symfoniorkester eller teater – och det ekonomiska bidrag som kan utfalla som en följd av uppdraget. Med en avtalslösning kan man vinna ökad tydlighet i uppdraget, få en bättre uppföljning av om pengarna används på avsett sätt och säkra en långsiktig planering av verksamheten. Skulle förhållandena ha ändrats när avtalet skall omförhandlas kan man i ett nytt avtal ta hänsyn till detta. Staten kan teckna nya avtal på områden som fått ny aktualitet eller som tidigare ansetts vara en regional eller lokal angelägenhet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga hemställanspunkter i betänkandet och avslag på alla reservationerna.

Anf. 130 MARIE WILÉN (c)

Herr talman! Kvinnor och deras roll och betydelse saknas ofta när olika företeelser beskrivs ur ett historiskt perspektiv. Kvinnorna är osynliga i skolans historieböcker, och de är osynliga på museerna. Flickor får redan i tidiga år klart för sig att det nästan inte har funnits några kvinnor som har varit så betydelsefulla att de själva eller det de har gjort är värt att avbilda eller beskriva. Det är givetvis djupt otillfredsställande.

En tvärpolitisk grupp framsynta kvinnor i Surahammar har konstaterat att kvinnornas insatser för att Bergslagen skulle bli Sveriges industriella vagga inte finns dokumenterade eller presenterade på ett överskådligt sätt någonstans. De bedömer att en av de större utmaningarna inom historie- och museisfären torde vara att synliggöra kvinnors historia.

Herr talman! Jag delar deras bedömning, och det är av det skälet som jag och andra ledamöter av riksdagen har motionerat om kvinnomuseum.

Kvinnogruppen i Surahammar har påbörjat ett mycket ambitiöst arbete för att etablera ett kvinnohistoriskt museum med Bergslagsprofil. De har gått i studiecirklar och tagit hjälp av forskare. I somras mynnade det arbetet ut i en utställning: "Hundratrettio meter under jord" – "Död och överlevnad i ett gruvfält 1836". Man får bl.a. reda på att kvinnorna i gruvarbete tjänade lika mycket pengar som männen, något som jag och många andra besökare blev mycket förvånade över.

Utställningen har uppmärksammats lokalt men också på kultursidorna i de större tidningarna. Man har också arrangerat något som man kallar Bergslagens kvinnodagar.

Kvinnorna i Surahammar och på andra orter som det skrivs om i kulturutskottets betänkande gör ett mycket viktigt pionjärbete.

Jag är också mycket glad över kulturutskottets noggranna genomgång av frågan om inrättande av kvinnomuseer. Enligt uppgift från utskottskansliet är detta en ”ny” fråga.

Jag anser att det är mycket värdefullt att utskottet har slagit fast följande:

”Enligt utskottets uppfattning är det av stor betydelse att även ett kvinnoperspektiv anläggs i museernas utställningsverksamhet och att kvinnornas i lika hög grad som männens historia speglas av våra museer. Ett sådant synsätt bör enligt utskottets mening prägla museernas verksamhet.”

Detta uttalande vill jag uppmana politiker och kulturtjänstemän som arbetar på olika nivåer i samhället att verkligen ta fasta på. Det är en mycket tydlig signal.

Avslutningsvis anser jag dock att riksdagen redan nu, inför regeringens arbete med den kulturpolitiska propositionen, borde uttala sig principiellt positivt till att det skall utgå statligt stöd till kvinnomuseer.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

KU2 Kyrkotillhörighet i Svenska kyrkan

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU3 Förmåner för statssekreterare vid regeringsskiftet

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU4 Datalagsfrågor

Mom. 1 och 2

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. 3 (användningen av personnummer)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

KU5 Statlig förvaltning

Mom. 1–3

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. 4 (alkoholfri representation)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

SkU2 Skatteavdrag för yrkesfiskare

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, kds)

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

3. res. 2 (v)
Förberedande votering:
Kammaren biträdde res. 1 med acklamation.
Huvudvotering:
169 för utskottet
95 för res. 1
14 avstod
71 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 134 s, 20 c, 4 v, 11 mp
För res. 1: 64 m, 1 c, 18 fp, 3 mp, 9 kds
Avstod: 2 s, 12 v
Frånvarande: 25 s, 16 m, 6 c, 8 fp, 6 v, 4 mp, 6 kds
Peter Eriksson, Annika Nordgren och Roy Ottosson (samtliga mp)
anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

LU3 Vissa avräkningsfrågor vid personskadeersättning

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU1 Museifrågor

Mom. 1 (inrättande av kvinnomuseer)

1. utskottet
2. res. 1 (v, mp)
Votering:
253 för utskottet
34 för res. 1
2 avstod
60 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 140 s, 66 m, 21 c, 17 fp, 9 kds
För res. 1: 2 c, 17 v, 15 mp
Avstod: 1 c, 1 fp
Frånvarande: 21 s, 14 m, 3 c, 8 fp, 5 v, 3 mp, 6 kds

Mom. 2 (frågor rörande stöd till teaterhistoriska museer)

1. utskottet
2. res. 2 (v, mp)
Votering:
257 för utskottet
32 för res. 2
60 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 140 s, 66 m, 24 c, 18 fp, 9 kds
För res. 2: 17 v, 15 mp
Frånvarande: 21 s, 14 m, 3 c, 8 fp, 5 v, 3 mp, 6 kds

Mom. 6 (en ökad satsning på Ekomuseum Bergslagen)

1. utskottet

2. res. 3 (mp)

Votering:

272 för utskottet

15 för res. 3

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 66 m, 23 c, 18 fp, 17 v, 9 kds

För res. 3: 15 mp

Frånvarande: 22 s, 14 m, 4 c, 8 fp, 5 v, 3 mp, 6 kds

Prot. 1995/96:19

8 november

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att kulturutskottets betänkande KrU2 och trafikutskottets betänkande TU1 fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

12 § Bibelfråga

Bibelfråga

Föredrogs

Kulturutskottets betänkande 1995/96:KrU2

Bibelfråga

Anf. 131 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)

Herr talman! Kammarens ledamöter är givetvis välkomna att stanna kvar och lyssna på denna kulturpolitiska debatt om en bibelfråga, som gäller ett förord till Bibeln.

Herr talman! I detta betänkande behandlas en flerpartimotion där det föreslås att den kommande, samlade utgåvan av Bibeln i ny översättning också skall förse med ett förord som klargör kvinno- synen i Bibeln.

Jag måste börja med att beklaga utskottets ovilja att göra den heliga skrift tillgänglig för alla. Utskottet säger att om den förändrade kvinno- synen måste tas med i utgåvan innebär det en förändring i översättning- en och att Gamla testamentet därmed helt ändrar karaktär.

Nu är det inte på det viset. Det motionärerna hemställer om är ett förord för att förklara kvinno- synen i ett dokument som innefattar en tidsrymd om mer än 2 000 år, nämligen Bibeln. Det är ett förord som väsentligt skulle underlätta för många kvinnor och män att övervinna de motstånd de känner, exempelvis inför det följande som står i Bibeln: Det är bättre att spilla sin säd i horans buk än på marken. De funde-

Prot. 1995/96:19
8 november

Bibelfråga

ringar vi får när vi läser detta ger för många ett stort motstånd att läsa Bibeln.

Vi får också funderingar som: Vad har detta fört med sig för kvinnosynen i dagens samhälle? Denna förnedrande kvinnosyn fortsätter att fortplanta sig generation efter generation utan att vi riktigt förstår varför. Ett förord kan bidra till att förändra detta mönster och dagens kvinnosyn.

Vidare skriver utskottet i betänkandet att det inte kan gå med på att en viss historisk aspekt tillmäts en viss vikt. Denna speciella aspekt skulle då gälla kvinnosynen och kvinnan. I detta hänseende pekar utskottet på Gamla testamentet. Om man tillmäter en speciell vikt beträffande kvinnan borde man också göra det när det gäller straffrätten, civilrätten, djurskyddet, förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstare, förhållandet mellan föräldrar och barn, osv.

Vi är alla medlemmar av världens mest jämställda parlament. Ändå har vi inte alla förstått att kön är en politisk dimension. Verkligheten kan delas in i två kön: kvinna och man. Det finns kvinnliga och manliga barn. Det finns ett könsperspektiv på djurskydd, straffrätt, osv.

Herr talman! I betänkandet står att det hela nog löser sig ändå. Vissa medel kommer att avsättas i fonder och dylikt, och varje förläggare skall själv kunna fatta beslut om den vill ha ett förord till Bibeln eller inte. Det är väl riktigt. Men borde inte vi ställa krav på Bibelns tillgänglighet för alla genom att bifalla yrkandet om ett förord, i stället för att lita till välviljan hos enskilda förlag?

Staten har beviljat en hel del pengar för bibelöversättningen, som man har arbetat med sedan år 1972. Det är mycket pengar, och jag anser att vi bör ställa krav på ett jämställdhetsperspektiv.

Vi bör alla ställa oss följande frågor. Anser riksdagens ledamöter att Bibeln är en viktig skrift som hos många skänker tröst, glädje, hjälp och frälsning? Anser riksdagens ledamöter att Bibeln är av allmänintresse? Anser riksdagens ledamöter att det blir ett särintresse när kvinnosynen tas upp? Jag anser inte det.

Anser riksdagens ledamöter inte att män och kvinnor har lika rätt till Bibeln? Anser riksdagens ledamöter att Bibeln har en vägledande funktion både för män och kvinnor? För mig är det solklart. Utan förord blir den nya översättningen inte användbar för kvinnor - vare sig för unga eller gamla kvinnor, och heller inte för alla män. Jämställdheten har ändå nått en bra bit på vägen.

Jag står därför bakom reservationen till betänkandet. Om någon kommer att yrka bifall till den kommer jag också att stödja den. Samtidigt känns det mycket beklämmande att en så självklar sak som ett förord i Bibeln förmodligen kommer att röstas ner av världens mest jämställda parlament.

Anf. 132 EWA LARSSON (mp)

Herr talman! Så länge det finns liv finns det dock hopp. Jag vill börja med att yrka bifall till reservationen. I Ordspråksboken 7:4 står: Säg till visheten: Du är min syster. Jag hoppas att vi kan låta visheten komma fram här i riksdagen.

I kristen tradition har Gud oftast, men inte alltid, benämnts med manliga termer. Gud är fader, son och ande, men Gud är också Vishet, eller Sofia, som vishet heter på grekiska. I Bibeln möter vi henne redan i Ordspråksboken, där visheten i kvinnlig gestalt framstår som närvarande och aktiv redan vid världens skapelse.

På flera ställen i Gamla testamentet framstår visheten som själva skapelsens princip, på ett hemlighetsfullt sätt gömd i allt skapat. Hon är Guds tilltal till oss människor i och genom själva skapelsen. Som en gudomlig vägviserska manar hon oss att vända om när vi råkat på avvägar, för Visheten känner vägen till livet.

Jesus kom tidigt att identifieras med Visheten. För de första kristna framstod han som den främste av Vishetens profeter eller rentav som Sofia själv i jordisk gestalt. Också anden har i kristen tradition fått bära Vishetens namn. Likaså har Maria, Jesu moder, förknippats med vishetens namn. Kyrkan har betraktats som Sofias hemvist på jorden.

Sofia har alltså funnits i den kristna traditionen sedan dess början. Men hennes namn har länge skymts av andra. Något entydigt svar på vem hon är kan ingen ge. Den kristna traditionen kring Sofia har utvecklats på olika sätt och rymmer naturligtvis olika tolkningar. Men så mycket vet vi att Sofia är ett kvinnligt namn för Gud och att hon med många kvinnor världen över delar erfarenheten av ett liv i det fördolda.

Det säger sig självt att vi behöver ett förord som klargör synen på kvinnan i Bibeln och lyfter fram visheten. Ni som vill lära er mer om Sofia, Visheten, kan komma till Sofiakyrkans mässor.

Anf. 133 ANNIKA NILSSON (s)

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan. Detta betänkande handlar om den kvinnosyn som finns i Bibeln. En motion har väckts där man vill att riksdagen ger regeringen till känna att det skall finnas ett förord till Bibeln angående kvinnosynen i den.

År 1972 tillsattes en kommitté vars uppgift var att översätta Nya testamentet. Under åren som gått har den fått ytterligare arbetsuppgifter och skall till den första advent år 1999 har färdigt en bibel med Nya testamentet och Gamla testamentet samt tillägget till Gamla testamentet, de s.k. Apokryfta skrifterna.

Motionen handlar om att i Bibeln införa ett förord som tar upp och kommenterar den kvinnosyn som finns i Bibeln.

Motionärerna tar även upp problemet med att förstå de texter som finns i Bibeln. Många texter kan uppfattas som kvinnofientliga, och detta vill motionärerna komma ifrån genom att i ett förord förklara texterna.

Som motionärerna så riktigt påpekar är Bibeln en skrift skriven av män. Men den är också skriven utifrån den tidens mänskliga och kulturella värderingar. Utskottet menar att den har tillkommit under en tidsrymd av flera hundra år, och innehållsmässigt hänför den sig till en avsevärt längre tidsrymd. Det finns i Gamla testamentet även en helt annan syn än den vi har i dag på t.ex. statsrättsliga och civilrättsliga frågor, på förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare och även angående förhållandet mellan föräldrar och barn.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Herr talman! Samhället förändras hela tiden. Det gör också att värderingar ändras. De skrifter som vi har i dag speglar dagens värderingar. Det är naturligt att de inte kommer att bestå i framtiden. Likaväl som vi inte känner igen oss i de skrifter som härstammar från tidigare sekel kommer inte heller framtidens generationer att känna igen sig i dagens skrifter.

Jag har tagit del av ett förslag till förord som är skrivet av Birgitta Onsell. Birgitta Onsell frågar sig bl.a. av vilken anledning som kvinnor behandlas som andra rangens människor i denna världens mest lästa bok. Jag känner inte heller igen mig i de texter från Bibeln som Birgitta Onsell har tagit fram. Jag förstår också att man reagerar när man läser dem. Bibeln är för många en skrift att söka glädje och tröst i.

Men likaväl som jag reagerar över kvinnosynen i andra skrifter måste man vara medveten om att det var ett helt annat samhälle som fanns vid tiden då denna skrift skrevs. Jag hoppas att samhället hela tiden förändras. Jag hoppas att även synen på kvinnorna förändras.

Vi kommer i dag att få en debatt om ett förord, och vi kommer också att se att vi har olika utgångspunkter och därför gör olika bedömningar. Genom att värderingar förändras tror jag att kvinno- och mansrollen och synen på dessa t.o.m. skiljer sig från generation till generation. Därför tror jag att det kan bli mycket svårt att skriva ett förord som vi alla kan ställa oss bakom.

Utskottet har av Bibelkommissionen fått veta att man tänker tillfoga en uppslagsdel liknande den uppslagsdel som redan har fogats till de avslutade översättningarna. I den uppslagsdelen är det meningen att man skall förklara ord och olika företeelser. Bibelkommissionen tänker också belysa generella problem i denna uppslagsdel. Det kan t.ex. finnas problem med textförståelsen som bl.a. har sin grund i en annan kulturs människosyn.

Herr talman! Översättningen av Gamla testamentet med eller utan de tidigare översättningar kan användas av bl.a. Svenska kyrkan och de andra trossamfunden. Men det står trossamfunden och andra utgivare fritt att i översättningarna tillföra vilka kommentarer eller tillägg som de önskar. Med detta anser utskottet att motionen inte bör föranleda någon riksdagsåtgärd.

Anf. 134 ELISABETH FLEETWOOD (m)

Herr talman! Som Annika Nilsson sade kommer den här bibelupplagan att finnas tillgänglig för allmänt bruk den första söndagen i advent 1999 enligt den planering som gäller i dag. Vi hoppas att den skall hålla.

I det här betänkandet – och jag vill yrka bifall till hemställan i betänkandet, herr talman – har vi behandlat en motion från fem partier, Socialdemokraterna, Centern, Folkpartiet, Vänstern och Miljöpartiet har representanter här, som hävdar att särskilt vissa äldre delar av Bibeln genomsyras av en obegriplig hatisk kvinnosyn och att detta gör det nödvändigt att förse Bibeln med ett historiskt objektivet överblickande förord som klargör bakgrunden därtill.

Från vår synpunkt och med vår utgångspunkt kan den synas obegriplig och hatisk ibland. Men det är oerhört väsentligt att vi bedömer kulturen från dess egen utgångspunkt - och det har Annika Nilsson här på ett förtjänstfullt sätt också framhållit.

Nu är det inte så att dessa "sanningar" får stå oemotsagda. Det skall ju faktiskt komma en uppslagsdel som skall förklara hur man såg på kvinnans ställning på den tiden och hur vi ser på kvinnan i dag.

Låt mig också säga att skulle man här ta in ett förord just beträffande kvinnor har jag svårt att se hur man skulle kunna undvika att ta in många andra företeelser i det förordet. Det gäller t.ex. den tidens syn på medicinska företeelser och vården av djuren. Vi vet allihop hur den kan se ut. Det gäller även synen på den typ av strafflag som man hade. Den typen av strafflag gäller fortfarande i dag i religioner som inte ligger så långt ifrån oss.

Vi tror därför att ett förord inte skulle premiera kvinnornas sak i bibelsammanhang. Den uppslagsdel som kommer att publiceras kommer att fylla den funktionen. Därför, herr talman, anser jag att det ställningstagande som majoriteten i utskottet har tagit är helt riktigt.

Jag yrkar avslag på reservationen.

Anf. 135 CARL-JOHAN WILSON (fp)

Värderade talman! Det här ärendet är ett exempel på hur det kan bli i Sveriges riksdag som en följd av statskyrkosystemet. Till dess att Svenska kyrkan befrias från staten kommer vi att diskutera och fatta beslut i ärenden som inte skulle bli aktuella här för andra kyrkosamfund än Svenska kyrkan.

För den som i hela sitt liv har levt i hägnet av Svenska kyrkan och med dess tusenåriga förkunnelseskrifter känns det litet främmande att läsa hur Bibelkommissionens översättning av Nya testamentet betecknas SOU 1981:56 – Statens offentliga utredningar 1981:56. Med samma nomenklatur betecknas fortsatta utgåvor av bibeldelar.

Jag anser att de som i Sveriges riksdag försöker få beslut om ett särskilt förord till Bibeln angående Bibelns kvinnoyn har fastnat i en sorts SOU-syn på den boken.

Värderade talman! Bibeln skall inte behandlas som en publikation i serien statens offentliga utredningar. Svenska staten har genom Bibelkommissionen tagit på sig ansvaret att ge Bibeln en språkdräkt som med så stor trohet som möjligt mot grundtexterna gör Bibelns språk förståeligt för nutidens läsare. Därutöver är det upp till varje utgivare av Bibeln att formge den.

Några bokförlag publicerar bilder som illustration till bibelavsnitten. Andra förlag trycker förklarande noter på varenda sida. Vi kan hitta olika sorters ordförklaringar och kartor beroende på vem som ger ut Bibeln. Det förlag som önskar ge Bibeln ett förord med förklaring till det som kallas Bibelns kvinnoyn kan göra det.

Problemet för ett förlag som i ett förord vill förklara vissa av de i Bibeln redovisade synsätten är att det behövs förklaringar och förtydliganden till mängder av det som står i Bibeln. Därför är undervisning

Prot. 1995/96:19
8 november

Bibelfråga

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

och predikan en så viktig del i en aktiv kristens liv. För att förstå vissa symboliska händelser som beskrivs i Bibeln behövs vägledning.

När det t.ex. står att Jesus red in i Jerusalem på en åsna tycker vi att det verkar vackert och högtidligt. För att förstå hur torftigt det intåget egentligen var för den tidens människor borde vi påpeka att en åsna bör jämföras med vår tids moped.

När vi läser om att Gud skapade jorden och allt vad därpå är på en vecka bör vi tänka på att Bibeln inte är en lärobok i naturkunskap. Bibeln lär att Gud skapade. Tidsbegreppet en dag eller en vecka är ointressant. På annan plats i Bibeln kan man läsa: För dig, o Gud är en dag såsom tusen år.

Man kunde lika gärna säga miljoner år.

Värderade talman! Vi klarar inte att i ett förord till Bibeln gardera oss för de missuppfattningar som läsning av boken kan innebära. Visst behövs det förklaringar till Bibeln. Det är dock inte Sveriges riksdags sak att fatta beslut om hur Bibeln skall presenteras. Det är ett ansvar för dem som utbildar präster, pastorer och lärare i religionskunskap.

Hur vi än gör kan vi aldrig förhindra att fundamentalistiskt sinnade personer tolkar eller misstolkar Bibeln för sitt eget syfte.

Jag yrkar bifall till hemställan i kulturutskottets betänkande 1995/96:2.

Anf. 136 KIA ANDREASSON (mp)

Herr talman! Ni på läktarna och alla ni som deltar i detta plenum! För tre år sedan hölls på Medborgarhuset på Söder en paneldebatt med rubriken "Förord till Gamla testamentet som förklaring till en eljest obegriplig kvinnoosyn" och med underrubriken "Är detta en mänsklig rättighet eller en fundamental försyndelse?"

I panelen satt bl.a. Bibelkommissionens ordförande Bertil Hansson, teol.dr Göran Agrell och Olof Buckard. De blev tillfrågade hur de skulle ha reagerat, om de hade varit i kvinnokläder och under århundraden hade suttit på vänsterbänkarna i kyrkorna och lyssnat till texter som förringade deras människovärde. Hur skulle de ha reagerat om de hade blivit stämplade som orena varelser av en sort som knappast räknades och om de hade blivit beskyllda för att ha fört synden och döden till världen och därför måste straffas?

Hur skulle de ha känt sig om det i deras tros heligaste bok hade tvingats läsa: Från en man leder synden sitt ursprung, och för hans skull måste vi alla dö? Eller om de hade måst läsa: Ty från kläder kryper det ut mal, och från en man manlig ondska. Hellre en kvinnas ondska än en god mans. Hur skulle de ha reagerat om deras kroppar användes som symboler för världens ondska och vidrighet?

Vad svarade då herrarna? Jo, Göran Agrell utbrast förtörnad: Om detta drabbat mig, skulle jag naturligtvis blivit förbannad, börjat att kämpa emot. Antagligen skulle jag ha blivit en ny Job. Olof Buckard instämde indignerat och med eftertryck att han verkligen skulle ha reagerat våldsamt.

Då kommer frågan: Varför reagerar för det första inte vi kvinnor själva på förnedringen i större utsträckning? Är vi så indoktrinerade i

vårt lågvärde att vi är blinda för förtrycket? Eller är vi rädda för någon himmelsk hämnd? Eller är det för att vi inte får eller skall lägga oss i något som av män förklarats heligt?

Varför har vi inte så mycket stolthet i kroppen att vi åtminstone pekar på den första artikeln i FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna: "Alla människor äro födda fria och lika i värde och rättigheter"? – Vi har rättighet till vår historia, som fanns innan de manliga gudarna tog vid.

Och varför reagerar för det andra inte kyrkans män själva, riksdagens män och män över huvud taget och tänker: Det är ju barockt att jag skulle ha någon gudomlig rätt att vara mer värd än min mor eller min fru, mina döttrar, mina kvinnliga arbetskamrater. Det är väl ändå kärlek som skall stå i centrum, kärlek och solidaritet till mina medmänniskor som skall gälla. Och särskilt måste detta väl gälla i vår religions heliga skrift. Gud skall ju vara kärleken.

Vad svarade då Bertil Hansson, Bibelkommissionens ordförande, på frågorna? Jo, han förklarade att han fann beställningen angelägen – märk väl – och uppfattade det som "en mycket kraftig utmaning till kyrkorna och samfunden att bearbeta frågan om bibelsynen i sin helhet".

Det är bara det att vi inte kan vänta på att kyrkorna själva skall ta hand om detta, för det tror vi inte sker.

Även de båda andra herrarna på det möte som jag har refererat var anhängare av ett förord. Luther själv skrev ju ett förord för mer än 400 år sedan, och jag tror minsann inte att han bad om något tillstånd för att göra det. Så detta är inte något nytt.

Det finns ljusa krafter inom kyrkan som ställer sig positiva till ett förord, och säkert finns det också här i riksdagen sådana. Det är inga märkvärdigheter. Ingenting i bibeltexterna skall ju ändras eller uteslutas. Det är bara fråga om ett förklarande förord.

Med löje har det talats om galna kvinnor som vill föra in varningstexter i Bibeln. Skulle inte de behövas?

Såväl Göran Agrell som förre ärkebiskopen Werkström har ansett att man inte skall läsa Gamla testamentet ensam i sin kammare utan tillsammans i grupp, med någon som kan förklara. Vad skall vi då göra? Skall vi rusa in till någon granne, samla ihop ett gäng och sedan kalla på en präst för att vi skall kunna läsa texterna? Det är ju orimligt. Ett förord vore väl så mycket enklare.

Birgitta Onsells förord är ju endast ett förslag. Märk väl än en gång: ett förslag, någonting att utgå ifrån. Inte minst var hennes avsikt med förslaget att ge oss kunskap om gudsbildernas historia. Det är något som vi aldrig har fått lära oss, speciellt inte de kvinnliga gudarnas betydelse i historien innan de manliga kom in. Det gäller också att ifrågasätta. Till dem som inte redan har fått förslaget vill jag säga att jag har exemplar av det att titta på. Men det gäller, som sagt, ett förslag.

Är det så ödesdigert att hela kyrkan skulle bryta samman, om det här fanns en förklaring till att vi kvinnor blivit så illa behandlade i Den heliga skrift, Böckernas bok? Uppdraget till Bibelkommissionen inne-

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

fattade inte att den ensam skulle skriva förordet, utan det skulle utföras gemensamt med religionshistoriker och kunniga kvinnor.

Så till det egendomliga: Regeringen kan inte ta något ansvar för att kvinnor blir förnedrade i vår kulturs heliga skrift. Inte heller biskopsmötet kan ta något ansvar, och kyrkan själv tvär sina händer. Då måste vi ju gripa in. Vi skulle kunna börja med att ta ett litet steg framåt.

Jag frågar: Kan vi som kvinnor och män i Sveriges riksdag med gott samvete överlämna till kommande generationer en mångtusenårig förlegad och passerad människosyn, som bygger på skilda världar för kvinnor och män? Är det inte vår skyldighet att lägga oss i och förklara? Vi har här världens mest jämställda parlament – som vi har hört flera gånger – och detta borde sätta sina spår. Världens kvinnor och män behöver oss som föregångare.

I direktiven står det också att staten skall ta ansvar för att vi på svenska äger en tillförlitlig och tidsenlig version av Bibeln. Det kan inte enbart ses som en inomkyrklig angelägenhet, utan staten har intresse av att tillse att en användbar bibelöversättning finns tillgänglig. Detta säger direktiven.

Till Annika Nilsson skulle jag vilja säga att det är klart att det finns andra betraktelsesätt men att det alltid varit så när man har tagit upp en fråga som behövt åtgärdas. Det finns alltid också någonting annat, men vi måste ta upp en sak i taget, och detta är så viktigt för oss kvinnor.

Det är också alltid svårt när man inte vill förändra någonting. Då ser man alltid svårigheterna. Men kammarens ledamöter har nu möjligheten att rösta om ett förord till Bibeln, eftersom vi har yrkat bifall till reservationen.

Anf. 137 CARL-JOHAN WILSON (fp) replik

Värderade talman! Jag tycker att det är viktigt att påpeka att man kan hålla med om allting som Kia Andreasson och andra som talar för reservationen säger. Det är oerhört viktigt att vi arbetar så att den kvinnosyn som redovisas i Bibeln blir förklarad, så att man begriper att den inte hör hemma i vår tid. Men det vi har att ta ställning till i dag är om man kan lösa problemet med ett förord till Bibeln. Jag hävdar fortfarande att det inte finns några möjligheter att lösa det så.

För 10–15 år sedan kom det ut en bok med en underbar titel. Det var ett antal kvinnliga teologer som hade skrivit den, och den hette Halva himlen är vår. Jag minns att jag, när jag köpte boken, tyckte att det var fantastiskt att få sprida den inställning som fanns i boken ute i landet. De flesta människor hade inte tänkt på saken i de termerna förut, dvs. att åtminstone halva himlen är kvinnornas.

Vi hörde en del exempel på tveksamma formuleringar om kvinnan och synden av Kia Andreasson. Jag har under många år varit kyrkomusiker i Svenska kyrkan och spelat och sjungit de flesta psalmerna. Men en psalm i förra psalmboken, jag tror att det var nummer 284, har jag aldrig spelat. Den hade en formulering som gjorde att man nästan skämdes över att den fanns med. Det handlade om synden. I andra versen heter det så här: ”Hon trycker mig till jorden ned Som en odrägg-

lig börda. Hon synes mig så stygg och led Som den där mig vill mörda: Hon ger mitt samvet djupa sår Och såsom tusen pilar står I mitt beklämda hjärta.”

Man har skämtat och berättat historier om denna psalm. Man tolkade psalmen så, att det var kvinnan som avsågs, men det är alltså synden det handlar om.

Därför förstår jag att Kia Andreasson kan tycka att en del uttryck i kyrkans tradition som är förnedrande för kvinnan bör förklaras. Det är ett uppdrag för dem som förkunnar på olika sätt att ideligen se till att rätta till de missuppfattningar som kan finnas. Det räcker inte med ett förord.

Anf. 138 KIA ANDREASSON (mp) replik

Herr talman! Det finns inga lätta lösningar på något här i världen. Att ett förord totalt skulle utsudda alla problem när det gäller kvinnofrågor och kvinnodiskriminering tror jag inte. Men jag tror att det skulle kunna hjälpa.

Mina barn, som kanske i en känslig ålder själva väljer att läsa för prästen – att konfirmeras – och får Bibeln i sin hand, skall kunna finna ett förord. Det finns kanske inga människor i deras omgivning som kan förklara texterna. Det finns det många gånger inte. Det fanns det inte när jag läste inför min konfirmation. Ett förord hade säkert hjälpt mig. Jag hade en lång väg att gå för att hitta mina egna rötter och få förklaringar på dessa obegripliga texter. Så tror jag att det är för många unga kvinnor och för kvinnor i allmänhet. Dem skulle det hjälpa.

Anf. 139 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik

Herr talman! Vi är naturligtvis eniga om att inte tycka om den kvinno- och kvinnosyn som vi har fått exempel på här och som vi alla har läst om i Bibeln. Men det som skiljer majoriteten från reservanterna är metoden.

Majoriteten talar för en uppslagsdel. Man skriver följande i betänkandet: Uppslagsdelen skulle innehålla utförligare förklaringar av ord och företeelser och belysa vissa generella problem för textförståelsen, vilka grundar sig på en annan kulturs människosyn.

Jag vill ställa en rak fråga till reservanterna: Vad är det i metoden att välja en uppslagsdel som ni vänder er så emot? Varför skulle ett förord, som jag uppfattar måste bli mycket kortare, vara utav större värde än en uppslagsdel?

Anf. 140 KIA ANDREASSON (mp) replik

Herr talman! En uppslagsdel, såsom Elisabeth Fleetwood förordar, är uppsplittrande. Det är små fotnoter som kommer att tillfogas. Ett förord ger ju en helhet och ett sammanhang. Det är den stora skillnaden. Man får hela sammanhanget klart för sig. Fotnoter och små spridda förklaringar ger inte detta sammanhang.

Anf. 141 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik

Herr talman! Jag är ledsen att behöva säga att jag tycker att Kia Andreasson är ute och cyklar. Vad är det som säger att ett förord på ett

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

bättre sätt än en uppslagsdel, som med all säkerhet skulle bli mer omfattande och gå längre i uppdraget, skulle kunna klargöra för framtida läsare vad det handlar om?

Anf. 142 KIA ANDREASSON (mp) replik

Herr talman! Jag är ledsen att behöva upprepa mig, men i en uppslagsbok finns det ju bara ett ledord. Man läser under det ledordet om just det ordets betydelse. I ett förord behandlas företeelsen i dess helhet på ett helt annat sätt. Det är den stora skillnaden.

Elisabeth Fleetwood kan vifta hur mycket som helst, men det är skillnad på en uppslagsdel och ett förord just när det gäller att få sammanhanget klart för sig. Förordet belyser många saker, medan en uppslagsdel bara belyser det som man slår upp.

Anf. 143 FANNY RIZELL (kds)

Herr talman! Även om jag tycker att det är självklart vill jag uttrycka min glädje över att utskottet har avslagit motionen om ett förord till Bibeln.

Jag tror att intentionerna var goda. Man ville göra Bibeln bättre än den är, men jag tror inte att man kan göra det.

Det finns många sätt att argumentera. Vi har hört många goda argument tidigare. Jag skall inte repetera allt det. Men ett argument är att författare är suveräna att skriva vad de vill, både nu och då. Vi kan instämma eller förkasta det. Vi kan tro på det eller låta bli, men vi kan inte ändra eller tillägga. Det var heller inte Bibelkommissionens uppgift. Den var tvärtom att komma så nära grundtexten som möjligt.

Det är en urgammal text. Det är en religiös urkund, och det är litteraturens största historiska verk. Jag tycker att det är litet förmätet att tro att vi har rätt att göra tillägg eller förklara just *en* historisk aspekt, nämligen kvinnosynen.

När man läser Bibeln måste man precis som när man läser andra historiska verk ta hänsyn till kultur och traditioner, levnadsvillkor m.m. som påverkade människosynen just då den skrevs. Men vi kan inte ändra historien i efterhand. Vi måste ha respekt för författaren, och vi måste ha förtroende och respekt för läsaren.

Det finns många författare bakom Gamla testamentet. Boken är skriven under en lång följd av år. Även för den som tycker att det vore riktigt med ett förord av denna art, som tycker att det är helt legitimt, måste tillskapandet av ett förord ändå framstå som en gigantisk uppgift om man efterfrågar vetenskaplig integritet.

I utskottets tidigare betänkande från 1989/90 pekas det på att det fanns en helt annan syn än dagens på förhållanden inom olika områden – mellan arbetsgivare och arbetstagare, mellan förälder och barn.

Det skrivs böcker och avhandlingar om Bibeln eller om företeelser i Bibeln. Det varken kan eller vill vi förhindra. Vi kan diskutera innehållet och ha åsikter om det, men att lägga till något innanför Bibelns pärmar tycker jag omöjligt att vi kan göra. Förutom att det är en litterär text som så att säga inte är vår är det en helig skrift för judar och kristna. Det skulle kännas som ett helgerån.

Det har sagts mycket som jag skulle kunna bemöta, men jag tycker inte att den debatten är det viktiga. Jag tycker att det viktiga är att vi har respekt för det som vi har fått. Bibeln står för sig själv. Det gör Havamal och Koranen också. Vi drömmer inte om att lägga oss i det som står i dem.

Kvinnosynen är historisk. Det var den syn man hade då, och vi kan beklaga det. Vi kan vara glada att vi slipper den. Men ändra på den tycker jag inte att vi kan göra.

Jag har läst i Bibeln av och till under hela mitt liv. Jag har aldrig känt mig förtryckt av den. Men jag är ändå glad att kunna peka på att om jag tycker att den är förskräcklig vänder jag mig med förtroende till Nya testamentet. Det har en helt annan syn på människan. Jag vill rekommendera det, det är den människosyn vi kanske borde ha mer av. Välj då inte Petrus, Paulus eller någon annan utan ta Jesu egen syn. Att han gav en kvinna uppgiften att tala om att han var uppstånden, trots synen att en kvinnas vittnesbörd i det landet inte alls gällde enligt den tidens lagstiftning, har lyft mig många gånger.

Anf. 144 EWA LARSSON (mp) replik

Herr talman! Visst är en författare fri att skriva vad han eller hon vill. Men nu investerar vi faktiskt flera miljoner statliga skattekonor i översättningsarbetet. Därför tycker jag att det är helt rimligt att vi har synpunkter på hur verket presenteras. Vi ser att mycket förändras i världen, men visheten består ändå. Jag hoppas att visheten kan få skymta fram i riksdagen så att vi kan fatta ett beslut om ett förord, där vi kan få en samlad bild över Bibelns utveckling.

Anf. 145 FANNY RIZELL (kds) replik

Herr talman! Jag tyckte att Ewa Larsson hade fantastiskt fina saker att säga om visheten. Jag tycker att det är bland det finaste jag läser i Bibeln.

Ewa Larsson kan väl inte mena att därför att den svenska staten har investerat flera miljoner i en översättning av ett verk skall man ha kontroll över det. Jag förstår inte det. Om vi skulle kosta på en språklig bearbetning av ett annat verk därför att det behövs för språkets skull, kan vi väl inte ändra i det. Det tycker jag är helt orimligt.

Anf. 146 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik

Herr talman! Jag vill till Fanny Rizell och andra säga så här: Givetvis skall vi respektera Bibeln som den är. Vi skall inte ändra på någonting. Bibeln är ett gammalt verk som beskriver hur det såg ut då. Men då tilläts Bibeln läsas bara av män. I dag läses den av båda könen.

En uppslagsdel utesluter inte – om vi nu beslutar oss för det – ett förord, som skulle kunna ge en kort samlad bild av hur kvinnosynen var då, som ger tillgänglighet så att alla kan läsa Bibeln och på så sätt kan övervinna det motstånd som man kanske kan ha när man läser de oförståeliga texterna.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 147 FANNY RIZELL (kds) replik

Herr talman! Jag förstår att intentionerna är goda, man vill göra Bibeln mera förståelig. Men det är en kvinnosyn som man hade på den tiden. Det tycker jag måste få stå. Vi kan inte påverka historien i efterhand. Ibland i diskussioner om vad Gustaf II Adolf eller Napoleon gjorde tycker man till, och i efterhand med facit i handen försöker man tala om hur de borde ha gjort. Det kan vi göra, men vi kan inte ändra på något. De hade sin möjlighet i sin tid som de begagnade på sitt sätt. Det kan vi inte ändra på. Historien kan inte skrivas om. Man har gjort det i vissa stater, men det har visat sig ganska olyckligt.

Anf. 148 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik

Herr talman! Det är precis vad vi inte vill. Vi vill alltså inte ändra på någonting som har varit. Vi vill bara skapa förståelse för hur det var då och hur det är i dag för att på så vis bygga en bro för människor så att de faktiskt kan läsa Bibeln och förstå det som står där samt väga det mot den verklighet som vi i dag lever i.

Anf. 149 FANNY RIZELL (kds) replik

Herr talman! Hur kan man med de få sidor som presenterats förklara Bibeln? Hur kan man med några få sidor klara av alla dessa författare under dessa årtusenden? Hur skulle man kunna göra det? Det förefaller mig totalt obegripligt.

Anf. 150 KIA ANDREASSON (mp) replik

Herr talman! Det är klart att det blir svårt att förklara om man skall göra det på det viset. Men att förklara kan också tolkas så som att förklara Gudsbilderna, som även fanns tidigare, för att man skall kunna förstå de citat som är stötande.

Fanny Rizell säger att det är en historisk kvinnosyn som vi inte kan göra någonting åt och inte påverka. Nej, det kan vi inte, men vi kan kanske förklara. Det är just förklaringen som är så angelägen.

Fanny Rizell säger då att vi i Nya testamentet ser motsatsen, och det tycker jag också. Det behöver inte förklaras. Det är just de gamla texterna som behöver förklaras. Guds bilden måste förklaras. Kommer man bara rakt in i texterna blir det skrämmande, och det kan t.o.m. vara skadligt.

Anf. 151 FANNY RIZELL (kds) replik

Herr talman! Jag ha läst historiska verk av skilda slag. Det har aldrig funnits någon förklaring i dem. Många av dem är ganska grymma, hemska och svårförståeliga. Det är Bibeln också – jag tycker inte att det är någon lättläst litteratur. Jag vill inte avråda från att läsa Bibeln för det. Jag tycker inte att det på något vis är färligt. Ofta när vi läser något som vi inte begriper tar vi rätt på det, söker en förklaring eller går förbi det. Det sägs att så gjorde Martin Luther. Han tog hatten på och gick förbi sådant som han inte begrep. Det kan vara ett sätt behandla det. Sedan kan man komma tillbaka. Nästa gång kan man kanske hitta en bättre belysning.

Anf. 152 KIA ANDREASSON (mp) replik

Herr talman! Jag tycker inte att man kan jämföra heliga boken Bibeln med andra böcker och historieböcker. Det går inte därför att Bibeln har satt sina spår i samhället. Än i dag sätter den sina spår. Därför är detta viktigt, annars skulle jag aldrig ha talat för ett förord. Det är en bok som påverkat kvinnor genom hela historien och gör det faktiskt än i dag. Kvinnorna inom kyrkan och prästerskapet har ju under lång tid fått uppleva att präster stöder sig på citat från den heliga skriften. Det är alltså en genomgående påverkan av samhället. Därför behövs det en förklaring, inte därför att det är hemskt, att man blir rädd utan just därför att den har så vida konsekvenser för kvinnorna.

Anf. 153 FANNY RIZELL (kds) replik

Herr talman! Jag har påpekat att det är en historisk skrift och att den av den anledningen inte skall röras. Det är författarens rätt. Jag har också sagt att det är en helig skrift. Det är för mig väldigt viktigt. Den måste få vara det den är.

Vi har i dag diskuterat jämställdhet i riksdagen. Vi kan tycka att det är ytterst ojämnt i Bibelns skrifter, och så är det ju. Men så var det på den tiden. Jag tycker inte att vi har kommit så mycket längre. Det kanske vore bättre att ägna sig åt jämställdhet i dag och försöka få lika lön för kvinnor och män än att försöka ändra på historien. Det tycker jag vore mera handfast. Bibeln står för sig själv. Jag tycker att den klarar sig alldeles utmärkt som den är.

Jag säger inte att Bibeln är lättläst, men jag tror inte att våra barn har större förståelse för den därför att det står en förklaring på några sidor. Den är mera komplicerad än så.

Anf. 154 PÄR-AXEL SAHLBERG (s)

Herr talman! Det finns anledning att ta oron över Bibelns s.k. kvin-
nosyn på stort allvar.

Visst är det ett bekymmer att Bibeln är skriven i en genuint maskulin värld. Men ett ännu större bekymmer är att den är tolkad i en genuint maskulin värld. Därför är det inte säkert att det är själva källan som är det stora problemet. Det finns naturligtvis historiska och kulturella skäl att hantera en så gammal text. Men självfallet skall den inte fortsätta att bevaras och tolkas enbart av män. Därför tycker jag att detta är ett viktigt samtal, även om jag självfallet stöder innehållet i betänkan-
det.

Carl-Johan Wilson menar att kommande generation här i riksdagen inte kan föra sådana här intressanta samtal om Bibeln. Men det tror jag visst, för Bibeln är inte Svenska kyrkans bok på något sätt. Den är mycket äldre och täcker en mycket bredare kultur, och det är fler som förvaltar den. Jag kan därför tänka mig att kommande generationer i riksdagen också kommer att diskutera bibelöversättningar.

Det finns ju inte bara en tolkning. Det finns egentligen inte en enda enhetlig bild i Bibeln, inte ens namnet på Gud. Att därför tro att man vare sig i förord eller i en uppslagsdel skall kunna förklara dessa komplexa sammanhang är naturligtvis alldeles omöjligt.

Prot. 1995/96:19

8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

Bibelfråga

Vad vi i stället skall göra, både män och kvinnor, är att läsa Bibeln på ett nytt, feministiskt sätt för att upptäcka mångfalden. Det finns t.ex. många kvinnor i Bibeln, t.ex. den allra första människan som ger Gud ett personligt namn är givetvis en kvinna, nämligen Hagar som dessutom är icke-hebré. Hon talar om Gud som seendets Gud.

Läser man om Hanna, Samuels mamma, får man en massivt anorlunda bild av den judiska tron än vad männen ger, för att inte tala om Maria som är unik i en massivt sluten, manlig och judisk värld. Det är så Bibeln, såväl som andlig och helig text och som kulturmaterial, kan berika vårt tänkande. Det finns många fler exempel på sådana här rika förebilder.

Man kan och skall läsa Bibeln med många synsätt och ur olika vinklar. Lösningen finns alltså inte i ett perspektiv. När reservanterna skriver "den bibliska kvinnosynen" är man alldeles snett ute, för det finns inte en syn. På alla områden finns det en mångfald av synsätt.

Därför skulle jag vilja uppmana oss till nyläsning och nytolkande samt en spännande resa in i den rikt möblerade och kulturella värld som Bibeln är.

Utskottets hemställan i betänkandet tycker jag att vi skall bifalla.

I detta anförande instämde Widar Andersson (s).

Anf. 155 LARS HJERTÉN (m)

Herr talman! Det har sagts många kloka ord, och vi är många på talarlistan i den här frågan.

Bibelkommissionen har arbetat ganska länge, sedan 1972 som framgår av betänkandet. Den torde bli klar 1999. År 2000 kommer en helbibel ut för första gången på mycket länge. Jag kan upplysa om att den förra Bibelkommissionen arbetade i 144 år, vilket är litet längre tid än vad nuvarande kommission kommer att arbeta.

Kommissionen är, som också har påpekats, en statlig utredning, dvs. en kommitté. När gamla testamentet kommer ut 1999 kommer det att stå SOU99: följt av någon siffra. Detta är unikt för Sverige. Det finns inget annat land i världen som ger ut en bibelöversättning i form av en statlig utredning. Detta är förmodligen också sista gången det sker. Det gör också att denna liksom alla andra statliga utredningar har direktiv att följa.

De ursprungliga direktiven som fortfarande gäller är skrivna av Alva Myrdal. Hon var ju inte särskilt känd för att vara mot kvinnor såvitt jag kan förstå. Det är dessa direktiv som vi följer i Bibelkommissionen. Jag har nämligen haft förmånen att få vara med i Bibelkommissionens styrelse under de senaste tio åren.

Av direktiven framgår hur vi skall översätta Bibeln, vilket språk som skall användas och vilka hänsyn som skall tas. Framför allt är det fråga om en vetenskaplig översättning. Man får alltså inte ta hänsyn till vissa trender och tendenser i tiden, utan översättningen skall vara vetenskaplig. Det är viktigt att betona den vetenskapliga integriteten. Det är våra främsta språkforskare på det här området som ingår i Bibelkommissionen. Till sin hjälp har de många av våra främsta författare.

Karl Vennberg, som inte är helt obekant, har varit med och översatt Bibeln i tio år. Vidare ingår Tomas Tranströmer, vår kanske mest kände internationelle poet just nu, och den mest kända översättaren på författarsidan nu är väl Gun-Britt Sundström.

Gun-Britt Sundström har i Dagens Nyheter skrivit ett par artiklar just i frågan om kvinnosynen, som jag vill rekommendera till läsning, där hon tar upp alla de problem som vi tar upp i dag och anledningen till att hon inte förordar ett förord.

Kvinnosynen i Bibeln är inte så entydig, som Sahlberg alldeles riktigt sade, utan den är ganska mångtydig även i Gamla testamentet. Några av talarna här citerade Ordspråksboken, och jag kan rekommendera Ordspråksbokens allra sista kapitel, kapitel 31. Det innehåller en utomordentlig hyllning till kvinnan, kanske den vackraste som finns i hela Bibeln. Den finns också med i Gamla testamentet.

Bibelkommissionen gav ut en provöversättning av Psaltaren för 14 dagar sedan. Det är den mest lästa boken, inte bara i Gamla testamentet utan i hela Bibeln. Det finns ingen negativ kvinnosyn i Psaltaren, som alltså läses mest i Bibeln.

Om man ser till den religion som har det som vi kallar för Gamla testamentet som sin viktigaste urkund, judendomen, kan man inte påstå att judendomen på något vis diskriminerar kvinnor. Judendomen har många starka kvinnliga personer inom politiken, kulturen och även i religionen.

Om Gamla testamentet skulle vara entydigt kvinnofientligt, skulle judendomen förtrycka kvinnor. Men det gör den faktiskt inte.

I Bibelkommissionen tar vi till oss dessa synpunkter. Feministideologer deltar då och då och informerar om sin syn på översättningen av Bibeln, vilket vi tar till oss.

Vad det gäller nu är om Bibeln skall ha ett förord eller inte. Det är ju flera som har förordat ett förord, medan andra som företräder utskottets majoritet inte tycker att det skall vara ett förord.

Skillnaden mellan ett förord och en uppslagsdel är minimal. Skillnaden är egentligen bara placeringen. Förord står ju rimligtvis först. En uppslagsdel behöver inte alls omfatta färre ord eller vara mindre voluminös än ett förord. Det kan vara precis tvärtom. Vi kommer i Bibelkommissionen att arbeta med uppslagsdelen – om det inte här blir ett beslut som innebär ändrade direktiv – som kommer att innehålla en utförlig beskrivning av Gamla testamentets olika kvinnosyner, för det finns ju inte bara en kvinnosyn. Det har vi redan sagt att vi skall göra, och det tycker jag räcker. Vad man då kan kräva är att denna uppslagsdel skall komma först. Jag ser inte någon större skillnad i att den kommer som nummer tre i bokstavsordning eller att den kommer först. Innehållet kan bli exakt detsamma.

Därför vill jag att vi röstar för utskottets hemställan i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 13 §.)

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

Informationsteknik

13 § Informationsteknik

Föredrogs
Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU1
Informationsteknik

Anf. 156 KARIN STARRIN (c)

Herr talman! Jag vill anmärka att vi är historiska i dag genom att vi nu för första gången skall diskutera ett betänkande om informationsteknik.

Vi har självfallet diskuterat informationsteknik i många olika sammanhang tidigare, i denna kammare och i olika utskott, men det här är första gången som vi har ett självständigt betänkande. Det är verkligen spännande att vi har kommit så här långt i dessa framtidsfrågor. Vi har mycket att hämta i de här frågorna.

Det är ett nytt levnadsmönster som vi nu kan uttröna och utforma. Vi går från industrisamhället till tjänste- och kommunikationssamhället. Här finns självklart en mycket stor potential, en stor möjlighet, för landet som helhet att hänga med.

I våras hade jag möjlighet att vara med på G 7-mötet i Bryssel. Man visade där all tänkbar ny informationsteknik. På alla möjliga sätt visade man vad IT är och vad den går ut på. Man visade hur det går att lagra, överföra och bearbeta information samt hur avstånd på det här sättet kan krympas.

De samlade G 7-länderna visade att man redan nu har kapacitet att informera varandra över stora avstånd. Olika sammanträden kan hållas, oavsett var i tiden man finns i respektive land. Detta är verkligen inspirerande.

Jag är helt övertygad om att vi från svensk sida kommer att kunna hänga med i denna tekniska utvecklingen. Anledningen till att jag kan säga det så bestämt är självklart att vi inom telefoniområdet ser vilken kapacitet Sverige har. Det skall vi naturligtvis fortsätta med.

Vi har en bred samsyn i dessa frågor, vilket framgår av betänkandet. Jag är glad över att de här frågorna också finns med i den regeringsförklaring som den socialdemokratiska regeringen avlämnat och över att en nationell handlingsplan skall tas fram som visar hur man på ett samlat sätt kommer att tackla de olika frågorna och hur man skall ta tag i de olika möjligheterna.

Naturligtvis är också risker förenade med den här nya tekniken. Det finns t.ex. stora risker för en eventuell ny kriminalitet. Här behövs ett förebyggande arbete i ett tidigt skede. Det är därför viktigt att i den samlade nationella handlingsplanen ta upp olika frågeställningar.

Vi skall krympa avstånd. Det är viktigt att det sker också inom Sveriges gränser. Därför har informationstekniken oerhört stor betydelse från regional aspekt. Det finns helt klart många fina exempel redan nu på vad som är på gång. Tack vare informationstekniken kan man vara aktiv och ha verksamhet i gleasa områden. Detta välkomnar vi verkligen.

Prot. 1995/96:19
8 november

Informationsteknik

Men jag är självklart oroad över att inte alla som kan använda denna teknik får samma förutsättningar prismässigt. I reservationen i betänkandet pekar jag och en miljöpartist på detta. Det är alltså viktigt att *alla* har samma förutsättningar, även prismässigt.

Jag vill fråga Monica Green om Socialdemokraterna verkligen tycker att det är rättvist att det i dag är olika taxesystem, att det är olika anslutningstaxor beroende på var i landet man befinner sig. Ett företag i min hemkommun, Edsbyn – eller i Los, som är ännu glesare – har högre anslutningsavgift än företag på tätare orter, t.ex. i Stockholm.

Vi i Centern tycker inte att det är rättvist. Vi vill därför få fram en enhetstaxa även vad gäller fasta anslutningsavgifter. Detta anser vi vara viktigt, särskilt för den regionala utvecklingen. Därför vill vi att regeringen tittar på detta och tar fram en lösning.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 157 PETER ERIKSSON (mp)

Herr talman! Inom IT- och ADB-tekniken och utvecklingen på de områdena finns det en enorm potential bl.a. för glesbygden. Människor och företag i exempelvis Vilhelmina, Pajala och Stockholms skärgård kan få en chans att konkurrera på någorlunda likvärdiga villkor på ett helt nytt sätt jämfört med tidigare. Det gäller inom många branscher. Detta har under det senaste decenniet utgjort en reell faktor för människors möjligheter att bo kvar i många glesbygdskommuner, t.ex. i Norrlands inland.

En av de branscher som trots allt har vuxit är just informationstekniken i exempelvis Pajala, Vilhelmina eller Arvidsjaur. Jag skulle kunna nämna många kommuner.

Tjänstesektorn och IT har ofta en stark koppling till telenätet. Utan ett väl fungerande och konkurrenskraftigt telenät fungerar det inte. Ett av problemen i denna utveckling är just att det händer så mycket inom den här tekniken. Redan efter några få år måste man skaffa sig en helt ny teknik för att vara konkurrenskraftig.

Ny teknik installeras ju först i storstäderna och sist i glesbygden. Många glesbygdsföretag just inom informationstekniken har problem därför att de kommer för sent in i den nya tekniken. Det är svårt att vara konkurrenskraftig på grund av nämnda eftersläpning. Det tycker jag att vi måste försöka göra något åt. Det är klart att detta kostar en del, men det är också oerhört mycket värt om vi kan få någorlunda rimliga och rättvisa villkor över Sverige.

Sedan handlar det om priset. Telenätet är inte tillgängligt till samma pris för alla. Här kommer vi in på ISDN. Dessutom kostar telenätet faktiskt olika. I Stockholm kan ca 1 miljon abonnenter nås till lägsta taxan, medan det i Vilhelmina rör sig om kanske 5 000 eller färre.

Frågan är om vi inte skulle kunna göra något åt detta. En möjlighet när det gäller ISDN är att genom ett riksdagsbeslut i dag uppdra åt regeringen att åstadkomma en förändring på detta område och att återkomma till riksdagen med förslag. Jag tycker att vi skall försöka utnyttja det tillfället för att ge glesbygden de möjligheter och resurser som man där faktiskt behöver för att kunna konkurrera på lika villkor

Prot. 1995/96:19
8 november

Informationsteknik

och för att slippa vara bidragsberoende på många olika sätt, vilket man annars riskerar att vara.

Sedan vill jag hälsa Karin Starrin välkommen hem.

Slutligen yrkar jag bifall till reservationen.

Anf. 158 MONICA GREEN (s)

Fru talman! Nu loggar vi in riksdagen. Det är faktiskt ett historiskt beslut som vi skall fatta i dag. Riksdagen har tidigare inte fattat några liknande beslut om IT-frågor. Det har tidigare skrivits en hel del från olika regeringar, men riksdagen har inte fattat några beslut om IT-frågor tidigare, och därför är detta ett historiskt beslut. Jag tror att det får mycket stora konsekvenser för tekniksprånget på kommunikationsområdet. Detta är lika omvälvande som när järnvägen byggdes ut för hundra år sedan. Men det är möjligt att detta är en ännu större uppgift in i IT-samhället och kunskapssamhället.

Varför har vi inte fattat några beslut tidigare? Det beror på att det inte är förrän nu som tekniken har blivit möjlig, så att vi kan starta upp de elektroniska järnvägarna. Detta blev möjligt först för ett par sedan. Detta beror på att Telia, tidigare Televerket, har varit så framgångsrikt och förutseende och har byggt ut ledningarna på ett alldeles förträffligt sätt.

Vi menar att detta har en enormt stor betydelse för alla områden. Det kommer att ändra människors resemönster. Det kommer att ändra människors möjligheter till arbete och ge dem flexiblare möjligheter på arbetsmarknaden. Det kommer också att ge människor möjligheter att delvis arbeta hemma. Människor kan också från hemmet följa med i multimedier med föreläsningar för högskolan, osv.

Detta är en utmaning för oss, och det är en utmaning som innebär mycket spännande för framtiden. Det är också ett tryggt samhälle som vi kan gå in i när vi löser dessa knutar.

Men det är klart att vi inte kommer att sluta resa bara för att vi kan kommunicera med varandra via datornätet. Vi kommer självklart att resa mycket i framtiden också. Vårt behov av sociala kontakter kommer att vara precis lika stort i framtiden som det har varit hittills. Vi vill träffa varandra, vi vill ha ett socialt utbyte, och vi vill ha ett kulturellt utbyte med varandra. Vi kommer därför att fortsätta att resa kroppsligen. Vi kommer också även i framtiden att behöva transportera varor, eftersom det inte går att använda de elektroniska järnvägarna till det.

Vi kan alltså öka möjligheterna att koppla upp oss med kompisar i USA, i Göteborg eller i Stockholm oavsett om vi bor i Arjeplog, i Västervik, i Varberg, eller i Skultorp, där jag bor. Allt detta blir möjligt i och med att vi fattar dessa beslut.

Vi har haft en mycket stor samsyn i utskottet, vilket är mycket bra. Alla har varit mycket överens om vad dessa möjligheter ger. Utskottet har tittat på allt som pågår, och riksdagen har många utredningar på gång och kommer att återkomma i den här frågan.

Jag kan lugna dem som anser att vi borde fatta beslut redan i dag om de orättvisa taxorna. Regeringen har ansvaret för att alla skall ha

möjlighet att ta till sig nätanslutna tjänster. Regeringen kommer redan under våren att återkomma med förslag och IT-strategi.

Jag kan göra en annan koppling till järnvägen. Järnvägen byggdes inte heller ut på en gång. Man kan ju tycka att det var orättvist då, men det har ju löst sig med tiden. Jag vet att människor är otåliga nu när det gäller denna utbyggnad. Men vi får ha litet is i magen och vänta ut denna utveckling.

Vi i Sverige har lyckats mycket bra jämfört med alla andra länder. Sverige har en utbyggnad på 90 % i ISDN-nätet, dvs. integrerad service digital network. Det är mycket bra om man jämför med alla andra länder. Jag vet alltså att människor är mycket otåliga, men vi kommer att återkomma i denna fråga.

Vi skriver att vi skall ha ett rundare Sverige och att regeringen kontinuerligt skall göra en uppföljning av dessa taxor. Jag tror därför att jag kan lugna alla som känner oro i denna fråga. Men självklart skall även jag vara på min vakt och se till att regeringen återkommer. En regional balans är ju en förutsättning för att människor skall kunna hänga med i detta. I och med detta anser jag att motionärerna har blivit tillgodosedda.

Vi skall också öka närbarheten med denna teknik genom att göra en nationell telekatalog. Ett arbete pågår nu med att ta in alla adresser av olika slag – olika typer av telefoni, E-postadresser, osv. Denna katalog kommer att finnas tillgänglig både på papper och elektroniskt.

Vi i Sverige har tidigare sagt att vi är det mobiltelefonfötaste landet i världen. Nu har tydligen Norge gått om oss. Men vi är i ledningen när det gäller mobiltelefoner. När det gäller IT-utvecklingen är vi också i ledningen. Det är några länder som har mer utbredda linjer än vi. Men vi har ett mycket högt tempo när det gäller att arbeta fram de nya linjerna.

Många är väldigt intresserade. Intresset för att äga en dator för att kunna arbeta hemifrån och för att kunna koppla upp sig på Internet är mycket stort i Sverige jämfört med i andra länder. Och vi vill vara delaktiga.

Alla kan emellertid inte ännu surfa på nätet, vilket kan innebära en oro. Det får ju inte vara ekonomin, utbildningen eller könet som delar befolkningen när det gäller vilka som vill och kan jobba med informationsteknik och vilka som ställs utanför. Vi måste arbeta med att höja utbildningsnivån. Möjligheterna både för kvinnor och för äldre, som ännu inte har velat ta till sig den nya IT-tekniken, måste öka. Därför är detta en demokratifråga. Vi måste se till att detta blir en självklarhet för alla. Och det skall vara en självklarhet både i hemmen, på jobben och på utbildningsorterna. Det skall alltså vara en självklarhet redan från grundskolan och t.o.m. på dagis – vissa dagis gör nu försök – så att detta blir en naturlig del i undervisningen.

De som får denna möjlighet får ett mycket stort försprång gentemot dem som får komma i efterhand, kanske i slutet av gymnasietiden, och dem som över huvud taget inte har fått möjlighet till denna utbildning. Detta ser vi mycket stor anledning att återkomma till när vi skall ge Sverige ett kunskapslyft. Regeringen har sagt att den skall återkomma

Prot. 1995/96:19
8 november

Informationsteknik

Prot. 1995/96:19
8 november

Informationsteknik

både i skrivningen om IT-tekniken och i den nu framlagda propositionen för att lyfta Sverige till ett informations- och kunskapssamhälle. Då gäller det alla, oavsett ålder, kön och var man bor.

Jag vill avsluta med att säga att även om kvinnorna än så länge inte har tagit till sig detta lika mycket som männen, så vet jag att kvinnorna är på gång. Och det är kvinnorna som kommer att ta till sig den nya tekniken. Det är också kvinnorna som har möjlighet att få många av de jobb som IT-tekniken kommer att skapa i framtiden.

Det är bra att vi har ett ordentligt försprång gentemot de andra länderna. Men det kan också vara nackdelar med ett sådant försprång och med en öppen marknad. Andra aktörer kan träna på vår marknad innan vi kan träna på deras. Det måste vi också se över och återkomma till, så att vi har möjlighet att expandera när större marknader öppnas. Jag vet att regeringen återkommer i den här frågan. Vi kommer också att följa frågan hela tiden, både under våren och under hela mandatperioden.

Anf. 159 KARIN STARRIN (c) replik

Fru talman! Jag håller med Monica Green om att det här får stora konsekvenser för hela vårt sätt att leva, verka och hålla oss konkurrenskraftiga. Det har jättestor betydelse att vi nu utvecklar möjligheterna med informationstekniken.

Jag kan också hålla med Monica Green om att det här är en oerhört stor demokratifråga. Man får diskutera den här frågan på alla nivåer, inte minst på utbildningssidan. Man måste ge alla människor samma förutsättningar att lära sig och ta till sig den nya tekniken. Den här tekniken möjliggör fler flexibla lösningar. Deagnar inte minst kvinnorna, som Monica Green var inne på. Där håller jag med.

Jag tycker också att det är mycket bra och angeläget att regeringen har olika arbeten på gång och att regeringen kommer tillbaka med en samlad IT-strategi under våren. Men det jag tycker att vi måste kunna diskutera och markera tydligare från riksdagens sida är just orosmomenten. Får alla människor tillgång till den här tekniken på samma villkor? På den frågan tycker jag att det är svårt att svara ja i dag. Priset för att komma åt nätet har satts olika.

Självklart är nätet väldigt bra utbyggt, till 90 % redan i dag. Men det är inte riktigt där problemet ligger. Mina frågor till Monica Green när hon säger att hon kan lugna riksdagen med att de här frågorna också skall belysas av regeringen under våren 1996 blir: Kommer prisfrågan att finnas med? Kommer det att presenteras en lösning, så att alla delar i vårt land får lika möjligheter att ansluta sig till ISDN-nätet?

Anf. 160 MONICA GREEN (s) replik

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets hemställan, det kan vara lämpligt.

Till Karin Starrin vill jag säga att vi faktiskt har skrivit i vårt betänkande att vi utgår från det ansvar som regeringen har för ett fungerande kommunikationssystem. I det ansvaret ingår uppgiften att se till att nätet utnyttjas på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt och att alla medborgare får tillgång till nätanknutna tjänster på likvärdiga villkor.

Eftersom vi förutsätter det kan vi också förutsätta att regeringen återkommer i den här frågan.

Prot. 1995/96:19
8 november

Anf. 161 PETER ERIKSSON (mp) replik

Fru talman! Jag undrar om Monica Green riktigt förstår hur allvarlig den här frågan är för glesbygden i Sverige. Det handlar både om situationen för företag och, som hon själv var inne på, om demokrati-frågan.

Jag själv bor i glesbygden ganska långt upp i Norrbotten och sitter i Sveriges riksdag. Där har vi ett system med hemdatorer som innebär att vi skall kunna använda riksdagens informationssystem och databank även hemma. Men det fungerar inte. Det kan kanske vara acceptabelt för mig. Men det innebär att människor som bor i glesbygden inte har samma förutsättningar att fungera i politiken som riksdagsmän.

Jobbar man i informationsbranschen med ett företag i Norrbottens glesbygd är man ju tvingad att vara med i spetsen och ha en fungerande teknik om företaget över huvud taget skall kunna överleva. Då duger det inte att komma och säga att det här är samma sak som när vi byggde upp järnvägen i Sverige, för det är inte samma sak. Då byggde man den en gång och sedan kunde man köra på den i hundra år. Här kommer det ny teknik flera gånger varje decennium och den skall fungera.

Det räcker inte att man har fått ett telefonnät ut till en by. Man måste kunna använda den nya teknik som kommer också året efter och tio år därefter. Man måste vara med hela tiden. Det är en helt annan sak att kunna ha en fungerande priskonkurrens och att kunna använda den moderna tekniken. Har man inte de här möjligheterna i glesbygden, dömer man glesbygden till att inte kunna vara med och kriga om de nya jobb som kommer i framtiden. Då säger man att jobben i era gamla industrier kommer att försvinna och att de nya kommer att finnas i storstäderna. Ni kan inte få samma möjlighet att konkurrera som storstäderna i de nya branscher som kommer i framtiden. Då dömer man glesbygden till evig avfolkning. Det här kommer att gå ganska fort, för förändringen går väldigt fort nu.

Anf. 162 MONICA GREEN (s) replik

Fru talman! Det är faktiskt så, Peter Eriksson, att informationstekniken gör det möjligt att bo kvar. Jag måste faktiskt ge en eloge till Telia. Jag tycker att de är fantastiska som byggt ut nät så snabbt. Man har varit ute väldigt tidigt och sett vad som har varit på gång, och nu bygger man också ut för fullt i glesbygdskommunerna. Man fortsätter med att bygga ut fibernät så att det skall vara möjligt för alla att logga in sig på nätet.

Jag vet att läget är allvarligt och jag vet att taxorna är olika. Men jag känner mig ganska trygg i att veta att vi har en regering som ser mycket allvarligt på att det skall vara rättvist och jämlikt över landet. Jag vet att regeringen återkommer i frågan, så jag känner mig lugn. Jag hoppas att jag också kan lugna Peter Eriksson med detta.

Informationsteknik

Prot. 1995/96:19
8 november

Informationsteknik

Anf. 163 PETER ERIKSSON (mp) replik

Fru talman! Det finns företag som just nu håller på att flytta in till storstäderna för att det här inte fungerar. Då tycker jag inte att det duger att sitta här i riksdagen och säga att jag känner mig trygg, för det kommer nog att fungera längre fram. Kanske vi får ungefär samma priser någon gång i framtiden, så att det går att konkurrera på samma villkor. Man måste åtminstone försöka göra någonting för att det skall bli så också.

Jag kan hålla med om att Telia säkert gör ett bra jobb. Men frågan är inte vad Telia gör utan vad vi politiker gör för att det skall bli bra.

Anf. 164 MONICA GREEN (s) replik

Fru talman! Vi skriver bl.a. sådana här utomordentligt bra betänkanden om hur vi skall gå vidare i informationssamhället, hur vi skall fortsätta att bygga ut nätet och hur vi skall fortsätta hanteringen av denna jämlikhetsfråga.

Jag tycker att Arjeplog är ett bra exempel på att man faktiskt kan behålla arbetstillfällena ute i glesbygden tack vare ett bra och utbyggt nät, t.ex. det nya bilregistret. Det finns fler sådana exempel som visar att vi faktiskt kan bo kvar ute på landsbygden och i glesbygden tack vare att vi snart har sådana här bra nät över hela Sverige.

Anf. 165 BIRGITTA WISTRAND (m)

Fru talman! Det är intressant att höra historieskrivningen här. Vi har tidigare i dag hört av Karin Starrin och Monica Green att det här är en historisk dag – det är första gången som riksdagen fattar ett beslut om IT. Då vill jag bara säga att jag ser en annan historia.

Det var faktiskt den förra, borgerliga regeringen som tog initiativ till IT-kommissionen. Det gjorde man den 17 mars 1994. Den kommissionen hade Carl Bildt som ordförande. För att markera det historiska i dag skulle jag vilja säga att det i det betänkande som vi i dag fattar beslut om också står att mycket i betänkandet kommer från kommissionens arbete. Därför ville jag gärna tala om vad som var utgångspunkterna för betänkandet och vad man hade kommit fram till när man i augusti samma år lämnade sitt betänkande.

Uppgiften för kommissionen var att höja livskvaliteten och öka landets konkurrensförmåga genom att använda informationsteknik. Uppgiften var också att analysera behov och föreslå åtgärder, så att vi år 2010 skulle vara ett land som låg längst framme i den globala utvecklingen när det gällde att utnyttja informationstekniken. Det är alltså en oerhört ambitiös utredning och oerhört ambitiösa förslag.

Utredningen kom som sagt i augusti 1994 och heter Vingar åt människans förmåga. Där resonerar man på ett helt annat sätt än vad övriga debattörer har gjort här i dag. För er handlar det om att reglera, att bygga nät som ligger fast. För mig är informationsteknik någonting helt annat. Det är just någonting som ger människan vingar. Människan har förmåga att växa och utvecklas, och med IT kan vi använda vingar. Vi kan förstärka vår förmåga, vi kan överbrygga avstånd och vi kan ändra vårt arbetsliv och vårt vardagsliv.

Men IT är bara ett medel, ett redskap. Visionerna får vi faktiskt skapa själva. IT i sig självt är ingen vision. Jag blir litet förskräckt när jag hör socialdemokraterna diskutera; de ser IT som någonting som man kan reglera, som man kan bestämma över och som man kan begränsa. IT är precis det motsatta. Det ändrar sig inte på några decennier – det ändrar sig varje månad, varje dag och varje stund. Det går inte att reglera, utan det har ett eget liv, precis som människor har egna visioner och ett eget liv.

Jag tror att det är viktigt att se att IT inte i första hand är reglerbart, utan IT är möjligt att använda på ett bra sätt. Vår uppgift här i riksdagen är att underlätta, stimulera och stödja utvecklingen, inte att begränsa den. Drivkraften ligger i varje människas personliga behov och engagemang och inte i att vi sitter här i riksdagen och fattar beslut.

Men tillbaka till förslagen från Vingar åt människans förmåga, fru talman! Där säger man att Sverige skall vara ett land som ligger långt fram när det gäller IT och att det är viktigt att IT utnyttjas överallt, inte bara av dem som är särskilt kunniga. Ni och vi som använder IT varje dag vet ju att det inte är särskilt svårt. Jag tycker att mystiken med IT håller på att försvinna, och det tycker jag är bra. Det betyder att många fler kommer att använda IT.

När vi börjar få en mycket större användning av IT är det också viktigt att vi ser hur den svenska kulturen och det svenska språket kommer in i den informationsprocessen. Det är oerhört viktigt att vi nu inte får ett språk som är halvengelskt utan att vi behåller och bevarar det svenska språket och att vi på det sättet också kan höja kvaliteten i budskapet.

IT är naturligtvis också viktigt för företagens konkurrensförmåga. Det är nu viktigt att företagen får möjligheter att använda IT på ett bra sätt.

Vi har inte vare sig någon motion eller någon reservation i den här frågan, men vi har under året reserverat oss i utbildningsutskottet och sagt att det är viktigt att skolan också tar del av det här. Som flera redan har sagt i dag är det viktigt att barn redan från början kommer i närheten av de här frågorna. Därför föreslog vi i utbildningsutskottets betänkande 1994/95:UbU15 skoldatorer och ville förändra skolans arbetsmiljö så att ungdomar faktiskt får möjlighet att använda dem. Vi vill också utveckla villkoren för distansundervisning. Vi ser också att data-lagstiftningen behöver ses över. – Detta sades i utbildningsutskottets betänkande, och det stöder jag självklart.

Jag blir som sagt litet oroad när socialdemokraterna tror att vi kan reglera någonting som är så mänskligt utvecklande. Jag vill sluta med att säga: Vingar lyfter bara om de brukas.

Anf. 166 MONICA GREEN (s)

Fru talman! Jag kom just att tänka på en rolig historia – jag minns inte varifrån den kommer. Det var några gamla gubbar som trätte om vilka som var först med olika saker. Till slut var det någon som sade: När Gud sade: ”Varde ljus”, då hade vi redan dragit ledningarna.

Prot. 1995/96:19
8 november

Informationsteknik

Prot. 1995/96:19
8 november

Informationsteknik

Jag vill inte på något sätt likna moderaterna vid gubbarna, men moderaterna försöker att ta åt sig äran av att ha infört IT i Sverige. Det var faktiskt så att utbyggnaden av möjligheten att införa informationsteknik påbörjades långt tidigare. Det har gjort det möjligt att bygga ut nät, osv. Det är klart att man inte bara kan säga: Nu loggar vi in. Det måste finnas nät att ansluta sig till.

Som socialdemokrat vill jag faktiskt ha en politisk viljeinriktning även när det gäller IT-frågorna. Jag vill ha en vision om hur framtidens arbete skall se ut. Jag vill ha en möjlighet att påverka den framtiden. Jag ser IT som en möjlighet till det. Jag tror definitivt att den visionen är möjlig i samband med informationstekniken. Det är inte alls så, som Birgitta Wistrand säger, att det över huvud taget inte går att påverka. Visst gör det det! Man kan ha en politisk viljeinriktning för att påverka åt det håll som man själv vill. Det tänker jag göra även fortsättningsvis.

Anf. 167 BIRGITTA WISTRAND (m)

Fru talman! Jag hoppas verkligen att jag inte sade att vi moderater har infört IT i riksdagen eller i Sverige. Vad jag tog upp var det som står i betänkandet, fru Green. Vi skriver där att arbetet med den här frågan utgår från den utredning som tillsattes av den borgerliga regeringen och vars betänkande heter Vingar åt människans förmåga. Eftersom utskottets betänkande är enhälligt måste även ni socialdemokrater anse att ni har utgått från det. Det var bara det jag ville tala om för kammaren, eftersom de flesta inte har läst betänkandet så noga. Jag tyckte att det var roligt att vi var med och tänkte i de här frågorna, och jag tyckte att det var viktigt att lyfta fram det. Men självklart vet jag att vi inte har infört IT i Sverige.

Anf. 168 MONICA GREEN (s)

Fru talman! Det var ju trevligt att vi blev överens på slutet – vi är ju faktiskt överens i betänkandet. Jag tror att vi även fortsättningsvis kan ha visioner när det gäller IT och att vi även fortsättningsvis skall ge alla människor möjlighet att surfa på nätet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

KrU2 Bibelfråga

1. utskottet

2. res. (v, mp)

Votering:

245 för utskottet

36 för res.

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 66 m, 22 c, 17 fp, 9 kds

För res.: 4 s, 1 c, 2 fp, 15 v, 14 mp
Frånvarande: 26 s, 14 m, 4 c, 7 fp, 7 v, 4 mp, 6 kds
Per-Ola Eriksson (c) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats
ha röstat nej.

Prot. 1995/96:19
8 november

TU1 Informationsteknik

Mom. 2 (enhetstaxa för ISDN)

1. utskottet

2. res. (c, mp)

Votering:

245 för utskottet

37 för res.

67 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 66 m, 19 fp, 16 v, 9 kds

För res.: 23 c, 14 mp

Frånvarande: 26 s, 14 m, 4 c, 7 fp, 6 v, 4 mp, 6 kds

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att de på föredragningslistan återstående ärendena fick avgöras i ett sammanhang vid arbetsplenum onsdagen den 15 november.

14 § Trafiksäkerhet

Trafiksäkerhet

Föredrogs

Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU2

Trafiksäkerhet

Anf. 169 GUDRUN LINDVALL (mp)

Fru talman! Miljöpartiet har tre reservationer till det här betänkandet. Vi ställer oss naturligtvis bakom alla tre reservationerna, men för tids vinnande kommer jag inte att yrka bifall till dem.

I den första reservationen tar vi upp det förhållandet att många som har motorcykel och inte vill ta ut den på vintern, därför att det känns obehagligt och slirigt under hjulen när det är snö och blask, får tid för besiktning under vintern. Det innebär att man måste ta ut motorcykeln trots att man inte hade tänkt göra det. Vi vet att det då finns en risk för att antalet olyckor skall öka.

Det skulle vara lätt att ändra på det här, genom att se till att motorcyklar inte besiktigas mellan den 1 november och den 31 mars, utan

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

under den tid när det är betydligt bättre förhållanden på vägarna och då det är säkrare att framföra motorcykel.

I den andra reservationen tar vi upp en fråga som har med EU att göra. I och med att Sverige gick in i EU höjdes den tillåtna hastigheten för långtradare och bussar från 70 till 80 km/tim. Det var en EU-anpassning, som det finns många av.

I EU kräver man, för att vara säker på att bussar och lastbilar verkligen håller hastighetsgränsen på 80 km/tim, att det finns en hastighetsregulator, eller fartbegränsare, inmonterad i motorn. Men Sverige har begärt dispens fram till 1996 för de fordon som trafikerar bara Sverige.

Vi menar att detta är inkonsekvent. Sverige har alltså valt den del som missgynnar miljön men valt bort den del som gynnar miljön. Om man skall vara konsekvent bör man också införa regeln om att det måste finnas en fartbegränsare inmonterad i motorn, när hastigheten höjs till 80 km/tim.

Hastighetsgränserna hålls tyvärr inte i dag, och om gränsen är 80 blir det lätt 90 km/tim. Om gränsen däremot är 70 kanske det blir 80 km/tim i stället. Om bilarna har fartbegränsare innebär det att polisen slipper kontrollera dessa fordon och har möjlighet att använda sina alltmör krympande resurser till annat.

Detta är alltså inkonsekvent. Om man inför den ena delen av regeln bör man också införa den andra. Eller tvärtom: om man inte inför den andra delen bör man inte heller införa den första. Det hade varit bättre om Sverige, om man inte vill ha fartbegränsare, inte heller hade infört regeln om höjd hastighet till 80 km/tim.

Den regel som vi har haft, dvs. om att dessa fordon inte får färdas i mer än 70 km/tim, är bra. Anpassningen borde ha gått åt andra hållet, så att vi hade fått EU att anpassa sig till Sverige och sänkt sin hastighetsgräns till 70 km/tim i stället.

Den tredje reservationen handlar om möjligheter att se till att bilar inte körs så mycket med kall motor eller kall katalysator. Om vi tittar på de värden som går att få fram kan vi se att just kallstarter och körning med kall motor gör att det kommer ut väldigt mycket elände ur avgasröret. Det är organiska kemikalier som inte har hunnit förbrännas ordentligt, t.ex. kolväten.

Ibland är det bra med el, och en elektrisk motorvärmare och en elektrisk katalysatorvärmare gör mycket gott. Om man har en motorvärmare och en katalysatorvärmare kommer bilen snabbt upp i rätt temperatur, och det får till effekt att bensinen förbränns mera fullständigt. Det kommer ut betydligt mindre koloxid, kolmonoxid och en del kolväten, som inte hinner förbrännas i den kalla motorn.

Eftersom detta är så bra tycker vi att det borde införas en regel om att alla nya bilar skall ha den här utrustningen. I den motion som vi har väckt föreslår vi att regeln skall gälla från den 1 januari 1996. Vi inser nu att det skulle vara att gå fram för snabbt, men det skulle vara fullt möjligt att göra den här miljöförbättringen från den 1 januari 1997.

Det kan naturligtvis vara svårt att införa detta för äldre bilar, men på sikt borde hela bilparken ha elektriska motorvärmare och katalysatorvärmare.

Ibland krävs det små steg i rätt riktning för att man skall komma dit, och vi beklagar verkligen att vi till det här betänkandet har varit tvungna att skriva tre reservationer om ganska självklara saker, som skulle ge en bättre miljö. Vi återkommer säkert till de här frågorna, men vi i Miljöpartiet känner att de, trots att de synes vara små, är oerhört viktiga för miljön.

Med det vill jag alltså säga att Miljöpartiet stöder reservationerna även om jag inte yrkar bifall till dem.

Anf. 170 LENA SANDLIN (s)

Fru talman! Varje år dödas nästan 600 personer i trafikolyckor på våra vägar, och 4 200 personer skadas svårt. Arbetet med att minska antalet trafikolyckor måste fortsätta. Nyckelordet i det fortsatta trafiksäkerhetsarbetet är samverkan. Det är samverkan mellan myndigheter och trafikanter och mellan myndigheter och frivilligorganisationer.

Vägverket har det övergripande ansvaret för trafiksäkerheten i Sverige. Det innebär att verket inte bara svarar för vägarnas infrastruktur, utan också har ansvaret för den trafik som går på vägarna, dvs. trafiksäkerheten. För att klara det nationella ansvaret jobbar Vägverket såväl på nationell som på regional och kommunal nivå, genom samverkan med många aktörer på trafiksäkerhetsscenen, i första hand med Polisen, som sysslar med övervakning av trafiken, och också med kommunerna, som svarar för det kommunala väg- och gatunätet.

Ett nationellt trafiksäkerhetsprogram har utarbetats i nära samverkan mellan Vägverket, Polisen och kommunerna. Andra organisationer och experter har också varit inblandade. Programmets utgångspunkt är riksdagens beslut i juni 1993 om inriktning av trafiksäkerhetsarbetet inför 2000-talet.

Precis som det nationella trafiksäkerhetsprogrammet belyser, är det människornas värderingar, behov, begränsningar och egenskaper som vid en vägning mot samhällsintressena måste utgöra grunden för trafiksäkerhetsarbetet; vi måste sätta människan i centrum.

Det fortsatta trafiksäkerhetsarbetet skall vara decentraliserat och starkt lokalt förankrat, för att kunna skapa ett effektivt medborgar- och trafikantinflytande.

Målet för regeringens trafiksäkerhetsarbete är att minska antalet dödade och skadade i trafiken, att minska risken att dödas och skadas i trafiken och att särskilt minska riskerna för oskyddade trafikanter och barn.

Då trafiksäkerhetsutvecklingen varit positiv under de senare åren har nya trafiksäkerhetsmål föreslagits. Antalet trafikdödade skall understiga 400 personer år 2000, och antalet svårt skadade skall understiga 3 700. För att den positiva trenden skall fortsätta bör ett förstärkt trafiksäkerhetsmedvetande utvecklas bland medborgare, trafikanter och beslutsfattare.

Även inom EU pågår ett trafiksäkerhetsarbete. Omkring 50 000 människor dödas och 1,5 miljoner skadas varje år i vägtrafiken inom EU. Den årliga samhällsekonomiska kostnaden för vägtrafikolyckorna beräknas uppgå till ungefär 650 miljarder svenska kronor.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

EU har antagit ett handlingsprogram för trafiksäkerheten, och i det programmet slår man fast riktlinjerna för det gemensamma trafiksäkerhetsarbetet. Arbetet skall bedrivas både genom lagstiftning och med hjälp av andra åtgärder. Det skall vara integrerat och grundat på en helhetssyn mellan människa, fordon och väg. Och åtgärderna skall endast vidtas om de ger ett tilläggsvärde i förhållande till om åtgärderna skulle göras nationellt.

Fru talman! Sverige ligger internationellt sett långt fram när det gäller trafiksäkerhetsarbetet. Men det är inte tillräckligt. Varje olycka är en tragedi som inte bara totalt förändrar livet för den som är med om olyckan utan även för dennes omgivning. Ett barn blir utan förälder, en hustru blir utan sin man. Dessutom kostar vägtrafikolyckorna samhället årligen ca 18 miljarder kronor. Vi måste komma längre.

Inom regeringen pågår för närvarande ett mycket ambitiöst arbete för att öka trafiksäkerheten. Regeringen har också prioriterat trafiksäkerheten i sitt arbete i den europeiska unionen.

Om jag tillåter mig att vara litet visionär, anser jag att trafiksäkerhetens inriktning skall vara att förebygga långvarig och/eller allvarlig förlust av hälsa. Det handlar om att precis som i miljöarbetet åstadkomma det långsiktigt hållbara vägtransportsystemet. Utgångspunkten måste vara mänsklig och ekologisk hälsa.

Medborgaren, trafikanten, har en självbevarelsedrift. Hon vill överleva som individ, familj och kollektiv. Trafikantens ökade kunskaper om sin egen, sina anhörigas och andras möjligheter att öka säkerheten ökar också hennes incitament att handla. Detta handlingsincitament genererar en ökad efterfrågan på egen och andras säkerhet.

Trafikanten måste naturligtvis själv ansvara för att följa trafikreglerna. Trafikreglerna är inte tillkomna som råd utan som gränser för vårt handlande i omsorg om att skydda oss trafikanter och medtrafikanter.

Enligt mitt tycke bör vi införa en strategi som bygger på trafiksäkerhet som ett kvalitetsbegrepp inom vägtransportsektorn, att det endast är noll döda och noll svårt skadade som skall vara den acceptabla kvaliteten. Eftersom människor gör misstag och alltid kommer att göra misstag kan strategin inte enbart baseras på att eliminera misstagen.

Att göra misstag, eller snarare att ta chanser, är ju en förutsättning för mänsklighetens utveckling och överlevnad. Det vi måste ta itu med är inte att eliminera människors misstag, utan att dessa misstag leder till svåra konsekvenser.

När en bilförare för ett ögonblick är ouppmärksam vid landsvägskörning får inte detta leda till att bilen frontalkolliderar med en annan bil, kör på en annan bil bakifrån eller kanske kör av vägen. Antingen måste möjligheten att frontalkrocka, köra på en annan bil bakifrån eller köra av vägen tas bort, eller så måste hastigheten vid dessa tillbud vara tillräckligt låg för att dödsfall eller svåra hälsoförluster skall kunna undvikas. I annat fall måste rörelseenergin tas upp med hjälp av s.k. passiv säkerhet som sidoräcken eller krockdeformationszoner på bilen.

När en fotgängare för ett ögonblick är ouppmärksam får inte heller det leda till att denne körs ihjäl av en bil eller en buss med hög hastig-

het. Antingen separeras oskyddade trafikanter och fordon eller så måste fordonshastigheten vid kollisionstillfället vara så låg att svåra skador undviks. Vid hastigheter över 30 km/tim minskar möjligheten kraftigt för en oskyddad trafikant att överleva.

Fru talman! Trafiksäkerheten måste vara ett gemensamt ansvar för hela samhället. Ett långsiktigt hållbart vägtransportsystem måste bygga på samtliga av riksdagen uppställda mål. Framkomligheten, miljön och trafiksäkerheten skall balanseras och helst inte komma i konflikt med varandra. Minskningen av antalet trafikolyckor som leder till död eller svår ohälsa måste uppnås i samstämmighet med fastställda miljökrav och en tillfredsställande framkomlighet.

I centrum och som utgångspunkt för den framtida trafiksäkerheten måste människan finnas, hennes behov och begränsningar, hennes vilja och förmåga, hennes normer och erfarenheter samt hennes ansvar och skyldigheter. Det framtida vägtransportsystemet måste utformas så att mänskliga misstag och konsekvenserna av dessa misstag inte leder till död eller bestående ohälsa.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 171 BIRGITTA WISTRAND (m)

Fru talman! Inte heller till detta betänkande har vi moderater väckt några motioner eller avgett några reservationer. Jag vill egentligen bara tacka utskottet för att det har ställt sig bakom vår uppfattning i en mycket liten men ändå intressant fråga, nämligen hur man skall använda sig av släpkärror.

Det kan tyckas vara en liten fråga. Men vi har nyss hört hur viktigt det är med att undvika människors misstag. Vi vet att man måste sätta fast en släpkärra på rätt sätt för att undvika olyckor. Vad utskottet har ställt sig bakom är att regeringen när den lägger fram ändringar i körkortslagen – vilket den kommer att göra före den 1 juli 1996, då vi får EU-regler – särskilt skall ta upp och belysa frågan om släpfordon. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 172 MARGARETA ISRAELSSON (s)

Fru talman! Inte heller jag tar kammarens tid i anspråk för att framlägga någon synpunkt som avviker från utskottets i detta så viktiga betänkande. Skälet till att jag tar till orda är att jag till riksdagen har motionerat om regler för den s.k. Europamopeden.

Jag vill med detta inlägg understryka vikten av att vi så snart som möjligt får ett beslut om vilka regler som kommer att gälla i Sverige för en Europamoped. Utskottet hänvisar i sitt betänkande till en utredning som Vägverket har gjort. Vägverket säger där att typgodkännanderegler och teknisk specifikation för Europamopeden kan börja gälla den 1 juli 1996. Enligt de uppgifter jag har kan de knappast bli gällande så snart.

I problematiken ligger också frågan om körkorten. Det har just inkommit till Lagrådet ett underlag med utgångspunkt från 1994 års Körkortsutredning. Det kommer knappast att kunna vara klart till den 1 juli nästa år.

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Reglerna för Europamopeden är att vi i Sverige måste följa eller acceptera de av EU givna reglerna men själva kan fastställa en del behörighetskrav av typ förarbevis, åldersgränser, osv.

Även om det skulle visa sig att reglerna skulle komma att gälla från en tidpunkt senare än år 1996 tror jag det är viktigt att vi så snart som möjligt får veta från när reglerna kommer att gälla. Om man skall kunna ta fram en Europamoped i Sverige tillverkad av svenska producenter och inte bara få importerade dylika kan det vara viktigt att veta när den kommer att rulla i Sverige.

Jag önskar alltså ett snart beslut om ett typgodkännande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 november.)

15 § Yrkestrafik- och parkeringsfrågor

Föredrogs
Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU3
Yrkestrafik- och parkeringsfrågor

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 november.)

16 § Mästarbrev för hantverkare

Föredrogs
Näringsutskottets betänkande 1995/96:NU2
Mästarbrev för hantverkare (prop. 1994/95:228)

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 november.)

17 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
1995/96:50 Clearingverksamhet m.m.

18 § Kammaren åtskildes kl. 18.00.

Prot. 1995/96:19
8 november

Förhandlingarna leddes av
av tredje vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 3 § anf. 29
(delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m 4 § anf. 80 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 11 § anf. 122 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 13 § anf. 157 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Prot. 1995/96:19
8 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Innehållsförteckning

1 § Val till Nordiska rådets svenska delegation.....

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Meddelande om samlad votering.....

3 § Jämställdhet

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1995/96:AU1

Anf. 1 CHRISTEL ANDERBERG (m).....

Anf. 2 OLA STRÖM (fp).....

Anf. 3 HANS ANDERSSON (v).....

Anf. 4 BARBRO JOHANSSON (mp).....

Anf. 5 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)

Anf. 6 BERIT ANDNOR (s)

Anf. 7 OLA STRÖM (fp) replik.....

Anf. 8 BERIT ANDNOR (s) replik.....

Anf. 9 OLA STRÖM (fp) replik.....

Anf. 10 BERIT ANDNOR (s) replik.....

Anf. 11 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik.....

Anf. 12 BERIT ANDNOR (s) replik.....

Anf. 13 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik.....

Anf. 14 BERIT ANDNOR (s) replik.....

Anf. 15 HANS ANDERSSON (v) replik

Anf. 16 BERIT ANDNOR (s) replik.....

Anf. 17 HANS ANDERSSON (v) replik

Anf. 18 BERIT ANDNOR (s) replik.....

Anf. 19 BARBRO JOHANSSON (mp) replik

Anf. 20 BERIT ANDNOR (s) replik.....

Anf. 21 BARBRO JOHANSSON (mp) replik

Anf. 22 BERIT ANDNOR (s) replik.....

Anf. 23 ROSE-MARIE FREBRAN (kds) replik

Anf. 24 BERIT ANDNOR (s) replik.....

Anf. 25 ROSE-MARIE FREBRAN (kds) replik

Anf. 26 BERIT ANDNOR (s) replik.....

Anf. 27 MARGARETA ANDERSSON (c).....

Anf. 28 HANS HJORTZBERG-NORDLUND (m)

Anf. 29 EWA LARSSON (mp)

Anf. 30 HANS HJORTZBERG-NORDLUND (m) replik

Anf. 31 EWA LARSSON (mp) replik.....

Anf. 32 HANS HJORTZBERG-NORDLUND (m) replik

Anf. 33 EWA LARSSON (mp) replik.....

Anf. 34 CHRISTEL ANDERBERG (m).....

Anf. 35 EWA LARSSON (mp)

Anf. 36	CHRISTEL ANDERBERG (m)	Prot. 1995/96:19	34
Anf. 37	EWA LARSSON (mp)	8 november	34
	(Beslut fattades efter 4 §.)		34

4 § Arbetsrätt.....35

	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1995/96:AU3		35
Anf. 38	KENT OLSSON (m)	Fel! Bokmärket är inte definierat.	
Anf. 39	ELVING ANDERSSON (c)		37
Anf. 40	ELVER JONSSON (fp)		39
Anf. 41	KENT OLSSON (m) replik		42
Anf. 42	ELVER JONSSON (fp) replik		42
Anf. 43	KENT OLSSON (m) replik		43
Anf. 44	ELVER JONSSON (fp) replik		43
Anf. 45	INGRID BURMAN (v)		43
Anf. 46	ELVING ANDERSSON (c) replik		46
Anf. 47	INGRID BURMAN (v) replik		46
Anf. 48	ELVING ANDERSSON (c) replik		46
Anf. 49	INGRID BURMAN (v) replik		47
Anf. 50	KENT OLSSON (m) replik		48
Anf. 51	INGRID BURMAN (v) replik		48
Anf. 52	KENT OLSSON (m) replik		49
Anf. 53	INGRID BURMAN (v) replik		49
Anf. 54	BARBRO JOHANSSON (mp)		50
Anf. 55	DAN ERICSSON (kds)		50
Anf. 56	INGRID BURMAN (v) replik		51
Anf. 57	DAN ERICSSON (kds) replik		52
Anf. 58	INGRID BURMAN (v) replik		52
Anf. 59	DAN ERICSSON (kds) replik		52
Anf. 60	PAAVO VALLIUS (s)		52
Anf. 61	ELVER JONSSON (fp) replik		54
Anf. 62	PAAVO VALLIUS (s) replik		54
Anf. 63	ELVER JONSSON (fp) replik		55
Anf. 64	PAAVO VALLIUS (s) replik		55
Anf. 65	KENT OLSSON (m) replik		55
Anf. 66	PAAVO VALLIUS (s) replik		56
Anf. 67	KENT OLSSON (m) replik		56
Anf. 68	PAAVO VALLIUS (s) replik		56
Anf. 69	DAN ERICSSON (kds) replik		57
Anf. 70	PAAVO VALLIUS (s) replik		57
Anf. 71	DAN ERICSSON (kds) replik		58
Anf. 72	PAAVO VALLIUS (s) replik		58
Anf. 73	ELVING ANDERSSON (c) replik		58
Anf. 74	PAAVO VALLIUS (s) replik		59
Anf. 75	ELVING ANDERSSON (c) replik		59
Anf. 76	PAAVO VALLIUS (s) replik	Fel! Bokmärket är inte definierat.	
Anf. 77	INGRID BURMAN (v) replik		60
Anf. 78	PAAVO VALLIUS (s) replik		60

Prot. 1995/96:19
8 november

Anf. 79 INGRID BURMAN (v) replik.....
Anf. 80 PAAVO VALLIUS (s) replik.....
Anf. 81 PATRIK NORINDER (m).....

Beslut

AU1 Jämställdhet

AU3 Arbetsrätt

Beslut om samlad votering

5 § Kyrkotillhörighet i Svenska kyrkan

Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU2

Anf. 82 NILS FREDRIK AURELIUS (m).....

Anf. 83 PÄR-AXEL SAHLBERG (s)

Anf. 84 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik.....

Anf. 85 PÄR-AXEL SAHLBERG (s) replik.....

Anf. 86 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik.....

Anf. 87 PÄR-AXEL SAHLBERG (s) replik.....

Anf. 88 FANNY RIZELL (kds)

Anf. 89 PÄR-AXEL SAHLBERG (s)

Anf. 90 FANNY RIZELL (kds)

Anf. 91 PÄR-AXEL SAHLBERG (s)

Anf. 92 FANNY RIZELL (kds)

(Beslut fattades efter 11 §.)

6 § Förmåner för statssekreterare vid regeringsskiftet

Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU3

(Beslut fattades efter 11 §.)

7 § Datalagsfrågor

Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU4

Anf. 93 INGER RENÉ (m).....

Anf. 94 PETER ERIKSSON (mp)

Anf. 95 BARBRO HIETALA NORDLUND (s).....

Anf. 96 INGER RENÉ (m).....

Anf. 97 PETER ERIKSSON (mp)

Anf. 98 BARBRO HIETALA NORDLUND (s).....

(Beslut fattades efter 11 §.)

8 § Statlig förvaltning.....

Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU5

Anf. 99 PETER ERIKSSON (mp)

Anf. 100 INGVAR JOHNSSON (s).....

Anf. 101 TUVE SKÅNBERG (kds).....

Anf. 102 INGVAR JOHNSSON (s).....

Anf. 103 TUVE SKÅNBERG (kds).....

(Beslut fattades efter 11 §.)

9 § Skatteavdrag för yrkesfiskare	Prot. 1995/96:19	80
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU2	<u>8 november</u>	80
Anf. 104 JAN-OLOF FRANZÉN (m)		80
Anf. 105 ERLING BAGER (fp)		81
Anf. 106 LARS BÄCKSTRÖM (v)		82
Anf. 107 ERLING BAGER (fp) replik		83
Anf. 108 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik		83
Anf. 109 INGER LUNDBERG (s)		83
Anf. 110 ERLING BAGER (s) replik		84
Anf. 111 INGER LUNDBERG (s) replik		84
Anf. 112 ERLING BAGER (fp) replik		85
Anf. 113 INGER LUNDBERG (s) replik		85
Anf. 114 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik		85
Anf. 115 INGER LUNDBERG (s) replik		86
Anf. 116 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik		86
Anf. 117 INGER LUNDBERG (s) replik		86
Anf. 118 JAN-OLOF FRANZÉN (m) replik		87
Anf. 119 INGER LUNDBERG (s) replik		87
Anf. 120 JAN-OLOF FRANZÉN (m) replik		87
Anf. 121 STIG GRAUERS (m)		87
(Beslut fattades efter 11 §.)		88
10 § Vissa avräkningsfrågor vid personskadeersättning		88
Lagutskottets betänkande 1995/96:LU3		88
(Beslut fattades efter 11 §.)		88
11 § Museifrågor		88
Kulturutskottets betänkande 1995/96:KrU1		88
Anf. 122 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)		88
Anf. 123 EWA LARSSON (mp)		90
Anf. 124 ANNIKA NILSSON (s)		92
Anf. 125 EWA LARSSON (mp) replik		94
Anf. 126 ANNIKA NILSSON (s) replik		94
Anf. 127 EWA LARSSON (mp) replik		94
Anf. 128 ANNIKA NILSSON (s) replik		95
Anf. 129 JAN BACKMAN (m)		95
Anf. 130 MARIE WILÉN (c)		96
Beslut		97
KU2 Kyrkotillhörighet i Svenska kyrkan		97
KU3 Förmåner för statssekreterare vid regeringsskiftet		97
KU4 Datalagsfrågor		97
KU5 Statlig förvaltning		97
SkU2 Skatteavdrag för yrkesfiskare		97
LU3 Vissa avräkningsfrågor vid personskadeersättning		98
KrU1 Museifrågor		98

Prot. 1995/96:19
8 november

Beslut om samlad votering.....

12 § Bibelfråga.....

Kulturutskottets betänkande 1995/96:KrU2

Anf. 131 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....

Anf. 132 EWA LARSSON (mp).....

Anf. 133 ANNIKA NILSSON (s).....

Anf. 134 ELISABETH FLEETWOOD (m).....

Anf. 135 CARL-JOHAN WILSON (fp).....

Anf. 136 KIA ANDREASSON (mp)

Anf. 137 CARL-JOHAN WILSON (fp) replik

Anf. 138 KIA ANDREASSON (mp) replik

Anf. 139 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik

Anf. 140 KIA ANDREASSON (mp) replik

Anf. 141 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik

Anf. 142 KIA ANDREASSON (mp) replik

Anf. 143 FANNY RIZELL (kds)

Anf. 144 EWA LARSSON (mp) replik.....

Anf. 145 FANNY RIZELL (kds) replik

Anf. 146 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik

Anf. 147 FANNY RIZELL (kds) replik

Anf. 148 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik

Anf. 149 FANNY RIZELL (kds) replik

Anf. 150 KIA ANDREASSON (mp) replik

Anf. 151 FANNY RIZELL (kds) replik

Anf. 152 KIA ANDREASSON (mp) replik

Anf. 153 FANNY RIZELL (kds) replik

Anf. 154 PÄR-AXEL SAHLBERG (s)

Anf. 155 LARS HJERTÉN (m).....

(Beslut fattades efter 13 §.)

13 § Informationsteknik.....

Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU1

Anf. 156 KARIN STARRIN (c).....

Anf. 157 PETER ERIKSSON (mp)

Anf. 158 MONICA GREEN (s)

Anf. 159 KARIN STARRIN (c) replik.....

Anf. 160 MONICA GREEN (s) replik

Anf. 161 PETER ERIKSSON (mp) replik

Anf. 162 MONICA GREEN (s) replik

Anf. 163 PETER ERIKSSON (mp) replik

Anf. 164 MONICA GREEN (s) replik

Anf. 165 BIRGITTA WISTRAND (m)

Anf. 166 MONICA GREEN (s)

Anf. 167 BIRGITTA WISTRAND (m)

Anf. 168 MONICA GREEN (s)

Beslut	Prot. 1995/96:19	122
KrU2 Bibelfråga.....	8 november.....	122
TU1 Informationsteknik.....		123
Beslut om uppskjuten votering		123
14 § Trafiksäkerhet		123
Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU2.....		123
Anf. 169 GUDRUN LINDVALL (mp).....		123
Anf. 170 LENA SANDLIN (s).....		125
Anf. 171 BIRGITTA WISTRAND (m).....		127
Anf. 172 MARGARETA ISRAELSSON (s).....		127
(Beslut skulle fattas den 15 november.).....		128
15 § Yrkestrafik- och parkeringsfrågor		128
Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU3.....		128
(Beslut skulle fattas den 15 november.).....		128
16 § Mästarbrev för hantverkare		128
Näringsutskottets betänkande 1995/96:NU2.....		128
(Beslut skulle fattas den 15 november.).....		128
17 § Bordläggning		128
18 § Kammaren åtskildes kl. 18.00.		129